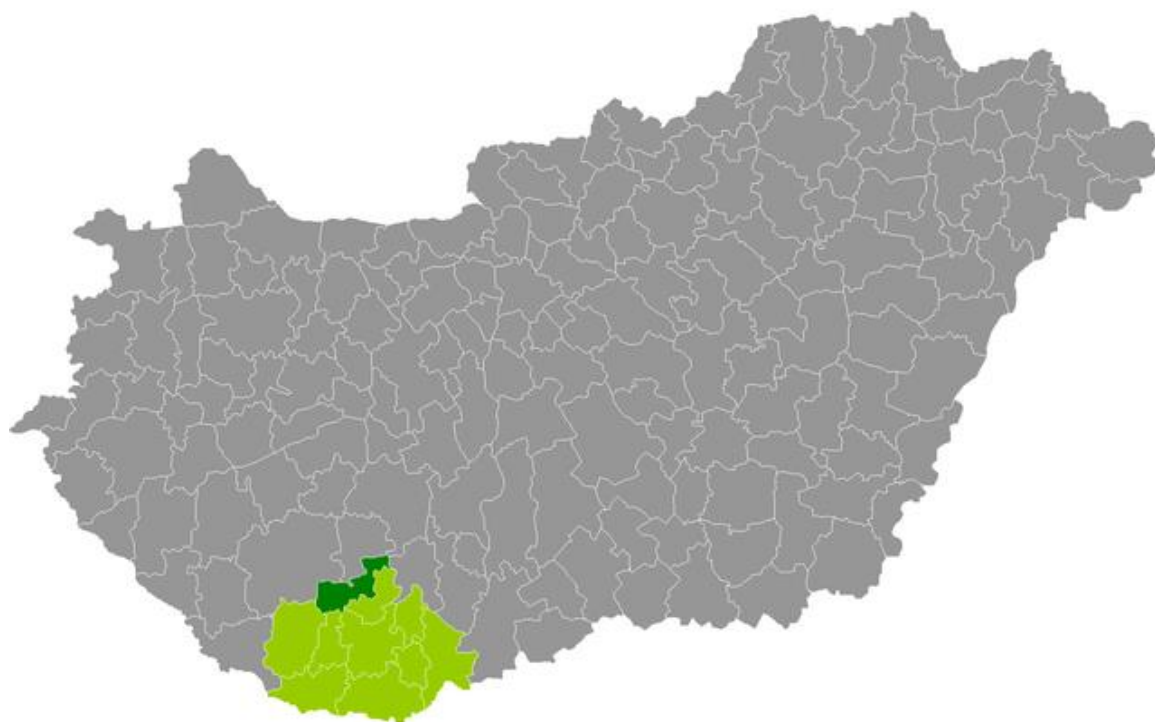

HEGYHÁTI JÁRÁS

valamint

BIKAL és OROSZLÓ

JÁRÁSI TÜKÖR

Készült az Integrált térségi gyermekprogramok
EFOP-1.4.2-16 c. pályázat beadásához

2016

TARTALOM.....	2
Vezetői összefoglaló.....	3
1. A Járás általános jellemzése.....	7
2. A Járás népességének társadalmi gazdasági jellemzői.....	12
2.1. Demográfiai adatok.....	12
2.2. Végzettség.....	17
2.3. Foglalkoztatás.....	19
2.4. Munkanélküliség.....	20
2.5. Segélyezési helyzetkép.....	27
3. A gyerekes családok szegénységi kockázata és helyzete	31
4. Lakás, lakhatás egyéb infrastrukturális ellátottság.....	36
5. Szolgáltatások a járás településein	40
5.1. Humán szolgáltathetősége és jellemzői	40
5.2. Egészségügyi szolgáltatások elérhetősége és jellemzői	49
5.3. Köznevelési intézmények és szolgáltatások	53
5.3.1 Óvoda	53
5.3.2 Általános iskola	57
5.3.2.1 Iskolai teljesítmény	61
5.3.2.2. Továbbtanulás, lemorzsolódás	63
5.3.2.3 Hozzáférés IT-eszközökhöz	64
5.3.3 Középiskola	64
5.3.4 Pedagógiai Szakszolgálat	64
5.4. E egyéb szolgáltatások- szórakozás, boltok, települések megközelíthetősége, falugondnokok, pénzügyi szolgáltatások.....	65
6. Közbiztonság a gyerekek biztonsága.....	66
7. Szegregátumok, gettósodott és gettósodó települések.....	68
8. Megnevezett fejlesztési szükségletek és igények (adatlapok és az interjúk lapján).....	76
9. Helyi jó gyakorlatok.....	78
10. Egyházi és civil szervezetek.....	84
11. Jelenlegi forrás térkép	90
Mellékletek	131
Források jegyzéke	131

Vezetői összefoglaló

A Hegyháti járás a Dél-dunántúli Régióban, Baranya megye északi csücskében található. Központja Sásd. Érdekessége, hogy a 2013-ban szervezett magyarországi járások közül ez az egyetlen járás, amelyet nem a járási székhelyről neveztek el.

Szerkezetében aprófalvas, városhiányos terület. A Hegyháti Járás 25 településből áll, ezen felül két településnek –Bikal, Oroszló - sajátos helyzete alakult ki. Mindkét település részese volt a Sásdi Kistérség Gyerekesély Programjának. A járások kialakulásával az előbb említett két település szolgáltatásait részben a Hegyháti, részben a Komlói járásnál igényelheti. Mindkét település együttműködik az Integrált térségi gyermekprogramban, a továbbiakban ezért a járás mutatói a 27 településre értendők.

A járás az ország 175 járása közül a **23. legrosszabb társadalmi gazdasági mutatókkal rendelkezik**. A 27 települése közül a két város (Sásd és Mágocs), valamint Bikal és Alsómocsolád kivételével, 23 település társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból elmaradott, fejlesztésre szorul.

A leszakadásának egyik kiváltó tényezője az alacsony foglalkoztatás, és az ebből következő magas munkanélküliség. A járás szinte minden gazdasági, foglalkoztatási mutatója sokkal gyengébb, mint a megye, /régió /, ország hasonló adatai.

A szegénységi kockázati kódja 11 településnek nagyon magas (9-10), továbbá 11 település rendelkezik magas kockázati kóddal (7-8).

A Járás **állandó népességét** a 2013. január 1-jén bevezetett járási rendszer terület beosztásának megfelelően vizsgálva látható, hogy 2001 és 2011 között a megye 10 járásának mindegyikében csökkent a lélekszám. A legnagyobb mértékben, több mint 11%-al (a TEIR forrás szerint megközelítőleg 1000 fővel) a Hegyháti Járás népessége esett vissza.

A járásközpontban, Sásdon (3094 fő) a tendenciával ellentétben némi növekedés tapasztalható (1%). A másik város Mágocs (2348 fő) és a legnépesebb község Vásárosdombó (1123 fő). Ezeken kívül nincs ezer fő feletti település, sőt a népesség száma mindössze három településen haladja meg az 500 főt. A jellegzetes aprófalvas járás 27 településének átlagos népességszáma így mindössze 498 fő. 2016 január elsejei állás szerint a beérkezett jegyzői adatlapok alapján a becsült roma népesség száma az állandó lakossághoz viszonyítva 25% felett van.

A népességszám lassú, de folyamatos csökkenésében elsősorban a demográfiai folyamatok a meghatározóak. A vándorlás a népességszám alakulásában nem jellemző mivel ez inkább a járás települései között figyelhető meg.

A járás **demográfiai profilját** tekintve a népességszám folyamatos csökkenése a természetes szaporodás, illetve fogyás mutatóival magyarázható. A 2011-2014 évi adatok alapján ez a mutató átlagosan - 5,6 - ami azt jelenti, hogy a három év alatt ezer főre vetítve 5,6 fővel csökkent a népesség.

A 2014-es adatok szerint a járás népességének 19 %-a 0-17 év közötti gyermek, míg a beérkezett 2016 évi, jegyzői adatlapokból következtethetően ez 16,8%-ot mutat.

A járás állandó népességéből a 0-17 éves gyerekek száma 2263, közülük veszélyeztetett 9%, védelembe vett 4,9%. A gyerekek 20%-a hátrányos helyzetű, 35,7%-a halmozottan hátrányos helyzetű.

A rendelkezésünkre álló 2016-os adatokból az is kimutatható, hogy a természetes szaporodás csökkenése ellenére, a gyerekszám alakulásában növekszik a roma populáció. A településenkénti bontásból látható, hogy Bikal települést leszámítva, a roma gyerekek aránya 18-87% között mozog a 0-17 éves korosztályban. Ezek a magas gyermekszámú, fiatal népességű települések, ahol a roma lakosság eléri, több esetben meghaladja az 50%-ot is. Ilyenek Baranyajenő, Varga, Baranyaszentgyörgy, Gerényes, Kisvaszar, Mindszentgodisa, Tékes. Ezeken a településeken jelen van a gettósodás, a szegregáció.

Az MTA kimutatása, valamint a jegyzői adatlapok alapján a járás alábbi településein található **szegregátumok**: Alsómocsolád, Baranyajenő, Gerényes, Kisvaszar, Mágocs, Nagyhajmás, Sásd, Vásárosdombó.

Alsómocsoládon 2014-ben indult a **„Szegregáció helyett integráció Alsómocsoládon” (DDOP-4.1.2/B-13-2014-0001) című projekt**. A pályázat keretében az önkormányzat 5 ingatlant vásárol meg, 5 szociális bérlakást alakít ki. és a „Gödörben” megépül egy új Községi Ház is.

Gerényesen 2009-ben kezdte meg működését a Biztos Kezdet Gyerekház pályázati támogatásból (TÁMOP 5.2.2. “A korai beavatkozást középpontba helyező Biztos kezdet programok elterjesztése országos szinten, kiemelt figyelemmel a leghátrányosabb helyzetű kistérségekre”).

Az elődprojektben *Baranyajenőn és Sásdon* működött játszóház, ennek folytatása elsősorban Baranyajenőn szükséges.

A *Kisvaszaron* lévő közösségi ház jelenleg minimális szolgáltatással, kulturális közfoglalkozott alkalmazásával működik. A ház szolgáltatásainak és szakmai működésének visszaállítása a jelen projekt feladata.

Mágocs-Vásárosdombó szegregátumaiban élők számára gyakorlatilag minden szolgáltatás elérhető, de ezek a szegregátumok már több évtizede alakultak ki, és az itt élő lakosok nem hajlandók elhagyni a lakásukat.

Közösségi és koragyerekkori szolgáltatás nélküli településeken, ahol magas a 0-18 éves, hátrányos helyzetű gyerekek száma (Nagyhajmás, Kishajmás, Tékes, Ág, Oroszló, Mindszentgodisa), szükséges, hogy a jelen program:

- ✓ *egyrészt hangolja össze a 0-18 éves korosztályhoz kapcsolódó szolgáltatásokat, és azokat illessze be a helyben elérhető ellátások rendszerébe,*
- ✓ *másrészt olyan helyi közösségeket építsen, amelyek támogató környezetet nyújtanak a szülők gyermeknevelési kompetenciáinak erősítéséhez.*

A **lakásállomány** a 2014 éves adat szerint a járás területén 5729. Ez elentős csökkenést mutat az előző kistérségi tükörben megadott adathoz képest (5915). Ennek oka elsősorban az aprófalvak elöregedése.

A járás lakásállományának 40%-a összkomfortos, 38%- komfortos, 5%-a félkomfortos, 15.5%-a komfortos, 1.5%- a szükséglakás.

A meglévő adatok alapján a lakásállomány 91,8 %-a kapcsolódott rá az ivóvízhálózatra. A fennmaradó 8,2 % a járásban található 52 közkifolyó használatából nyeri az ivóvizet, ami 16 településen érhető el. A közüzemi szennyvízgyűjtő hálózatba bekapcsolt lakások száma 2313, ami az össz lakás állomány 40,4 %-a. Villanyárammal való ellátottság a járás valamennyi településén biztosított, vezetékes gázra csak Bikalon, Vásárosdombón, Mágocson, Sásdon és Alsómocsoládon vannak rákötve háztartások.

A járás lakhatási feltételeinek javítását jelentősen megnehezítik a szocializációs gondok. A generációkon át mélyszegénységben élő embereknel az élet számos területén hiányzik a mintaadás. Pozitív minták kellenek. Sok esetben hiányzik az alapvető komfortszolgáltatások használatának ismerete, és elengedhetetlen a közösségi együttélés írott és íratlan szabályainak elsajátítása.

A járásban egyetlen **bölcsőde** működik Sásdon, 12 férőhellyel. Ez a helyi igények kielégítésére elegendő. A járás településein élő kisgyermekes családok számára ez a szolgáltatás elérhetetlen a távolság, a közlekedési nehézség és a minimális férőhely miatt.

Szükség van a baba-mama klubok működésének számszerű bővítésére, a korai fejlődést segítő szolgáltatások kihelyezésére.

Óvodai ellátás 9 településen található, melyeket társult önkormányzatok tartanak fent (Bikal, Baranyajenő, Gödre, Kisvaszar, Mágocs, Mindszentgodisa, Sásd, Tormás, Vásárosdombó).

Az elmúlt 5 évben óvodabezárás nem történt, egy óvodai csoport megszüntetésére Gödrén került sor. Az óvoda teljes felújítása mellett egy gyermekcsoporttal bővült a sásdi óvoda.

A 2016-os adatszolgáltatás szerint a 9 intézmény 515 férőhelyen 445 gyermeket fogad. Az óvodai férőhelyek kihasználtsága tehát 85%-os, a társközsegekből bejárók a gyermeklétszám 28%-át adják.

Az óvodás gyermekek 23.1%-a hátrányos helyzetű, 36,1% -a halmozottan hátrányos helyzetű. A HHH gyermekek aránya 5 óvodában 40% felett van, a legmagasabb Kisvaszaron 93,4%.

Az SNI gyermekek aránya az összlétszámhoz viszonyítva 2,92%.

Általános Iskola a járás 5 településén működik, (Gödre, Mágocs Mindszentgodisa, Sásd, Vásárosdombó), fenntartójuk a KLIK. Az iskolák 1563 férőhelyén jelenleg 1070 gyermek tanul. Ez 68%-os kihasználtságot jelent. A 2009. évi adathoz (1277 tanuló) viszonyítva folyamatosan csökken a tanuló létszám. A 2016-os intézményi adatközlés alapján az 1070 tanuló 20 %-a hátrányos, 35,7%-a halmozottan hátrányos helyzetű, ami jelentősen meghaladja az országos átlagot (HH: 17 %, HHH 10 %.)

A tanulói létszám közel 10%-a integráltan oktatott SNI gyermek.

A kompetenciamérések alapján a járás tanulóinak teljesítménye minden évfolyam esetében gyengébb az országos átlagoknál. A nyolcadikos matematika sikerült a legkevésbé, s az ezen az évfolyamon írt szövegértés a legjobban.

A képességszintek összehasonlítása alapján a minimumszint alatt teljesítők aránya a vásárosdombói és gödrei iskolában a legmagasabb. Az utóbbiban egyedül a 8. osztályos szövegértés eredménye azonos az országos szinttel. Kimagasló, országos átlagot meghaladó szintet a mágocsi és a mindszentgodisai iskola teljesített.

Az intézményeknek kihívást jelent a gyermekek felzárkóztatása és fejlesztése. Fontos, hogy a pedagógusok folyamatosan ismerjék meg az esélyteremtést segítő, új pedagógiai módszereket, fejlesszék módszertani kultúrájukat.

Meg kell vizsgálni az óvodai és az iskolai SNI gyerekek számában mutatkozó nagy különbség okát. A pedagógiai szakmai szolgáltatások terén nagyon fontos volna, hogy az érintett gyermek fejlesztése- az elődprojekt idején megvalósultakhoz hasonlóan – helyben, az intézményekben történjen. Ehhez a humánerőforrás fejlesztésére van szükség.

A járás egyetlen középfokú intézményében, a Pécsi Szakképzési Centrum Sásdi Vendéglátóipari Szakképző Iskolában a 2016-os iskolai adatközlés szerint 152 fő tanul, közöttük 6 fő hátrányos helyzetű 10 fő pedig halmozottan hátrányos helyzetű tanuló.

A szociális és gyermekjóléti szolgáltatások

A törvényi változások hatására 2016. január 1. napjától a járásközpontban létrejött a Sásdi Család -és Gyermekjóléti Központ, a törvény által előírt létszámmal, az egész járás területén ellátja az alap-és speciális feladatokat. A központon belül működik a Sásdi Család-és Gyermekjóléti Szolgálat. Ezzel egyidejűleg a házi segítségnyújtás és az idősok nappali ellátására megalakult a Sásdi Szociális Szolgálat, melyet a 15 település által fenntartott társulás működtet.

A gyermekes családok rossz anyagi helyzete koncentráltan jelenik meg a szolgálat feladataiban. Az elszegényedés következményeként kiemelt probléma a közüzemi díjhátralékok felhalmozódása. *Égető kérdés az adósságkezeléshez való hozzáférés hiánya.* A családokon belüli konfliktusok számának és mélységének növekedése, a kialakuló krízishelyzetek gyakorisága a szolgálat munkatársaitól egyre több személyes gondoskodást igényel.

A gyermekek szocializációját veszélyeztető tényezők: a kiégés, az elszegényedés mélyülő tendenciái, a szegény rétegek kriminalizálódása, , a lakosság mentális állapotának romlása.

A családok szociális támogatásában szükséges az adósság kezelő és jogi tanácsadó szolgáltatás bevezetése, a mentális megsegítéshez pedig a humán erőforrás bővítése.

Az **egészségügyi szolgáltatásokban**-- talán nem túlzás- katasztrofális a helyzet. A járásban a háziorvos ellátás számszerűleg elfogadható, ennek ellenére 16 községben, helyben nem érhető el

házi orvos. A gyermek szakorvosi ellátás helyzete tragikus. A járás egész területén összesen két gyermekorvos dolgozik. 27 településből 14 településen nincs gyermekorvosi szolgálat.

A védőnői szolgálat keretében 10 védőnő látja el feladatát. Személyi állományukra jellemző a gyakori helyettesítés, a fluktuáció, ami jelentős túlterheltséget okoz.

Településenként nagy hasonlóságot mutat az egészségkárosító magatartásformák elterjedtsége. A leggyakrabban előforduló probléma a dohányzás és az alkoholfogyasztás, amik közül az előbbi már általános iskolai korban is megjelenik. A gyermekek egészségi állapotát befolyásoló tényezők: az egészséges táplálkozás hiánya, az egészségtelen lakhatási körülmények, a szolgáltatások szükségszerűségének elfogadása valamint azok elérhetőségének nehézségei.

A helyzet pozitív változása érdekében a szolgáltatások településenkénti biztosítása, az elérhetőségek javítása mellett nélkülözhetetlen a szülői kompetenciák erősítése, a gyermek szocializációját és egészséges fejlődését segítő szemlélet kialakítása.

A Hegyháti járásban a gyerekek és családjaik életét segítő szolgáltatások, azok munkatársai a maguk területén maximális feladatvégzésre törekednek. A valós esélyteremtés érdekében szükséges azonban a szakmák együttműködésének újragondolása a hatékonyság érdekében.

1. A Hegyháti járás általános jellemzése

A Hegyháti Járás 25 településből áll ezen felül két településnek sajátos helyzete alakult ki. Mindkét település részese volt a Sásdi Kistérség Gyerekesély Programjának. A járások kialakulásával az előbb említett két település szolgáltatásait részben a Hegyháti részben a Komlói Járásnál igényelheti. Mindkét település együttműködik az Integrált térségi gyermekprogramban, ezért a továbbiakban a Hegyháti Járás későbbiekben szemléltetett mutatói mind a 27 településre értendő.

A Dél-Dunántúl szívében elhelyezkedő *Hegyháti Járáshárom természetföldrajzi kistáj találkozási pontjánál helyezkedik el*, ezek pedig az Észak-Zselic, a Baranyai-hegyhát és a Völgyesség. Hármastagoltságánál fogva a kistérség domborzati, éghajlati, tájföldrajzi viszonyai sokszínűek: míg a déli területek a festői szépségű Mecsek vidékét jellemző vonásokkal rendelkeznek, addig a terület nyugati részét az erdőkkel sűrűn fedett zselici dombvidék dominálja, a *Kapos-völgyére* kiszélesedő, csapadéokban gazdag *Sásdi-medence* pedig a környék éléskamrájaként, mezőgazdasági művelésre alkalmas sík területeivel különül el a térség egyéb részeitől.

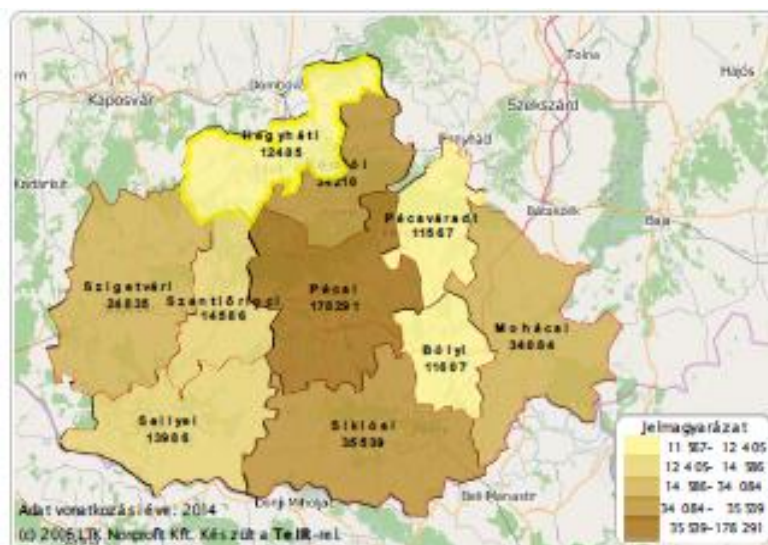
A természetföldrajzi adottságok nem különösebben kedveznek a szántóföldi mezőgazdaságnak, ellenben viszonylag kedvező feltételeket biztosítanak az *erdőgazdálkodás* számára. Kiterjedt, helyenként egybefüggő erdőket találunk *Tékes-Ág-Kisvaszar-Varga*, *Gödre-Baranyaszentgyörgy-Meződ*, illetve *Szágy-Bakóca-Tormás-Kisbeszterce-Kishajmás* térségében. Az erdőterületek művelése a privatizációt követően több kézbe került, sorra jöttek létre az erdőbirtokossági társulások (*Alsómocsoládon, Bicalon, Kisvaszaron, Vásárosdombón, Mágocson, Szágyon*), miközben fennmaradtak a nagy hagyományokkal bíró erdészetek is.

Az elmúlt egy évszázad migrációs, gazdasági, társadalmi, politikai folyamatai és fordulatai, történelmi kataklizmái drámai módon alakították át a Baranyai-hegyhát településszerkezetét; a 19-20. századforduló kistelepüléseinek és „átlagos” falvainak döntő többsége száz év leforgása alatt apró- és törpefaluvá olvadt.

A térség településeinek megközelíthetősége jelentős szóródást mutat. A 66-os jelű másodrendű főút kapcsolja be az országos közúthálózatba Oroszló, Sásd, Baranyaszentgyörgy és Gödre településeket, egyszerre javítva ezzel a helyben lakók megélhetési lehetőségeit és rontva az ott élők életminőségét (balesetveszély, zaj-rezgés-szag szennyezés révén). A térség másik jelentős útvonala a Sásd-Dombóvár között összeköttetést biztosító 611 jelű másodrendű főút. A Járás27 települése számára azonban nemcsak a főközlekedési utak elhelyezkedése fontos, hanem azok a mellékutak is, amelyek oda vezetnek (vagy éppen hiányoznak). A kisforgalmú utak a téli hónapokban napokig megközelíthetetlené válnak, ráadásul az utak állapota folyamatosan romlik, ami különösen jellemző a kisforgalmú bekötő és összekötő utakra. A probléma különösen jelentős a zsáktelepülések (11 falu) esetében, ahol az utak minősége gyors beavatkozást tesz szükségessé.

A tömegközlekedés megszervezését alapvetően határozza meg, hogy a járás legtöbb települése csupán közúton közelíthető meg, vasútvonalon nem érhető el. A falvak alacsony lélekszáma és a 19. századi körülmények nem tették gazdaságossá a vasútvonalak kiépítését, ebből adódóan a környék nagyobb városait (Pécs-Dombóvár, illetve Dombóvár-Bátaszék-Baja) összekapcsoló vasútvonalak nyomvonal igényei, s nem a helyiek elvárásai alakították a tömegközlekedés infrastruktúráját. Mindezek következtében a Sásdi-árok jelentette természetes közlekedési folyosóban épült ki az országos jelentőségű Budapest-Pécs vasútvonal részét képező Szentlőrinc-Dombóvár szakasz, bekapcsolva az országos vérkeringésbe a térséget.

Hegyháti járás

Forrás: Teir

Természetföldrajzi viszonyok következtében a település szerkezet máig megtartotta aprófalvas jellegét, ami nehezíti, a zsáktelepülések esetén pedig szinte megoldhatatlanná teszi az infrastrukturális fejlesztések megvalósítását a tömegközlekedés gazdaságos megszervezését.

Személygépkocsi állomány

Terület - T-Star 2014	állandó lakónépesség	Személygépkocsik száma az üzemeltető lakhelye szerint (db)	Személyszállító gépjárművek száma összesen (db)	Természetes személy által üzemeltetett személygépkocsik száma (db)	%
Ág	189	33	34	32	16,9%
Alsómocsolád	283	81	86	76	26,8%
Bakóca	269	83	87	82	30,5%
Baranyajenő	412	72	73	71	17,2%
Baranyaszentgyörgy	154	34	36	33	21,4%
Bikal	744	246	262	241	32,4%
Felsőegerszeg	128	26	27	26	20,3%
Gerényes	256	43	44	42	16,4%
Gödre	859	180	197	173	20,1%
Kisbeszterce	83	20	22	20	24,1%
Kishajmás	187	50	53	50	26,7%
Kisvaszar	317	62	65	61	19,2%
Mágocs	2348	790	833	764	32,5%
Mekényes	292	63	65	62	21,2%
Meződ	129	30	33	30	23,3%
Mindszentgodisa	856	213	228	209	24,4%
Nagyhajmás	314	75	77	72	23%
Oroszló	300	83	87	80	26,7%
Palé	91	24	24	24	26,4%
Sásd	3094	1006	1061	968	31,3%
Szágy	142	35	36	34	24%
Tarrós	126	28	30	28	22,2%
Tékes	240	50	52	49	20,4%
Tormás	285	79	83	78	27,3%
Varga	87	12	12	11	12,6%
Vásárosdombó	1123	253	273	243	21,6%
Vázsnok	141	32	37	31	22%
Összesen	13449	3671	3880	3559	23,42%

Forrás: MTA adatbázis

A leghátrányosabb településeken és a szegregátumokban is fontos szerepet játszik a gépjármű a családok életében a közlekedési nehézségek leküzdésében, mivel ezeken a településeken a tömegközlekedés nem megfelelően van kialakítva. Általánosságban elmondható, hogy a járásban állandó lakosok közel egy negyede rendelkezik személygépjárművel.

A járás nagy területéből fakadóan, az elnyúló földrajzi elhelyezkedés miatt a járás területén 5 települési bokor található. Mindegyik rendelkezik egy központi településsel,- Sásd, Mágocs, Vásárosdombó, Mindszentgodisa- melyeken az alábbi szolgáltatások találhatók: család-és gyermekjóléti szolgálat, általános iskola, óvoda, jegyző. Ezek a települések fontos szerepet játszanak a közlekedési infrastruktúrában.

Gazdasági helyzet, adottságok és lehetőségek

A kistérség gazdasága az országos folyamatoktól mind intenzitását, mind irányát tekintve eltérő módon alakul át, a maga sajátos módján alkalmazkodik a megváltozott körülményekhez. A Hegyháti Járás tőkeszegény, elavult termékstruktúrájú vállalkozásai csak nagy nehézségek árán tudják kitermelni azokat a többleteket, amelyek pedig elengedhetetlenül szükségesek a modernizációhoz. Ez jellemzi a helyi léptékekkel mérve nagyobbacska üzemek mellett a családi vállalkozásokat is, amelyek csak lépésről-lépésre haladva képesek a szükséges technikai berendezéseket beszerezni, a modern eljárásokat átvenni, a szükséges vállalkozói ismereteket, fortélyokat elsajátítani.

A gazdasági élet meghatározó szereplői kettős könyvvitelű társas vállalkozások, amelyek méretüknél, foglalkoztatottaik számánál fogva rányomják bélyegüket egy-egy település, mikro-térség gazdasági életére. A NAV adatainak elemzése alapján is érzékelhető, hogy a térség egy viszonylag hosszan elhúzódó válság utáni helyzetben van, amelynek mélypontja 1994-95-re tehető, és ahonnan ugyan megindult a gazdasági fejlődés útján, ez az út azonban korántsem mentes a zökkenőktől, hiszen a látható fejlődés *csupán a leszakadás megakadályozására elegendő, a felzárkózáshoz már nem.* Az ezredforduló táján érzékelhetően lelassult mind a hazai, mind pedig a fő exportpiacok gazdasági növekedési üteme, amelynek negatív hatása érzékelhető a társas vállalkozások saját tőkéjének visszaesésén, stagnálásán is.

A térség gazdaságának legfőbb jellemzője, hogy *dominálnak a hagyományos ágazatok* (kistermelő, mező- és erdőgazdaság, valamint az ipar), miközben a szolgáltatásban alkalmazottak száma messze elmarad nem csupán az országos, de a megyei átlagtól is. Fontos azonban arra is rámutatni, hogy a foglalkozási átrétegződés, ha az országos ütemtől elmaradó intenzitással is, de végbemegy. Fokozatosan nő a második és a harmadik szektorban dolgozók aránya, miközben a foglalkoztatottak száma valamennyi szektorban csökkenést mutat.

A rendszerváltást követő évtized hatalmas változásokat hozott, a gazdálkodási szabadság létrejöttével valódi versenyhelyzetbe kerültek a hazai vállalkozások. Sorozatos kudarcok, olykor emberi drámák árán is, de lassan formálódik a térség új gazdasági arculata. A helyi vállalkozóknak köszönhetően itt is működnek korszerű, versenyképes cégek (például a fémfeldolgozással -

szerkezetgyártással foglalkozó *Lakiter Kft; Mágfék Kft; az építőipari Mind-ÉP Kft. stb.*), amelyek a térség gazdaságát, ha nem is képesek egészében fellendíteni, legalább valamelyest ellensúlyozzák az agrárium és a bányászat, sőt újabban a könnyűipar drámai visszaeséséből eredő, főként a foglalkoztatási kapacitás folyamatos szűkülésében megmutatkozó veszteségeket.

Sásdon és szűkebb környezetében nagy remények övezték az *ipari park* kialakítását, külső tőke bevonásának fő eszközének tekintették, amely képes új munkahelyeket, stabil megélhetést nyújtani az itt élők számára. Számos érdeklődő jelent meg a születő ipari parkban, ám végül csak 3 vállalkozás települt le. Nagyobb méretű vállalkozások számára, vagyis országos, vagy éppen nemzetközi hatókörű szervezeteknek *Sásd*, mint város túlságosan kis munkaerőpiacot jelent, ahol nem biztosított a kellő kínálat a megfelelő képzettségű, motivációjú munkaerő tekintetében.

A *sásdi* ipari park megépülte ellenére sem érkezett új, zöldmezős beruházás a térségbe, a gazdasági folyamatoknak inkább a korábbi évek meghatározó vállalkozásainak a leépülése (terményforgalmi, sütőde, Karbon) és néhány helyi gyökerű vállalkozás megerősödése adott irányt.

Gazdasági szerkezetben az országos viszonyokhoz képest nagyságrendileg magasabb az agrárjellegű vállalkozások aránya (a kistérségben ez az arányszám 26,8%, míg az országos adat 3,3%), és a vidéki Magyarországon ritka, de a fémfeldolgozással, megmunkálással foglalkozó vállalkozások szerepe is átlagon felüli (*Mágocs, Sásd, Mindszentgodisa; a kistérségben a vállalkozások 9,4%-a tartozik ebbe a körbe, ami 1,6 százalékponttal haladja meg a 8,8%-os országos értéket*).

A járás településeinek száma, jogállás és társadalmi-gazdasági helyzet szerint

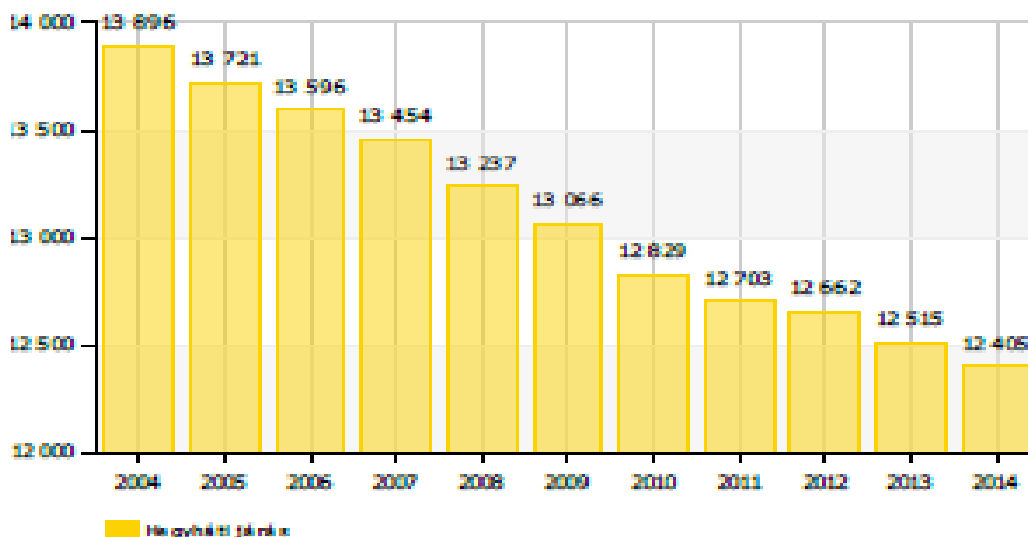
Kedvezményezett térség		Igen
Mértékszerint	Hátrányos helyzetű	Igen
	Leghátrányosabb helyzetű	Igen
	Komplex Program	Igen
Települések száma		27
Jogállásszerint	Város	2
	Község	25
Kedvezményezett települések száma		27
Típus szerint	Társadalmi-	23
	Országos átlagot jelentősen meghaladó munkanélküliséggel sújtott	16

Forrás: 105/2015 (IV.23) korm.rend.

2.A járás népességének társadalmi- gazdasági jellemzői

2.1.Demográfiai adatok

A népességszám változásának megyei, valamint jogállás szerinti adatai jelentős területi különbségeket takarnak. Ha az adatokat a 2013. január 1-jén bevezetett járási rendszer területbeosztásának megfelelően vizsgáljuk, látható, hogy 2001 és 2011 között a megye 10 járásának mindegyikében csökkent a lélekszám. **A legnagyobb mértékben, több mint 11 százalékkal a Hegyháti járás népessége esett vissza.**

Forrás: Teir

A 2014 évi Teir adatbázis nem tartalmazza Bikal és Oroszló lakosság számát, amely 1044 fő.

Diagrammon is látszik a járás népességének csökkenése, ami megközelítően 1000 fő a 10 év alatt.

A járás települései és állandó lakónépessége:

TELEPÜLÉS	Állandó népesség száma (fő) 2014	Állandó népesség száma (fő) 2016. jan. 1.	Településen élő cigány népesség becsült száma (fő) 2016. jan. 1.	roma arány %-ban
Ág	189			
Alsómocsolád	283	320	25	7,8%
Bakóca	269			
Baranyajenő	412	475	225	47,4%
Baranyaszentgyörgy	154	147	39	26,5%
Bikal	744	726	2	0,2%
Felsőegerszeg	128	130	38	29,2%
Gerényes	256			
Gödre	859	894	114	12,8%

Kisbeszterce	83			
Kishajmás	187			
Kisvaszar	317	325	282	86,8%
Mágocs	2348	2373	213	9 %
Mekényes	292	290	7	2,4%
Meződ	129	128	12	9,4%
Mindszentgodisa	856			
Nagyhajmás	314	261	47	18%
Oroszló	300			
Palé	91	102	25	24,5%
Sásd	3094	3112	750	24,1%
Szágy	142	155	60	38,7%
Tarrós	126			
Tékes	240	243	175	72 %
Tormás	285	327	62	19%
Varga	87	89	26	29,2%
Vásárosdombó	1123			
Váznok	141	144	18	12,5%
ÖSSZESEN:	13449			

Forrás: MTA adatbázis, beérkezett 2016 évi jegyzői adatlapok

Ha a járás állandó népességét vizsgáljuk, megállapítható, hogy a járásközpontban és a járás másik városában a tendenciával ellentétben némi növekedés tapasztalható (1%). A legnépesebb község Vásárosdombó (1123 fő). Itt nem rendelkezünk 2016-os adatokkal. Ezeken kívül nincs ezer fő feletti település, sőt a népesség száma mindössze három településen haladja meg az 500 főt. A legkevesebben Kisbesztercén (83 fő) élnek, de Ágon (189 fő), Baranyaszentgyörgyön (154 fő), Felsőegerszegen (128 fő), Meződön (129 fő), Palén (91 fő), Szágyon (142 fő), Tarróson (126 fő), Vargán (87 fő) és Váznokon (141) is kevesebb, mint kétszázan laknak. A jellegzetes aprófalvas járás 27 településének átlagos népességszáma így mindössze 498 fő. 2016 január elsejei állás szerint a beérkezett jegyzői adatlapok alapján a becsült roma népesség száma az állandó lakossághoz viszonyítva 25% felett van. Bikal településen a roma népesség száma a legkisebb (0,2%) Kisvaszaron a legmagasabb (86,8%). A kapott adatokból az is megállapítható, hogy a településeken a roma lakosok aránya változó. Azokon a településeken, ahol a lakónépesség magas százalékát a cigány családok adják (Kisvaszar, Tékes), ott jelen van a gettósodás és a szegregáció.

A járás népességének korcsoportonkénti megoszlása

Terület - T-Star 2014	Állandó népesség száma (fő)	állandó népességből a 0-17 évesek aránya, 2014	állandó népességből a 18-59 évesek aránya, 2014	állandó népességből a 60- x évesek aránya, 2014
Sásd	3158	14,4%	58,7%	26,8%
Ág	194	23,7%	56,7%	19,6%
Alsómocsolád	331	11,8%	56,5%	31,7%
Bakóca	311	12,9%	65,9%	21,2%
Baranyajenő	475	22,9%	61,1%	16,0%
Baranyaszentgyörgy	154	19,5%	53,2%	27,3%
Felsőegerszeg	133	13,5%	57,1%	29,3%
Gerényes	269	28,3%	57,2%	14,5%
Gödre	890	18,1%	58,2%	23,7%
Kisbeszterce	91	24,2%	61,5%	14,3%
Kishajmás	222	23,9%	57,2%	18,9%
Kisvaszar	367	29,4%	58,3%	12,3%
Mágocs	2407	15,1%	58,7%	26,2%
Mekényes	304	10,2%	58,6%	31,3%
Meződ	137	15,3%	59,9%	24,8%
Mindszentgodisa	882	20,3%	59,2%	20,5%
Nagyhajmás	363	21,8%	58,7%	19,6%
Palé	115	25,2%	63,5%	11,3%
Szágy	155	16,8%	62,6%	20,6%
Tarrós	125	19,2%	54,4%	26,4%
Tékes	267	22,5%	61,0%	16,5%
Tormás	327	22,6%	57,2%	20,2%
Varga	100	19,0%	64,0%	17,0%
Vásárosdombó	1197	19,3%	55,5%	25,2%
Váznok	143	11,9%	70,6%	17,5%
Bikal	745	11,3%	58,1%	30,6%
Oroszló	323	19,8%	54,2%	26,0%

Forrás: MTA adatbázis

Hegyháti Járás 0-24 éves lakosságának megoszlása 2016 évben

település	állandó népesség	0-2 év	3-5 év	6-13 év	14-17 év	össz 0-18	18-24 év	összesen	% arány	ebből roma	% arány
Sásd	3112	81	82	218	112	493	198	691	22%	160	23,15%
Ág									#####		#####
Alsómocsolád	320	7	5	17	11	40	24	64	20%	3	4,69%
Bakóca	0					0		0	#####	0	#####
Baranyajenő	475	22	20	45	22	109	26	135	28%	58	42,96%
Baranyaszentgyörgy	147	4	3	16	5	28	14	42	29%	23	54,76%
Felsőegerszeg	130	3	4	7	3	17	16	33	25%	6	18,18%
Gerényes	0					0		0	#####	0	#####
Gödre	894	17	21	92	31	161	35	196	22%	48	24,49%
Kisbeszterce	0					0		0	#####	0	#####
Kishajmás	0					0		0	#####	0	#####
Kisvaszar	0					0		0	#####	0	#####
Mágocs	2373	73	28	117	78	296	157	453	19%	60	13,25%
Mekényes	290	2	3	16	4	25	13	38	13%	3	7,89%
Meződ	128	1	7	11	3	22	7	29	23%	4	13,79%
Mindszentgodisa	878	36	33	87	27	183	73	256	29%	110	42,97%
Nagyhajmás	261	6	10	30	17	63	29	92	35%	15	16,30%
Palé	102	4	2	13	3	22	5	27	26%	13	48,15%
Szágy	155	3	8	10	5	26	5	31	20%	20	64,52%
Tarrós	0					0		0	#####	0	#####
Tékes	0					0		0	#####	0	#####
Tormás	327	16	14	31	13	74	10	84	26%	37	44,05%
Varga	89	2	2	9	2	15	7	22	25%	13	59,09%
Vásárosdombó	0					0		0	#####	0	#####
Váznok	144	7	5	7	4	23	12	35	24%	9	25,71%
Bikal	726	19	17	29	20	85	45	130	18%	0	0,00%
Oroszló	0					0		0	#####	0	#####
összesen	10551	303	264	755	360	1682	676	2358		582	

Forrás: beérkezett 2016 évi jegyzői adatlapok

A járás lakosságának 19%-a 0-17 év közötti gyermek a 2014 évi adatok szerint. A 2016 évi beérkezett jegyzői adatlapok alapján ez átlagosan 15,9 %-ot mutat, ami továbbra is csökkenő tendenciát jelez.

A településenkénti bontásból a 2016 évi beérkezett jegyzői adatlapok adataiból látható, hogy Bikal (0%), Mekényes (7,89%), Alsómocsolád (4,69%) településeket leszámítva roma gyerekek aránya 10-87% között mozog a 0-24 éves korosztályban.

A kistérség állandó lakónépességének korcsoportonkénti megoszlása hasonló az országos arányokkal. Összességében a kistérség népességének 19 százaléka a 17 év alatti gyerekekből áll (MTA adatbázis),

amely némileg meghaladja az országos arányt (17,2) ugyanakkor a Sásdi Kistérségi Tükör (2009) mutatószámával megegyezik. Hasonlóan alakul a felnőtt és időskorúak népességen belüli megoszlása is: a 18-59 évesek 59,2 százalékát teszik ki a lakosságnak, amely majdnem megegyezik az országos átlaggal (58,3), a 60 éven felüliek pedig 21,5 százalékát, miközben az országos arány 24,4 százalék. A felnőtt korúaknál 0,5 %-al csökkent az időskorúaknál pedig 0,2%-al csökkent a mutató 2009-hez képest. Megállapítható, hogy a népesség korösszetételére lényeges változás nem jellemző.

Természetes szaporodás, fogyás:

Terület - T-Star 2014	Természetes szaporodás ill. fogyás 2011-2014. évi átlaga (ezer lakosra)	Élvezületések száma 2011-2014 (fő)	Csecsemőhalálozás (1 éven alul meghaltak száma) 2011-2014 (fő)
Sásd	-7,9	87	0
Ág	6,4	12	0
Alsómocsolád	-34,0	8	0
Bakóca	-10,5	8	0
Baranyajenő	1,1	22	0
Baranyaszentgyörgy	0,0	8	0
Felsőegerszeg	-1,9	6	0
Gerényes	-0,9	15	0
Gödre	-5,1	22	0
Kisbeszterce	0,0	5	0
Kishajmás	2,3	9	0
Kisvaszar	8,2	20	0
Mágocs	-7,8	74	1
Mekényes	-3,3	8	1
Meződ	-16,4	3	0
Mindszentgodisa	-2,6	42	0
Nagyhajmás	-6,9	15	0
Palé	-2,2	4	0
Szágy	-1,6	8	0
Tarrós	-2,0	3	0
Tékes	-8,4	8	0
Tormás	-7,6	13	0
Varga	-7,5	2	0
Vásárosdombó	-15,9	42	0
Váznok	-8,7	7	0

Bikal	-7,4	21	0
Oroszló	-11,6	7	0

Forrás: MTA adatbázis

A táblázat alapján elmondható, hogy a lakosság szám folyamatos csökkenése a természetes szaporodás illetve fogyás 2011-2014 évi adatok alapján átlagosan -5,6. Ez azt jelenti, hogy a három év alatt ezer főre vetítve 5,6 fővel csökkent a népesség. Ez az adat alátámasztja az állandó népességre jellemző fogyást.

Az elmúlt három évben a gyerekszám folyamatos csökkenése ellenére nevelési intézmények összevonására, illetve bezárására nem került sor. Az óvodai csoportokban megszűnt a férőhelyek 100-120%-os feltöltése. Hosszútávon a települések elöregedéséhez vezethet.

A vizsgált időszakban (2011-2014) átlagban egy településre 18 élve születés jellemző. A járásban 2 csecsemő halálozás volt a három év alatt.

2.2.Végzettség

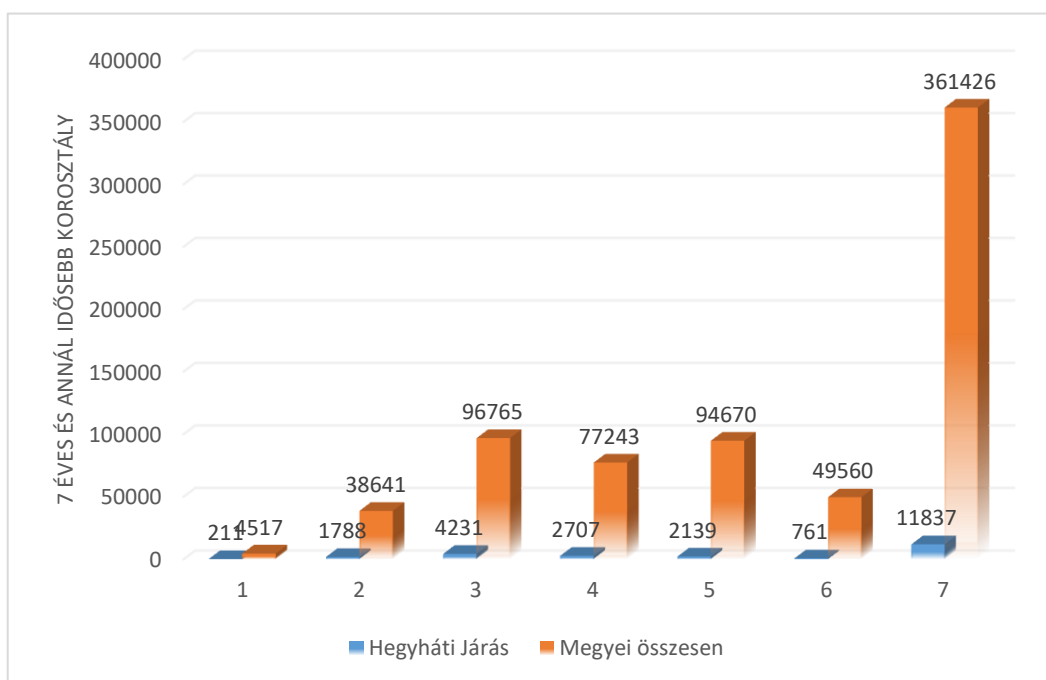
Az iskolázottságra vonatkozó adatainkat a 2011 évi népszámlálás adataiból merítettük. Megdöbbentő, hogy a járásban az általános iskolát sem végezte el az össznépesség 1,8%- a, ami magasabb a megyei átlagnál (1,3%). Ugyancsak elmaradnak a megyei átlagtól a középfokú végzettséggel, érettségi nélkül szakmai oklevéllel rendelkezők, az érettségizettek száma. Kimagaslóan alacsony a járásban diplomával rendelkezők aránya (6%).

A gyerekes családokban növekedett a csak 8 általánost végzettek aránya. A szülői várakozások ennek a folyamatnak ellentmondanak, alig 3%-a a szülőknek elégedne meg azzal, hogy gyereke csak általános iskolát végezzen.

A legutóbbi két népszámlálás között tovább javult a népesség iskolázottsági szintje. Emelkedett a közép- és felsőfokú iskolai végzettséggel rendelkezők népességen belüli aránya, ezzel párhuzamosan csökkent az alacsony végzettséggel, vagy még azzal sem rendelkezők hányada. A 2011. évi népszámlálás adatai szerint Baranya megyében a 15 éves és annál idősebb népesség 95 százaléka végezte el – az iskolakötelezettségi előírásoknak eleget téve – legalább az általános iskola 8. évfolyamának megfelelő szintet. Ez az arány az előző népszámlálás óta 6 százalékponttal emelkedett. A mutató az idősebb korosztályokban javult elsősorban. A legutóbbi censzuskor már minden 70 év alatti korcsoportban 95 százalék felett volt a legalább nyolc osztályt végzettek hányada, ezen belül a fiatalabb, 20–44 évesek korosztályaiban több mint 98 százalékuk rendelkezett ilyen végzettséggel, a 45–59 évesek korcsoportjaiban pedig 97 százalék feletti volt az arányuk, és a 60–64 éveseknél is közelítette a 97 százalékot.

7 éves és idősebb népesség a legmagasabb befejezett iskolai végzettség szerint 2011							
terület	általános iskola			középfokú iskola érettségi nélkül szakmai oklevéllel	érettségi	egyetem főiskola, oklevéllel	összesen
	első évf sem végezte el	1-7. oszt	8. évfolyam				
Hegyháti járás	211	1788	4231	2707	2139	761	11837
Megyei összesen	4517	38641	96765	77243	94670	49560	361426

Forrás: Népszámlálás 2011

Forrás: Népszámlálás 2011

Diagramm magyarázat:

- 1- 7 éves és annál idősebb lakos, aki nem fejezte be az 1 évfolyamot
- 2- 7 éves és annál idősebb lakos, aki nem fejezte be a 1-7 évfolyamot
- 3- 7 éves és annál idősebb lakos, aki nem fejezte be a 8 évfolyamot
- 4- 7 éves és annál idősebb lakosok száma, aki nem rendelkezik középfokú iskola érettségi nélkül szakmai oklevéllel
- 5- 7 éves és annál idősebb lakosok száma, aki nem rendelkezik érettséggel
- 6- 7 éves és annál idősebb lakosok száma, aki nem rendelkezik egyetemi és főiskolai oklevéllel
- 7- 7 éves és annál idősebb lakosok száma összesen

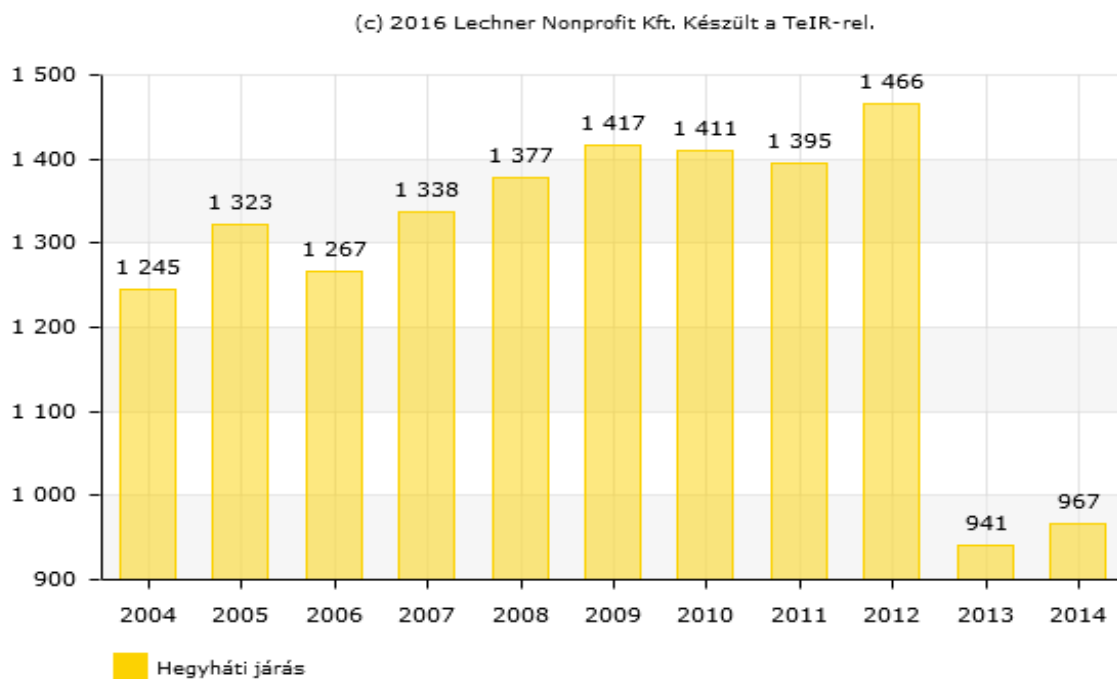
2011 évben lefolytatott népszámlálás adataiból kitűnik, hogy a megye 7 éves és annál idősebb lakosainak (továbbiakban: lakosok) 3,2%-a él a Hegyháti Járásban. A megye lakóinak 13,7%-a rendelkezik egyetemi és főiskolai diplomával, míg a Hegyháti Járásban ez az arány 6,4 %. Látható,

hogy jelentősen elmarad a megyei átlagtól. A megye lakosságának csak a 26,8%-a fejezte be a 8. évfolyamot, míg a járásban ez 35,7 %. Ez azt tükrözi, hogy a képzettségi szintben a 8 általános iskolai végzettség jellemző a járás lakosaira. Sajnálatos tény, hogy a járásban az általános iskola első osztályát az érintett korosztály 1,8%-a nem végezte el, ami szintén magasabb a megyei átlagnál (1,2%).

2.3 Foglalkoztatás

A járás leszakadásának egyik kiváltó tényezője az alacsony foglalkoztatás, és az ebből következő magas munkanélküliség. Ez a folyamat a rendszerváltozással indult, hiszen ekkor kezdtek megszűnni azok a TSZ-ek és állami gazdaságok, ahol a kistelepülések lakói dolgozni tudtak. A leszakadás folyamata a 2000-es évek elején is folytatódott, s ma is tart. A járás szinte minden gazdasági, foglalkoztatási mutatója sokkal gyengébb mint a megye /régió /ország hasonló adatai.

Regisztrált munkanélküliek száma összesen (fő)

Forrás: TEIR

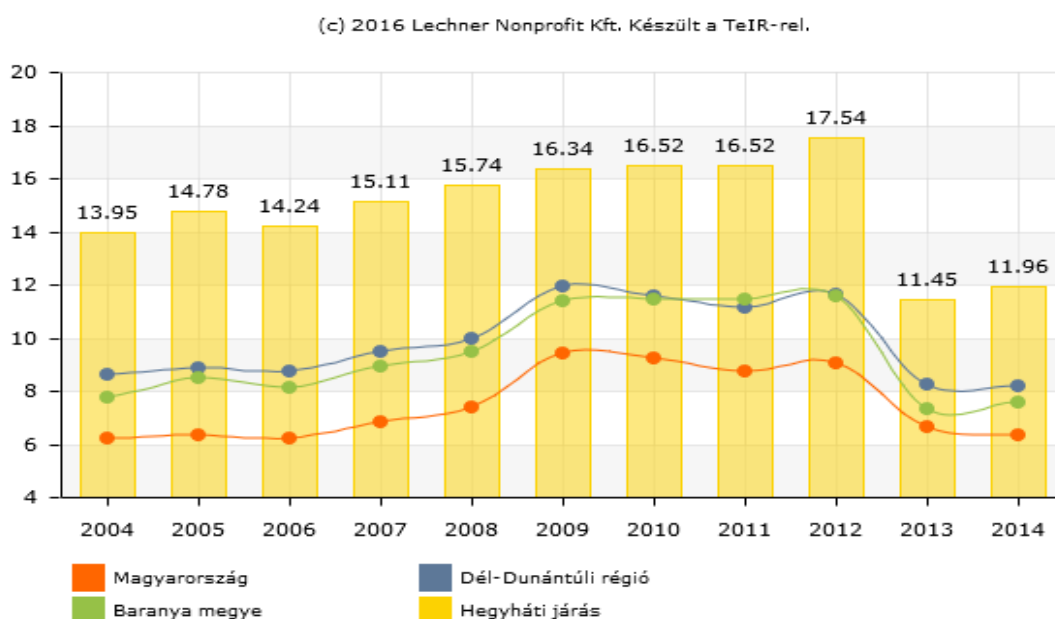
A járás munkanélküliségi mutatói jelentős mértékben javultak az utóbbi években. 2004-ben 13,95 százalékos, 2012-ben már 17,54 százalékos, míg 2014-ben 11,96 %-os volt a kistérségi munkanélküliségi ráta. Megfigyelhető az is, hogy a mutató kisebb javulásoktól eltekintve 2004-től folyamatosan emelkedik, míg 2013-tól bekövetkezik a látványos javulás. Mivel térségünkben, ebben az időszakban nem jelentek meg jelentősebb foglalkoztatók, ezért a javulás egyértelműen a közfoglalkoztatási programok elindulásának tudható be.

Mivel ezek a programok jelentősebb állami támogatások nélkül nem tarthatóak fenn, ezért felvetődik a kérdés, hogy meddig hajlandó és képes a költségvetés ezeket a forrásokat biztosítani, mi lesz

ezeknek a programoknak a kifutása után, mennyire sikerül ezeket az embereket a versenyszférába visszavezetni újabb foglalkoztatási lehetőségek nélkül.

2.4 Munkanélküliségi ráta (százalék)

Regisztrált munkanélküliek száma száz 15-59 éves állandó lakosra.

Forrás: TEIR

2014-ben a munkanélküliség az országosnál (6,4 %) közel kétszer, a megyeinél (8%) 1,5-szor nagyobb. A megyei és az országos ráta közötti kis különbséget elsősorban Pécs kedvező mutatói okozzák, feljavítva a megyei átlagot, még úgy is, hogy Baranya megye kilenc járása közül három (Sásdi, Sellyei, Szigetvári) a leghátrányosabb térségek közé tartoznak. Ha településenként megnézzük, összehasonlítjuk az adatokat, s megnézzük a két legkényesebb mutató szerinti megoszlást is a következő képet kapjuk.

Munkanélküliségi adatok

	Munkanélküliek a 18-59 éves korúak arányában 2014 (százalék)	180 napon túl regisztráltak a munkanélküliek arányában, 2014 (százalék)	Legfeljebb 8 osztályos végzettséggel rendelkezők a munkanélküliek arányában, 2014 (százalék)
Sásd	8,1	47,7	40,4
Ág	28,2	67,7	61,3
Alsómocsolád	8	20	73,3

Bakóca	18	45,9	67,6
Baranyajenő	17,2	42,3	76,9
Baranyaszentgyörgy	19,5	62,5	50
Felsőegerszeg	7,9	50	33,3
Gerényes	20,1	48,4	77,4
Gödre	10,2	49,1	47,2
Kisbeszterce	14,3	87,5	75
Kishajmás	15,7	60	80
Kisvaszar	17,8	57,9	81,6
Mágocs	9,8	59,4	62,3
Mekényes	24,2	67,4	46,5
Meződ	13,4	18,2	36,4
Mindszentgodisa	8,8	43,5	39,1
Nagyhajmás	23,5	56	72
Palé	13,7	50	70
Szágy	24,7	37,5	75
Tarrós	7,4	100	40
Tékes	24,5	65	65
Tormás	19,3	33,3	63,9
Varga	9,4	16,7	66,7
Vásárosdombó	13,6	66,7	58,9
Váznok	9,9	20	30
Bikal	4,4	36,8	10,5
Oroszló	9,9	18,8	31,3

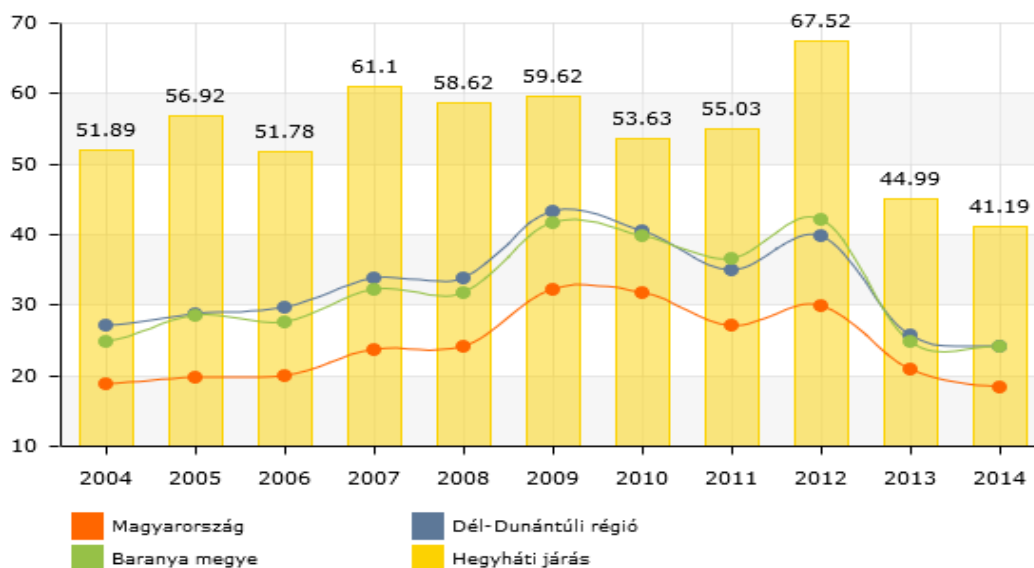
Forrás: MTA adatbázis

A számokból látható, hogy a Vásárosdombói mikrotérség településeinek munkanélküliségi mutatói még a járási átlagot is messze túlhaladják. Tékes 24,5%, Kisvaszar 17,8%, Gerényes 20,1%, Ág 28,2%. De 20% feletti mutatóval rendelkezik Nagyhajmás 23,5%, Mekényes 24,2% és Szágy 24,7% is. Az adatokból az is látszik, hogy rendkívül magas a munkanélkülieken belül azok aránya, akik már több, mint fél éve nem dolgoznak, tehát tartós munkanélkülinek számítanak. Ebben a mutatóban is nagyon rosszul teljesít járásunk. Míg az országos átlag 1000 lakosra vetítve nem éri el a 20 ezreléket, addig a Hegyháti járásban ez a szám 41,29 ezrelék. A táblázatból az is látszik, hogy ez az arány sokkal rosszabb volt, (2012-ben 67,52 ezrelék) de a közfoglalkoztatási programok elindítása ezen a mutatón is jelentősen javított. Sajnos a megyei mutató eléréséhez is (25 ezrelék) még nagyon sokat kell tenni.

Tartós munkanélküliség (ezrelék)

A 180 napon túli nyilvántartott álláskeresők ezer lakosra vetített száma.

(c) 2016 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

Forrás: TEIR

Az táblázat harmadik oszlopának elemzésénél kitűnik, hogy leginkább a képzetlen embereket sújtja legnagyobb mértékben a munkanélküliség, s számukra a legnehezebb a segítség is, hiszen a versenyszféra a képzett, tapasztalattal rendelkező embereket keresi, s foglalkoztatja. Az elemzéssel eljuthatunk arra a következtetésre is, hogy térségünkben rendkívül magas a legfeljebb 8 általánossal rendelkezők száma, s ők segítség nélkül csak kevés eséllyel kerülhetnek ki a jelenlegi létből. A Vásárosdombói térség településeinek adatai ebben a kategóriában is rendkívül rosszak, Vásárosdombó 58,9%, Kisvaszar 81,6 %, Tékes 65%, Gerényes 77,4%, Ág 61,3 %.

A közfoglalkoztatási programok hatásai már említésre kerültek. Ezt a programot a járás önkormányzatai lehetőségeikhez mérten kihasználják. A 2. számú táblázatból az is látszik, hogy az aktív foglalkoztatáspolitikai eszközök közül leginkább ezzel a lehetőséggel élnek az önkormányzatok, ezzel is hozzájárulva a településen élők foglalkoztatásához. A járás települései közül ezért sokan a legnagyobb foglalkoztatónak számítanak, ami nem egészséges struktúrát jelez.

Támogatottak száma

	Aktív foglalkoztatáspolitikai eszközzel támogatottak száma (fő) 2014	Foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesítettek közül foglalkoztatásban részt vettek száma 2014
Ág	35	32
Alsómocsolád	33	13
Bakóca	23	23
Baranyajenő	30	20
Baranyaszentgyörgy	17	13

Felsőegerszeg	13	11
Gerényes	49	35
Gödre	82	68
Kisbeszterce	12	10
Kishajmás	16	8
Kisvaszar	75	32
Mágocs	62	58
Mekényes	17	12
Meződ	16	7
Mindszentgodisa	91	81
Nagyhajmás	28	21
Palé	11	4
Sásd	114	54
Szágy	34	14
Tarrós	17	11
Tékes	45	27
Tormás	31	16
Varga	19	19
Vásárosdombó	107	78
Váznok	13	9
összesen	970	696
Bikal	12	9
Oroszló	30	30

Forrás: MTA adatbázis

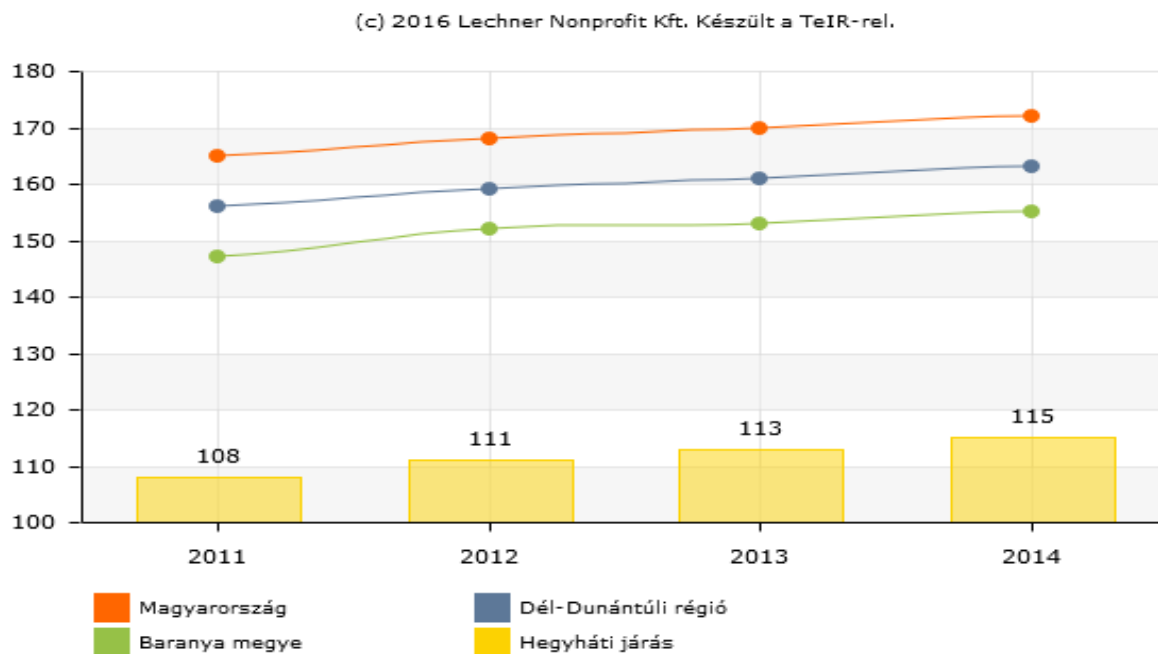
Gazdaság

A járás gazdasága az országos folyamatoktól mind intenzitását, mind irányát tekintve eltérő módon alakul át, a maga sajátos módján alkalmazkodik a megváltozott körülményekhez. A Hegyháti járás tőkeszegény, elavult termékstruktúrájú vállalkozásai csak nagy nehézségek árán tudják kitermelni azokat a többleteket, amelyek pedig elengedhetetlenül szükségesek a modernizációhoz. Ez jellemzi a helyi léptékekkel mérve naggyobbacska üzemek mellett a családi vállalkozásokat is, amelyek csak lépésről-lépésre haladva képesek a szükséges technikai berendezéseket beszerezni, a modern eljárásokat átvenni, a szükséges vállalkozói ismereteket, fortélyokat elsajátítani.

A gazdasági élet meghatározó szereplői kettős könyvvitelű társas vállalkozások, amelyek méretüknél, foglalkoztatottaik számánál fogva rányomják bélyegüket egy-egy település, mikrotérség gazdasági életére. A 2008-as gazdasági válság alatt érzékelhetően lelassult mind a hazai, mind pedig a fő exportpiacok gazdasági növekedési üteme, amelynek negatív hatása érzékelhető a cégek fejlődési ütemén. A már hozott hátrányok és a gazdasági válság hatásainak együttes következménye, hogy a

vállalkozások számának aránya 1000 lakosra vetítve messze elmarad az országos, régiós és megyei adatoktól egyaránt.

Regisztrált gazdasági vállalkozások száma ezer lakosra, 2011-től (db)

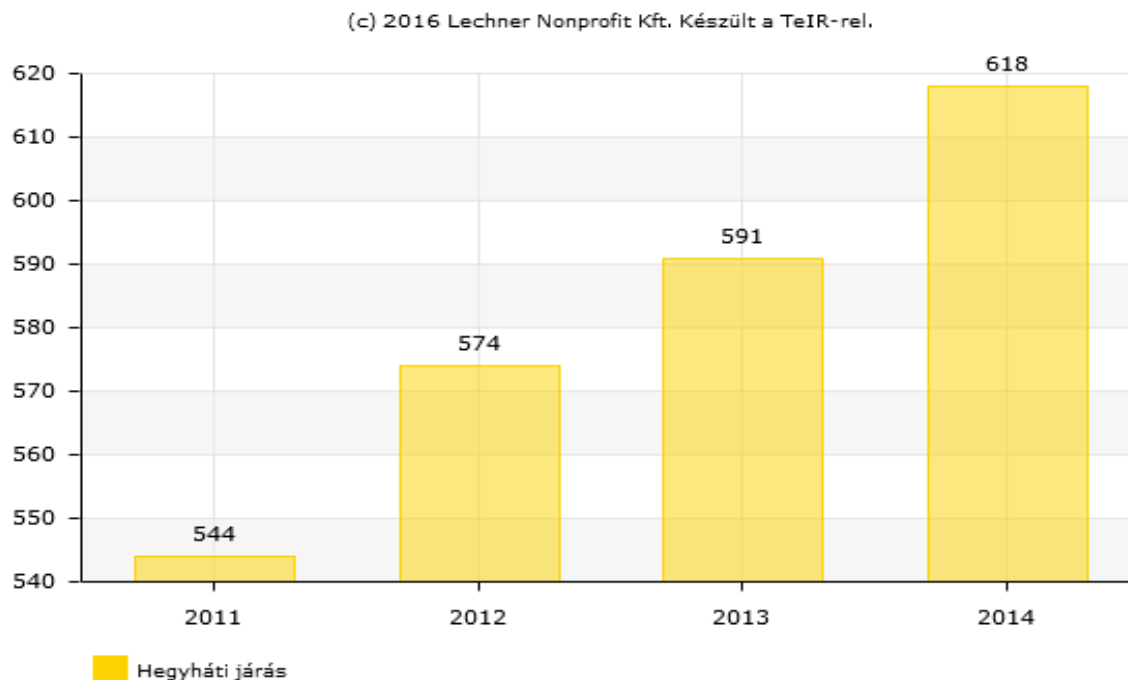

Forrás: TEIR

Ha a járás gazdasági szereplőit tekintjük, feltűnik, hogy a vállalkozások kb. 65 % nem alkalmaz munkavállalókat, s nagyon magas azoknak a cégeknek is az aránya ahol kevesebben dolgoznak, mint 10 fő. A 100 dolgozónál többet foglalkoztató cégek csak nagyon kevesen vannak, s fő jellemzőjük, hogy a mágocsi mikrotérségben található. Ilyen az alsómocsoládi Pick gyáregység, a Mágocsi Magnet Kft., és a Cabero Kft., s a bikali Hella 91 kft. Ezek a szereplők az utóbbi időben folyamatos munkaerőhiánnyal küzdenek, de a térségben már nem találnak képzett, tapasztalattal rendelkező munkavállalót. Sajnos az alacsony végzettségű, tapasztalattal nem rendelkező emberek nekik sem kellenek.

Térségünk másik jellemzője, hogy rendkívül magas a mezőgazdasági, erdőgazdasági szereplők aránya. A kistérségben ez az arányszám 26,8%, míg az országos adat 3,3%. Ez természetesen a természeti erőforrásokra vezethető vissza, hiszen elég magas az erdősültség foka, s elég magas a szántók aránya is. Ezeknél a vállalkozásoknál folyamatos bővülést tapasztalunk. Térségünkre jellemző a haltermelés is. Ezt a tevékenységet is leginkább a mágocsi mikrotérségben végzik, ahol 9 mesterséges halastó található, de Baranyaszentgyörgyön is van belőlük kettő.

Regisztrált vállalkozások száma a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat nemzetgazdasági ágakban, 2011-től (db)

Forrás: TEIR

Sásdon és szűkebb környezetében nagy remények övezték az ipari parkkialakítását, külső tőke bevonásának fő eszközének tekintették, amely képes új munkahelyeket, stabil megélhetést nyújtani az itt élők számára. Számos érdeklődő jelent meg a születő ipari parkban, ám végül nem sok vállalkozás települt le. A fejlesztés eddigi sikertelensége mögött több tényező is meghúzódik, ezek közül ki kell emelni, hogy a helyi és környékbeli vállalkozások számára valóban szükség lenne iparterületre, ám az árak számukra túl magasak. Nagyobb méretű vállalkozások számára, vagyis országos, vagy éppen nemzetközi hatókörű szervezeteknek Sásd, mint város túlságosan kis munkaerőpiacot jelent, ahol nem biztosított a kellő kínálat a megfelelő képzettségű, motivációjú munkaerő tekintetében. Hiba lenne azonban az ipari park sikertelenségét a magas árakra, az alacsony munkaerőbázisra visszavezetni, a tágan értelmezett környezetben sem tolonganak a befektetők, maga a Déldunántúli régió sem képes a külföldi tőke tömeges becsalogatására. Hiába működik Komlón, Dombóvár-Kaposszekcsőn, Pécsen ipari park, ezek kihasználtsága alacsony.

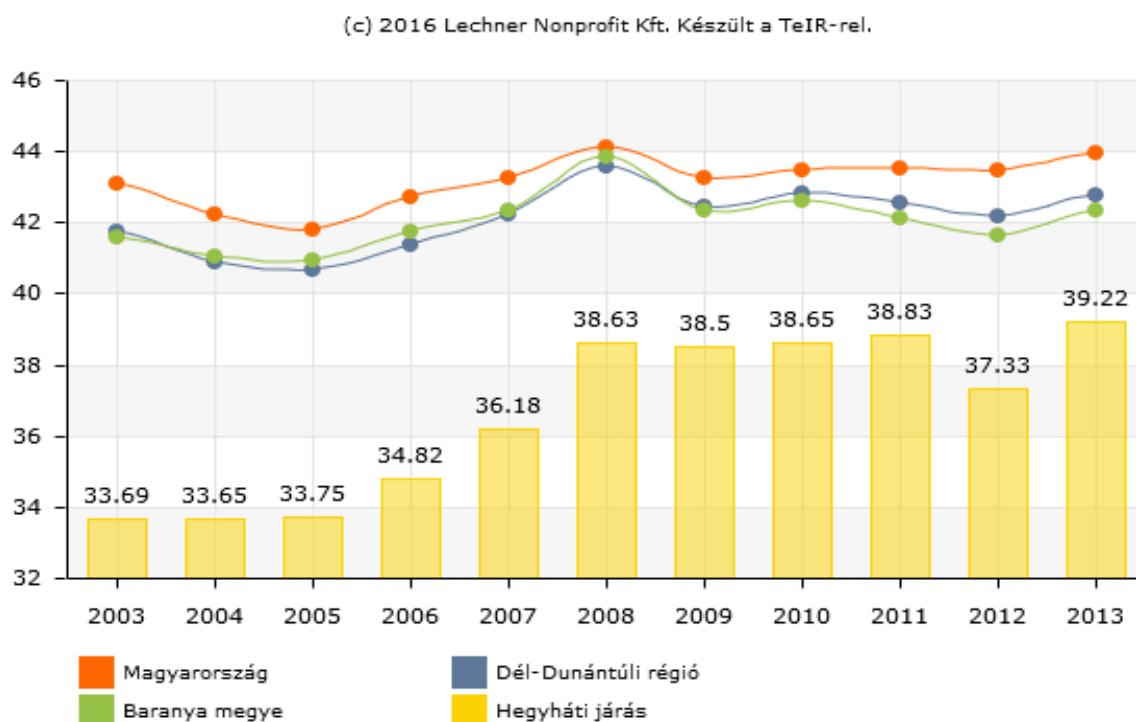
Gazdasági szerkezetben az országos viszonyokhoz képest nagyságrendileg magasabb az agrárjellegű vállalkozások aránya és a vidéki Magyarországon ritka, de a fémfeldolgozással, megmunkálással foglalkozó vállalkozások szerepe is átlagon felüli (Mágocs, Sásd, Mindszentgodisa; a kistérségben a vállalkozások 9,4%-a tartozik ebbe a körbe, ami 0,6 százalékponttal haladja meg a 8,8%-os országos értéket.). Fontos azonban arra is rámutatni, hogy a foglalkozási átrétegződés, ha az országos ütemtől elmaradó intenzitással is, de végbemegy. Fokozatosan nő a második és a harmadik szektorban

dolgozók aránya, miközben a foglalkoztatottak száma valamennyi szektorban csökkenéstmutat, kivéve a közfoglalkoztatást.

Az eddigi adatokat elemezve, nem lep meg minket, hogy járásunk adófizetőinek aránya szintén elmarad mind az országos, mind a megyei mutatóktól. Az országos átlag 44 adózó 100 állandó lakosra, míg a megyei mutató 42,34.

Adófizetők aránya (százalék)

SZJA alapot képező jövedelemmel rendelkezők száz állandó lakosra vetített száma.

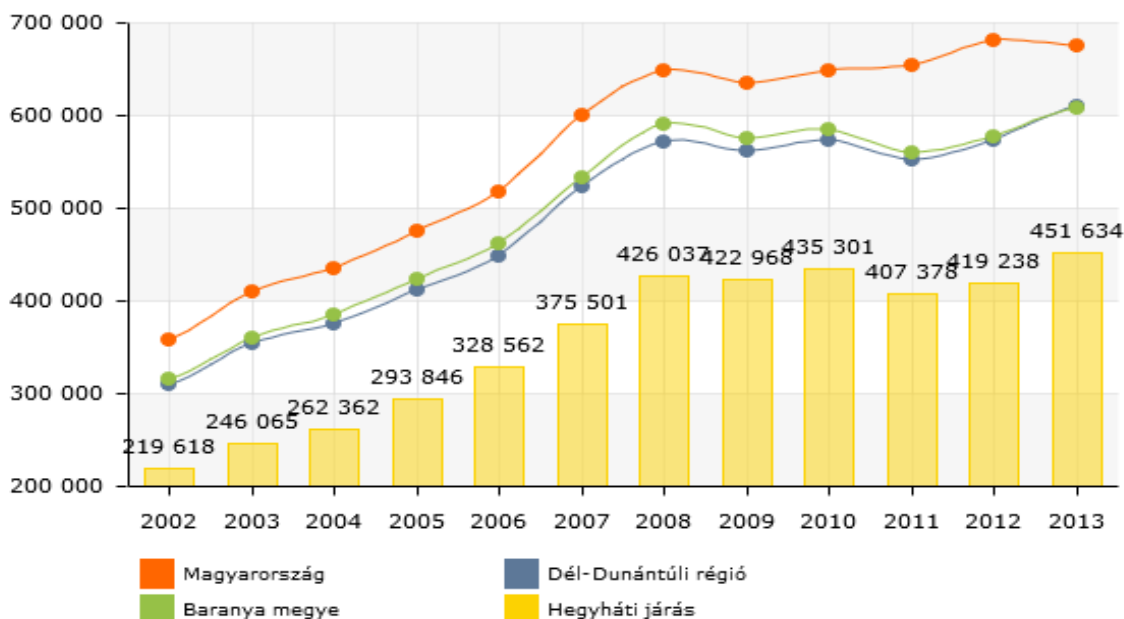

Forrás: TEIR

Az előzőeknél azonban sokkal árnyaltabb képet kapunk, ha megnézzük a járásban az egy lakosra jutó összes nettó jövedelmet. Ez az összeg 2014-ben 451.634 Ft volt, 66%-a az országos átlagnak, ami 675.000 Ft-ot jelentett. Sajnos a régiós és megyei átlagtól is nagyon nagy a lemaradásunk, ugyanis ott, ezek az értékek 610.522 Ft-ot mutattak. Ha egy kicsit utánaszámolunk, s egy 4 fős háztartást veszünk két közmunkás keresővel, könnyedén kiszámíthatjuk, hogy náluk kb. 360.000 Ft az egy főre jutó nettó jövedelem. A kistérségi átlag ennél csak mintegy 90.000 Ft-al magasabb, úgyhogy könnyedén beláthatjuk, hogy kik a legfőbb foglalkoztatók a Hegyháti járásban, s rájöhetünk arra is, hogy a gyerekes családoknál milyen megélhetési problémákkal küszködnek!

Egy lakosra jutó összes nettó jövedelem (Ft/év)

(c) 2016 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

Forrás: TEIR

2.5. Segélyezési helyzetkép

Pénzbeli ellátások

Az 1993.évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról biztosítja a szociális ellátás feltételeit továbbá a szociális jogok érvényre juttatása érdekében a társadalmi szolidaritás alapján. Célja, hogy meghatározza az állam által biztosított egyes szociális ellátások formáit szervezetét a szociális ellátásokra való jogosultság feltételeit valamint érvényesítésének garanciáit.

2015 évben a segélyezési rendszer megváltozott. Megszűnt az adósságkezelési szolgáltatás, lakásfenntartási támogatás, méltányossági közgyógy ellátás, méltányossági ápolási díj és a helyi segélyek.

Jelenleg adható *pénzbeli ellátások*, melyeket a *járástól* lehet igényelni:

- egészségkárosodási és gyermekfelügyeleti támogatás (46.600 Ft)
- időskorúak járadéka (22.800 -37.500 Ft-ig), jövedelemmel nem rendelkező időskorú személyek részére nyújtott támogatás
- ápolási díj a tartósan gondozásra szoruló személy otthoni ápolását ellátó nagykorú hozzátartozó részére biztosított anyagi hozzájárulás. 3 fajtája van:
 - alapösszegű: 29.500 Ft
 - emelt összegű ápolási díj: 44.250 Ft
 - kiemelt ápolásdíj: 53.100 Ft

A helyi önkormányzatoknál jelenleg települési támogatást lehet igényelni, melyet a képviselő testület az önkormányzati rendeletben meghatározott feltételek alapján nyújt. Ezt a támogatásformát különösen:

- a lakhatáshoz kapcsolódó rendszeres kiadások viseléséhez
 - 18 életévét betöltött tartósan beteg hozzátartozójának az ápolását, gondozását végző személy részére
 - gyógyszerkiadások viseléséhez
 - lakhatási kiadásokhoz kapcsolódó hátralékot felhalmozó személy részére
- Ezen kívül a képviselő testület *rendkívüli települési támogatást* köteles nyújtani abban az esetben, ha önmaguk illetve családjuk fenntartásáról más módon nem tudnak gondoskodni. Ezt a támogatást kérelemre és hivatalból nevelési -oktatási intézmény, gyámhatóság, családvédelemmel foglalkozó intézmény kezdeményezésére is megállapítható.

Természetben nyújtott szociális ellátások:

- alanyi jogon és normatív jogcímen járó közgyógy ellátás,
- köztemetés
- egészségügyi szolgáltatásra való jogosultság

A családok szociális ellátások, segélyek iránti igényei nem csökkentek. Ennek oka a folyamatosan alacsony foglalkoztatottság, a jövedelmek átlagtól való elmaradása, a tartósan rossz anyagi helyzet.

A segélyezési hálót vizsgálva megállapítható, hogy a mindennapi szükségletek kielégítését segítő támogatásokra van a legnagyobb igény.

Ezek mindennapi realitását az alábbi táblázatok grafikonok mutatják.

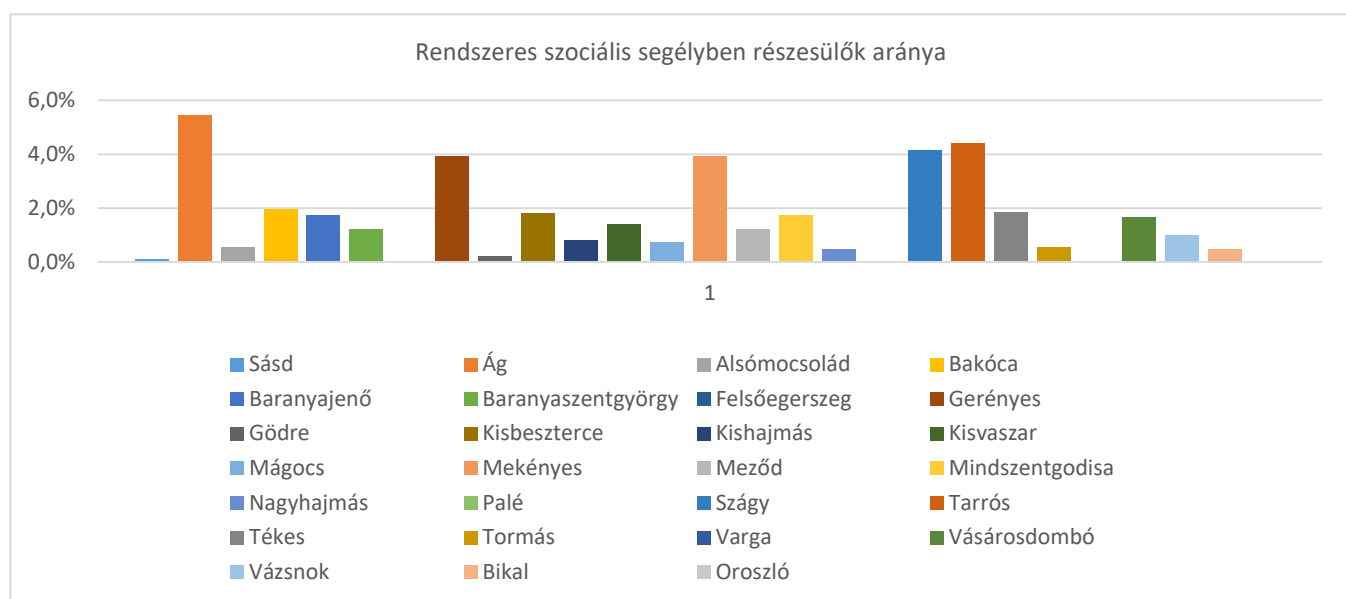
Támogatások településenként

Terület - T-Star 2014	Állandó népesség száma (fő)	Szociális támogatásban részesülő nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	Foglalkoztatást helyettesítő támogatás 2016 (szociális támogatás)	Lakásfenntartási támogatásban részesültek száma (pénzbeni és természetbeni) 2014 (fő)	Települési támogatás (lakásfenntartási támogatás) 2016
Sásd	3158	39	61	190	150
Ág	194	5		45	
Alsómocsolád	331	1	7	44	28
Bakóca	311	13		50	
Baranyajenő	475	20	NA	72	57
Baranyaszentgyörgy	154	2	11	21	9
Felsőegerszeg	133	1	4	20	16

Gerényes	269	8		58	
Gödre	890	10	51	105	4
Kisbeszterce	91	7		20	
Kishajmás	222	10		31	
Kisvaszar	367	17		82	
Mágocs	2407	53	107	148	127
Mekényes	304	15	27	23	3
Meződ	137	2	6	13	4
Mindszentgodisa	882	16	NA	137	NA
Nagyhajmás	363	26	40	39	13
Palé	115	2	7	15	14
Szágy	155	2	NA	35	40
Tarrós	125	1		22	
Tékes	267	19		65	
Tormás	327	2	NA	54	40
Varga	100	1	18	13	20
Vásárosdombó	1197	39		134	
Váznok	143	2	5	12	11
Bikal	745	2	6	28	17
Oroszló	323	4		50	

Forrás: MTA adatbázis, 2016 évi beérkezett jegyzői adatlapok

Összeségében elmondható, hogy bár az összehasonlításnál a segélyezettek száma csökkent, de ez nem azt jelenti, hogy a családok anyagi helyzete javult, hanem a település vezetőségének a döntése alapján jogosultak a családok.

Forrás: MTA adatbázis

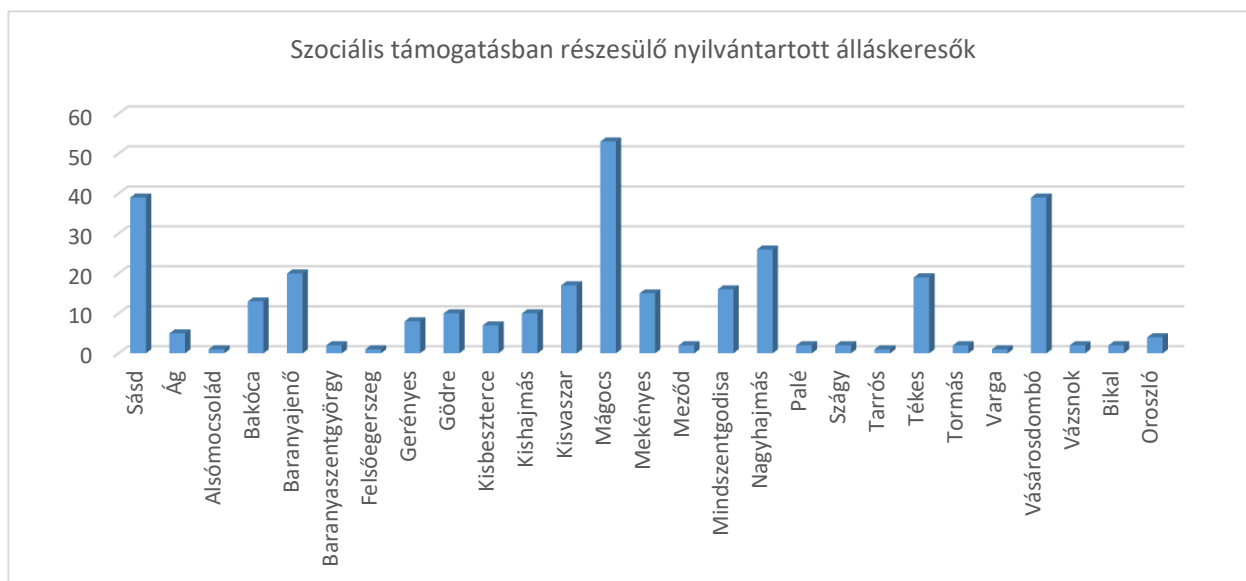
A rendszeres szociális segélyben részesülők aránya 2014-ben szépen mutatja a járásban leginkább hátrányos településeket. Ágon a lakosság 5,5 %-a Tarróson 4,4 %, Mekényes 3,9%, Szágy 4,1%, Gerényes 3,9%.

Forrás: MTA adatbázis

A lakásfenntartási támogatás igénylésének számát meghatározza a település nagysága, ezt mutatja az adatelemzés is. Jelenleg lakásfenntartási támogatás létezik, mint támogatási forma, de települési támogatás nagy csoportjában szerepel. A lenti táblázat a beérkezett jegyzői adatlapok alapján azt mutatja, hogy 2016 évben jelentősen csökkent a települési támogatás igénybevétele. Ennek oka lehet a törvényi változások és ennek alapján a jogosultsági feltételekben való változások.¹

¹ 1993. évi III. tv szociális igazgatásról és szociális ellátásokról 45§-a

Forrás: MTA adatbázis

A Járás valamennyi településére jellemző a foglalkoztatás hiánya, ezért evidens, hogy a települések állandó lakosainak számával egyenes arányt mutat a szociális ellátórendszer igénybevétele.

3. A gyerekes családok szegénységi kockázata és helyzetük, gyermekjóléti alapellátások

A szegénység már az ókorban is jelen volt a családok életében, ez az évek előre haladtával csak egyre súlyosabbá vált. A szegénység megjelenésével megjelenik a depriváció is (megfosztottság). Ez nem csak anyagi, hanem egy összetett folyamat, amely magában foglal minden fajta nélkülözést. A szegénység kialakulását több tényező befolyásolja: aluliskolázottság, munkanélküliség, korai terhesség, elidősödés, kis településen, tanyán él, elmagányosodás és ezáltal depresszió tünetei jelentkeznek, amely motíválatlanná teszi a tovább életre az egyént és családot.

A KSH legfrissebb 2010-re vonatkozó adatai szerint Magyarországon a gyermektelen háztartásokban a jövedelmi szegénységi ráta 7% (azaz ilyen arányban élnek a szegénységi küszöb alatt), míg ugyanez az érték a gyerekes családok körében 16,6%. Különösen a három és több gyermekesek, valamint az egyszülős családok vannak kitéve a szegénységi kockázatnak, ebben a két háztartás típusban a szegénységi ráta 28-28%.²

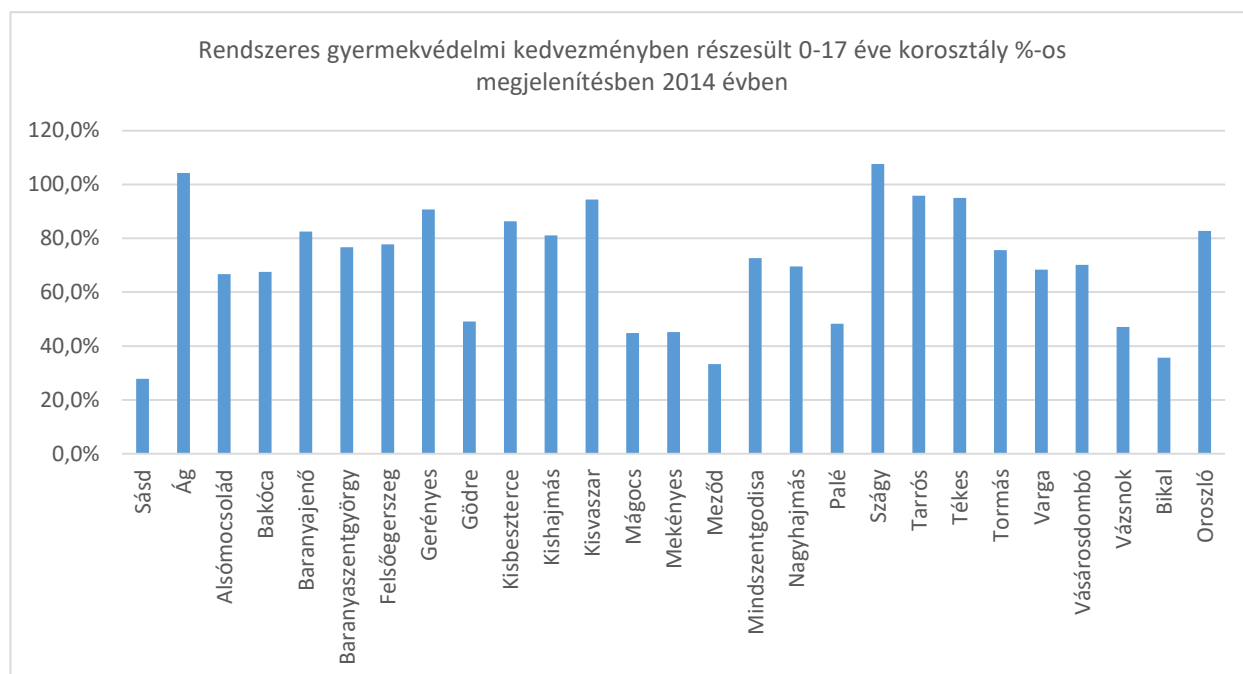
Az elmúlt években az országos átlaghoz képest csökkent a gyerekes családok jövedelme, s ennek következtében is nőtt a szegénységben élő gyerekek aránya.

A járásra jellemző a foglalkoztatottság alacsony szintjével összefüggő alacsonyabb átlagos jövedelem a szegénységi ráta növekedésével is együtt jár a járásban a 0-17 éves gyermekek 43%-a szegénységben él³ (a gyermekszegénység mértéke országosan 22%). A szegénység esélye a

² KSH (2012): A társadalmi kirekesztődés nemzetközi összehasonlítására szolgáló indikátorok, 2010 Statisztikai tükör VI. évf.3.sz.

legnagyobb a foglalkoztatott nélküli háztartásokban (73%), a romák között (58%), a sokgyermekes családokban (50%), valamint ott, ahol egy szülő neveli a gyermekeket (84%). Ezekben a családokban nincs anyagi lehetőség arra, hogy fizessenek a gyermekek ellátásáért, a szolgáltatásokért, viszont tömegszükséglet mutatkozik a részükről. Ezért az ingyenes szolgáltatások nyújtása kívánatos.

A gyermekes családok szegénységi kockázata az alacsony iskolázottsági szint miatt kis mértékben növekedett. A gyerekes családokban növekedett a csak 8 általánost végzettek aránya. Az elmúlt években az országos átlaghoz képest csökkent a gyermekes családok jövedelme, s ennek következtében is nőtt a szegénységben élő gyerekek aránya. Az alapvető szükségletek kielégíthetőségének sorrendje nem változott, de az egyes tételek közötti arányok igen.

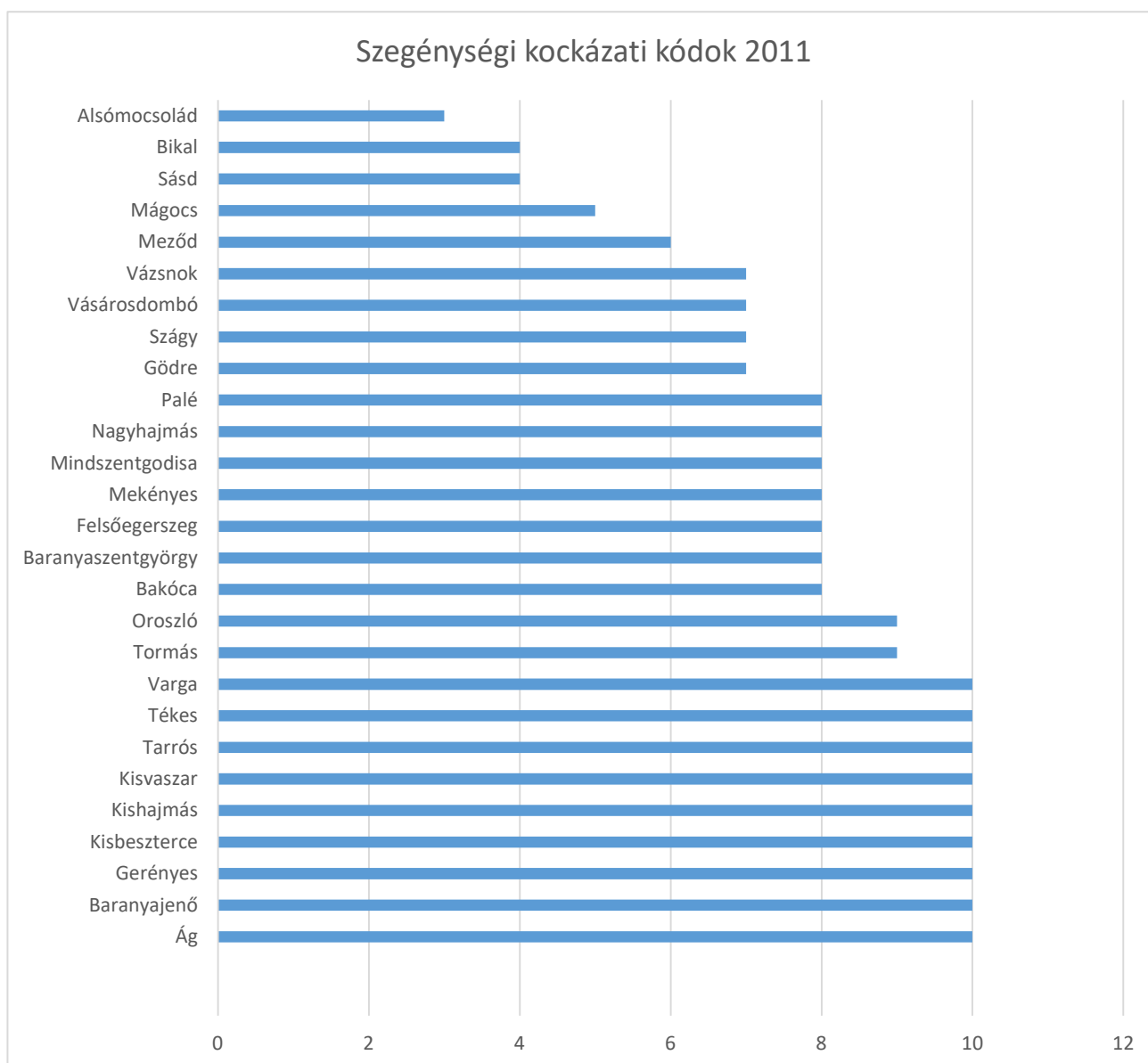
Forrás: MTA adatbázis

Fenti adatok szépen mutatják, hogy a legnagyobb számban rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők szinte azokon a településeken élnek, ahol a rendszeres szociális segélyezettek aránya is magas. Az adatlapok alapján megállapítható, hogy a támogatásban részesülők aránya szinte minden településen csökken. Ennek oka a fent említett törvényi változások, pedig a járásban élő lakosoknak nagy szükségük lenne. Ez derül ki a szolgálatoktól beérkezett adatlapokból is, hiszen a legnagyobb számban anyagi problémák és ügyintézéshez kértek segítséget.

Szegénységi kockázati kódok:

Települések	Szegénységi kockázati kódok 2011
Ág	10
Alsómocsolád	3
Bakóca	8
Baranyajenő	10
Baranyaszentgyörgy	8
Felsőegerszeg	8
Gerényes	10
Gödre	7
Kisbeszterce	10
Kishajmás	10
Kisvaszar	10
Mágocs	5
Mekényes	8
Meződ	6
Mindszentgodisa	8
Nagyhajmás	8
Palé	8
Sásd	4
Szágy	7
Tarrós	10
Tékes	10
Tormás	9
Varga	10
Vásárosdombó	7
Váznok	7
Bikal	4
Oroszló	9

Forrás: MTA adatbázis

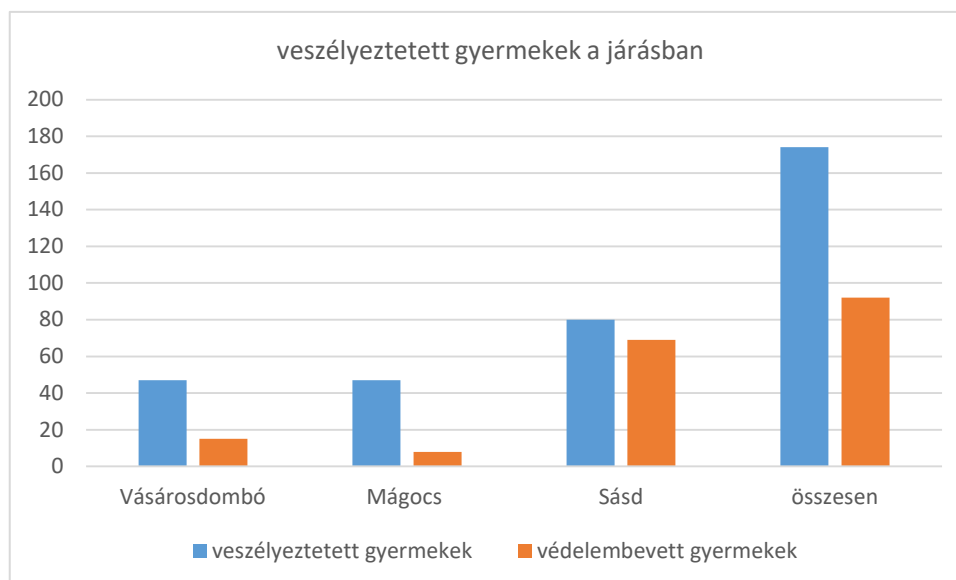
Forrás: MTA adatbázis

A szegénység előfordulásának valószínűségét mutatja e számított érték³, az ún. szegénységi kockázati kód a 27 település közül 10 településen nagyon magas (9-10-es érték). Magas a szegénységi kockázat (7-8-as érték) további tizenegy településen, átlagos (6) pedig egy településen (Meződ). Átlag alatti, alacsony szegénységi kockázattal (3-4) mindössze három település rendelkezik: (Bikal, Sásd, Alsómocsolád).

Az elkészített adatlapok alapján a 2015 évben a Család- és Gyermejkölési Szolgálatok által nyilvántartott veszélyeztetett gyermekek száma a sásdi szolgálat területén kiemelkedően magas a többi térséghez képest. Ezek a szolgálatok magukba foglalják a Hegyháti Járás összes települését. A szolgálat szakmai ellátottsága a törvényi előírásoknak megfelel. Helyzetüket nehezíti azonban,

³ MTA Regionális Kutató Központja által számított érték, amelyben az egyes a legjobb a 10-es a legrosszabb helyzetű településeket jelöli.

hogy a járás területén élő hátrányos helyzetű családok száma egyre nő. Ezek a családok intenzívebb szociális segítő munkákra készítetik a szociális szakembert. Fontos a családok számára egy olyan támogató közeg, aki útmutatással látja el őket és ugyanakkor visszacsatolásban is részesíti a családokat. A járás településeinek szegénységi kockázati kódja viszonylag magas, ami maga után vonja a családok helyzetének romlását, ebből fakadóan a gyermekek veszélyeztetettségét és valamely esetekben hatósági intézkedést is von maga után. Szükségesnek tartjuk megemlíteni, hogy a TÁMOP 5.2.3 Gyerekesély program keretében készült kistérségi tükör adataiban a védelembbe vett gyermekek száma irreálisan alacsony a veszélyeztetett gyermekek számához képest. (veszélyeztetett: 190, védelembbe vett: 47). Az ellentmondásos helyzetet a Gyerekesély Program, és a szakmaközi együttműködés hatása napjainkra ezt az arányt jelentősen megváltoztatta. (veszélyeztetett: 174, védelembbe vett: 92)

Forrás: TEIR

4. Lakás, lakhatás és egyéb infrastrukturális ellátottság

A beérkezett jegyzői adatlapok szerint

Járásban lévő háztartások néhány jellemzője					
település név	háztartások	18 évesnél fiatalabb gyermek et nevelő	18 évesnél fiatalabb gyermek et nevelő foglalkoztatott nélküli háztartás	3 és több 18 éven aluli gyermek et nevelő háztartás	18 évnél fiatalabb gyereket nevelő egy szülő háztartás
Ág					
Alsómocsolád					
Bakóca					
Baranyajenő	130	57	3	4	23
Baranyaszentgyörgy	66	14	2	4	1
Felsőegerszeg	64	11	3	1	2
Gerényes					
Gödre	280	33	16	7	21
Kisbeszterce					
Kishajmás					
Kisvaszar					
Mágocs					
Mekényes					
Meződ	52	12	1	2	1
Mindszentgodisa					
Nagyhajmás					
Palé					
Sásd	960	390	10	28	90
Szágy	45	16	0	3	4
Tarrós					
Tékes					
Tormás	90	29	0	7	6
Varga	33	9	1	2	2
Vásárosdombó					
Váznok	64	11	3	1	2
Bikal	230	50	0	3	10
Oroszló					

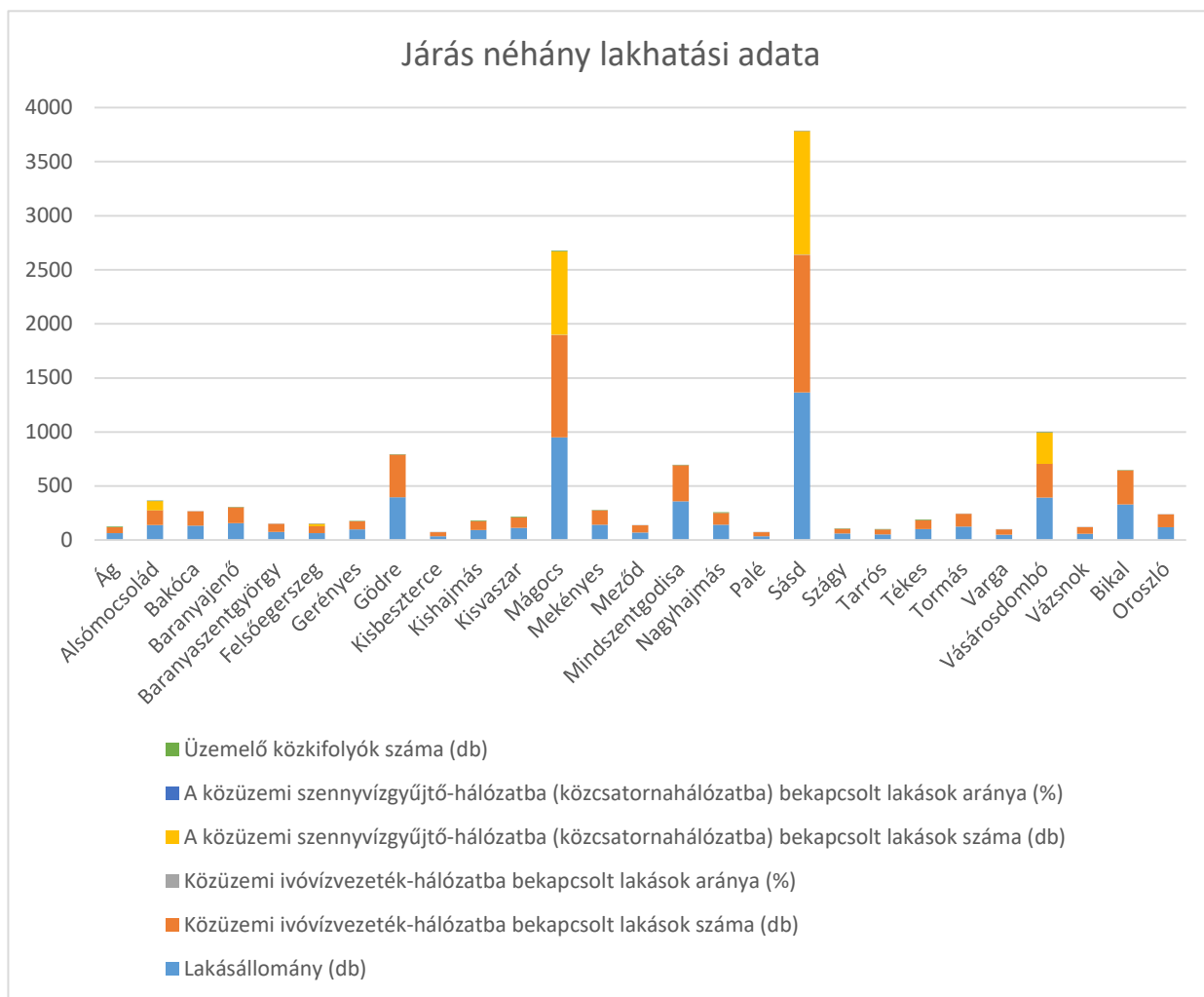
Forrás: 2016 évi beérkezett adatlapok

A beérkezett adatlapok alapján elmondható, hogy a járásban élő gyermekes családok száma átlagosan nem éri el a 30%-ot. Ez az arány is bizonyítja, hogy a járás lakosság száma folyamatosan csökken, ezzel együtt a járásban élő gyermekek száma is. Ez a falvak kiöregedéséhez vezet.

Lakásállomány

Települések	Lakásállomány (db)	Közüzem ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások száma (db)	Közüzem ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások aránya (%)	A közüzem szennyvízgyűjtő-hálózatba (közcsatornahálózatba) bekapcsolt lakások száma (db)	A közüzem szennyvízgyűjtő-hálózatba (közcsatornahálózatba) bekapcsolt lakások aránya (%)	Üzemelő közkifolyók száma (db)
	Időszak	Időszak		Időszak		Időszak
	2014. év	2014. év		2014. év		2014. év
Ág	65	54	83,08%		0,00%	5
Alsómocsolád	140	135	96,43%	86	61,43%	2
Bakóca	134	132	98,51%		0,00%	
Baranyajenő	158	145	91,77%		0,00%	1
Baranyaszentgyörgy	76	76	100,00%		0,00%	
Felsőegerszeg	64	64	100,00%	22	34,38%	
Gerényes	98	77	78,57%		0,00%	4
Gödre	396	396	100,00%		0,00%	1
Kisbeszterce	36	36	100,00%		0,00%	
Kishajmás	93	83	89,25%		0,00%	7
Kisvaszar	115	96	83,48%		0,00%	5
Mágocs	949	949	100,00%	770	81,14%	6
Mekényes	142	134	94,37%		0,00%	1
Meződ	69	69	100,00%		0,00%	
Mindszentgodisa	359	335	93,31%		0,00%	1
Nagyhajmás	143	109	76,22%		0,00%	4
Palé	37	37	100,00%		0,00%	
Sásd	1366	1273	93,19%	1143	83,67%	
Szágy	61	43	70,49%		0,00%	1
Tarrós	52	46	88,46%		0,00%	2
Tékes	101	84	83,17%		0,00%	6
Tormás	124	119	95,97%		0,00%	
Varga	50	50	100,00%		0,00%	
Vásárosdombó	394	311	78,93%	292	74,11%	5
Váznok	59	59	100,00%		0,00%	
Bikal	329	316	96,05%			1
Oroszló	119	119	100%			

Forrás: MTA
adatbázis

Forrás: TEIR

A lakásállomány a 2014 éves adat szerint járás területén 5729. Jelentős csökkenést mutat ez az előző kistérségi tükörben megadott adathoz képest (5915). A lakásállomány 186-tal csökkent. Ennek oka lehet elsősorban az aprófalvakban az elöregedés valamint jelentős elvándorlás. Közüemi ivóvízvezeték hálózatba bekapcsolt lakások száma 5347. Ez 93,3%-a az összes lakásállománynak. 2007 adat alapján 5642 lakás kapcsolódott az ivóvízhálózathoz, ami 95,4 %. Ez 2,1 %-os csökkenést mutat az ivóvízhálózatba bekötött lakások száma. A meglévő adatok alapján a lakásállomány 91,8 %-a kapcsolódott rá az ivóvízhálózatra. A fennmaradó 8,2 % a járásban található 52 közkifolyó használatából nyeri az ivóvizet, ami 16 településen érhető el.

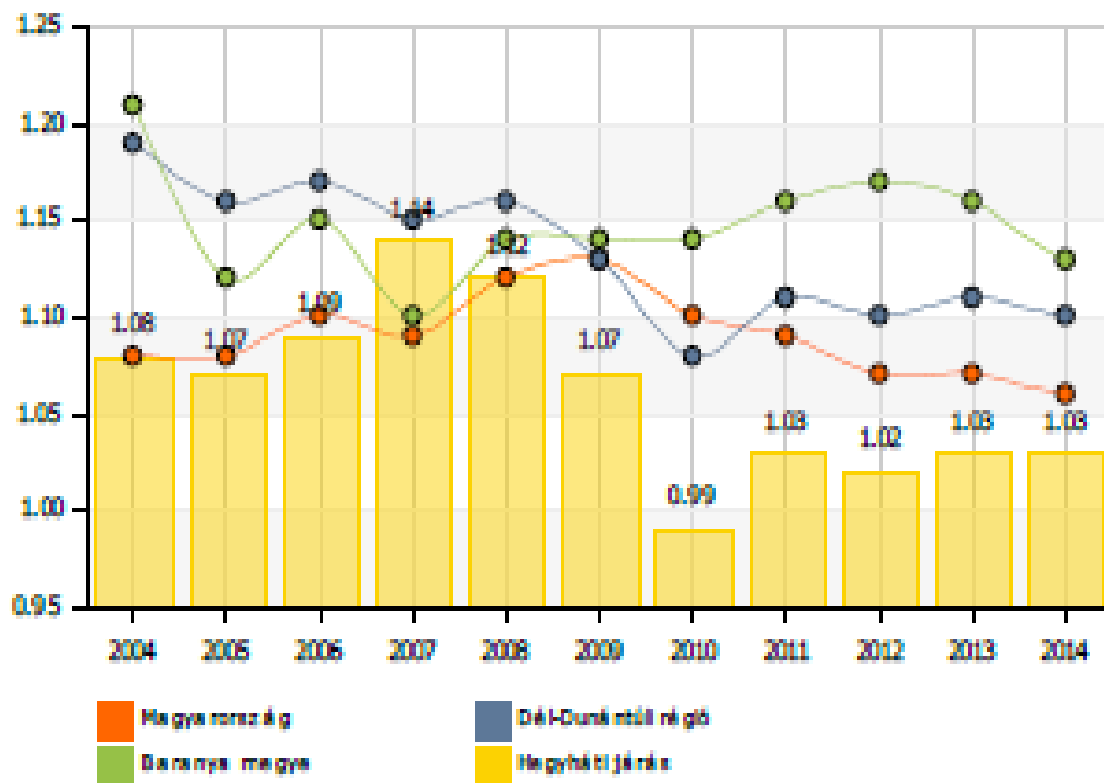
A közüzemi szennyvízgyűjtő hálózatba bekapcsolt lakások száma 2313, ami az össz lakás állomány 40,4 %-a 2014 évben, míg 2007 évben ez az arány 41,1 % volt, ami 4 települést érintett. 2014 évben javulást mutat, mivel 5 településen található szennyvízhálózat. Mégis megfigyelhető a százalékos csökkenés, ami összefügghet a lakásállomány csökkenésével és a nem lakáscélú épületek számának növekedésével, ahol nagyon sok család életvitelszerűen lakik.

A lakások és lakott üdülők komfortosság szerint (2011
népszámlálás)

Terület	Összkomfortos	Komfortos	Félkomfortos	Komfort nélküli	Szükség- és egyéb lakás	Összesen
Hegyháti járás	2 161	2 045	280	733	65	5 284

Forrás: népszámlálás 2011

Háztartási villamosenergiafogyasztás (1000 kwh/fő) 2014

Forrás: Teir

A Hegyháti Járásban a villamosenergia fogyasztás eléri az 1030 kwh/fő-, ami viszont növekedést jelent 2010 évhez képest, de Baranya megyéhez képest viszont az 1 főre jutó villamosenergia fogyasztás elmarad.

5.Szolgáltatások a kistérség településein

5.1 Humánszolgáltatások elérhetősége és jellemzői

➤ Szociális szolgáltatások és elérhetőségük

2013. december 31-ig a Sásdi Kistérségben a „Hegyháti Szociális Alapellátási Központ” biztosította a személyes gondoskodás keretébe tartozó szociális alapszolgáltatások közül a házi segítségnyújtást, családsegítést, támogató szolgálatot, valamint a gyermekjóléti alapellátások közül a gyermekjóléti szolgáltatás fenntartását és szervezését. Ezt követően a Kistérségi Társulás felbomlott és ezzel párhuzamosan a kistérségben 3 Család-és Gyermekjóléti Szolgálat alakult ki. Ezek a következők:

A Mágocsi Gondozási Központ Szociális-és Gyermekjóléti Szolgálat látta el: Mágocs, Mekényes, Nagyhajmás, Alsómocsolád településeket;

A Vásárosdombói Szociális-és Gyermekjóléti Szolgálat a következő településeken látta el a szolgáltatásokat: Vásárosdombó, Gerényes, Ág, Kisvaszar, Tékes, Tarrós;

A Sásdi Szociális-és Gyermekjóléti Szolgálat pedig a következő 15 településen végzett szociális munkát: Sásd, Meződ, Varga, Váznok, Felsőegerszeg, Palé, Baranyajenő, Gödre, Tormás, Szágy, Mindszentgodisa, Kisbeszterce, Bakóca, Kishajmás, Baranyaszentgyörgy.

Az egyes szociális és gyermekvédelmi tárgyú törvények módosításáról szóló 2015 évi CXXXIII.törvény 2016. január 1. napjától új keretek között szabályozza a családsegítést és a gyermekjóléti szolgáltatást. A módosítás célja a családsegítés és a gyermekjóléti szolgáltatás integrálása, ezen belül a család -és gyermekjóléti szolgálatok, valamint a család- és gyermekjóléti központok kialakítása volt. Ennek következtében újra területi változások következtek be. A vásárosdombói és a mágocsi szolgálat területe nem változott viszont a sásdi szolgálatból kivált a mindszentgodisa körjegyzőséghez tartozó települések (Mindszentgodisa, Kisbeszterce, Bakóca, Kishajmás, Baranyajenő, Tormás, Szágy). Ezeket a településeket a Mindszentgodisa Községi Önkormányzat Család-és Gyermekjóléti Szolgálat látja el. A törvényi változások hatására 2016. január 1. napjától a járás központban létrejött a Sásdi Család -és Gyermekjóléti Központ, ami az egész járás területén látja el a törvényben előírt alap-és speciális feladatokat. A központon belül működik a Sásdi Család-és Gyermekjóléti Szolgálat, ami 8 településen végzi a család-és gyermekjóléti szolgáltatást.

Ezzel egyidejűleg a házi segítségnyújtás és az idősek nappali ellátására megalakult a Sásdi Szociális Szolgálat, melyet 15 település által fenntartott társulás működtet.

Szociális alapszolgáltatások:

A szociálisan rászorultak részére személyes gondoskodást az állam valamint a helyi önkormányzatok biztosítják.

Ide tartozik:

- falugondnoki és tanyagondnoki szolgáltatás
- étkeztetés
- házi segítségnyújtás
- családsegítés
- jelzőrendszeres házi segítségnyújtás
- időskorúak nappali ellátása

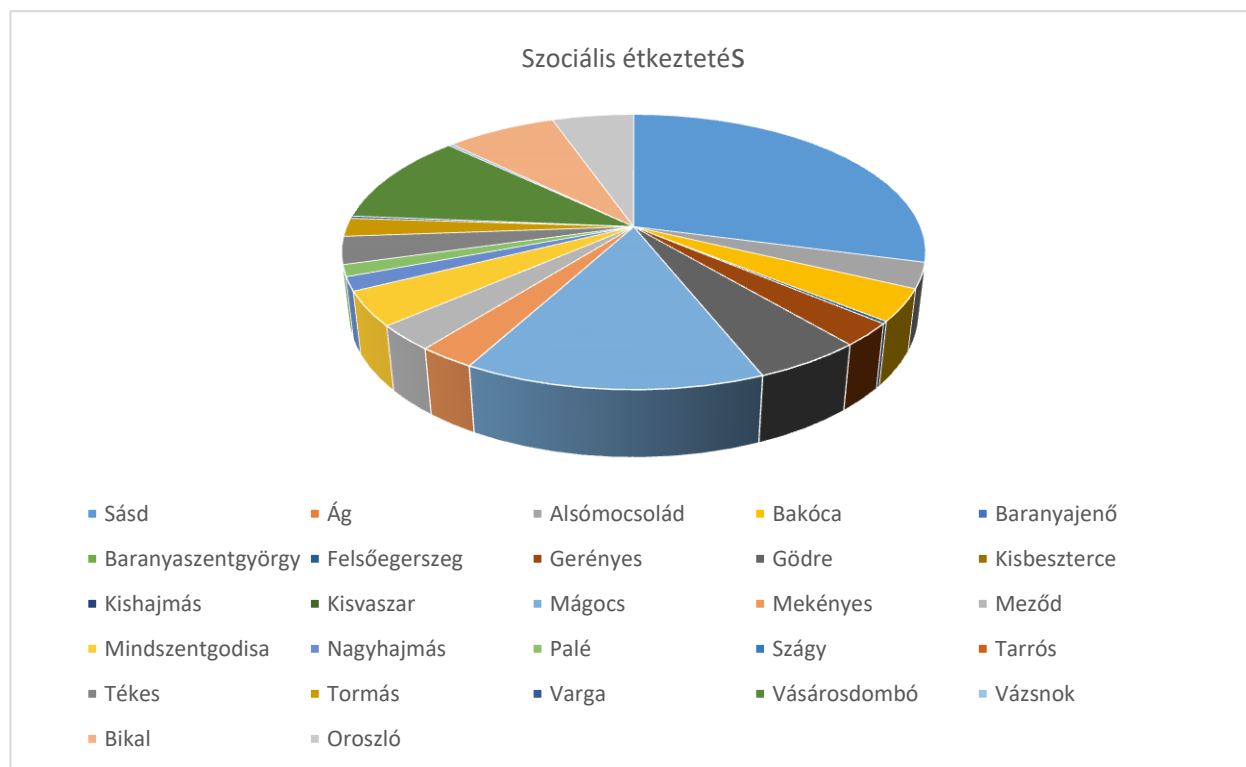
A beérkezett jegyzői adatlapokból készített táblázat és grafikon jól szemlélteti a járás területén a szociális alapellátás működését.

Terület - T-Star 2014	Állandó népesség száma (fő)	Szociális étkeztetés(2014 év)fő	szociális étkezés 2016 év	Házi segítségnyújtás (2016)	falugondnoki , tanyagondnoki szolgáltatás	Időskorúak nappali ellátása (fő) (2016 é	Jelzőrendszeres házi segítségnyújtás (2016)
Sásd	3158	108	van	van	nincs	30	van
Ág	194						
Alsómocsolád	331	11	van	van	van		nincs
Bakóca	311	14					
Baranyajenő	475		van	van	van		van
Baranyaszentgyörgy	154		nincs	van	van		van
Felsőegerszeg	133	1	van	van	van		van
Gerényes	269	10					
Gödre	890	19	van	van	van		van
Kisbeszterce	91						
Kishajmás	222						nincs
Kisvaszar	367						
Mágocs	2407	52	van	van	nincs	30	van
Mekényes	304	10	nincs	nincs	van		nincs

Meződ	137	11	van	van	nincs		van
Mindszentgodisa	882	15	van	van	van		van
Nagyhajmás	363	6	nincs	nincs	nincs		
Palé	115	5	van	van	nincs		van
Szágy	155		nincs	van	van		van
Tarrós	125						
Tékes	267	12					
Tormás	327	8	van	van	van		van
Varga	100	1	van	van	van		van
Vásárosdombó	1197	40					
Váznok	143	1	van	van	van		van
Bikal	745	27	van	van	nincs		van
Oroszló	323	20					

Forrás: MTA adatbázis, 2016 évi adatlapok, személyes interjú

A házi segítségnyújtás 15 településen, adósságkezelési szolgáltatás egy településen sem működik. A járásban a beérkezett adatlapok alapján öt településen nem működik a falugondnoki szolgálat (a járás két városa Sásd és Mágocs valamint Palé, Meződ, Nagyhajmás településeken). Majdnem valamennyi településen működik a jelzőrendszeres házi segítségnyújtás kivéve Alsómocsolád, Kishajmás, Mekényes.

Forrás: MTA adatbázis

Ezt a segélyezési formát a járás valamennyi települése biztosítja a rászorulóknak részére. Számszerűsége itt is az állandó népesség és a szociális helyzet függvénye. A táblázatból látható továbbá, hogy az egész járás területén csak a két városban működik idősek nappali ellátása. A Mágocson működő ellátja a mágocsi körjegyzőséghez tartozó településeket. A Sásdon működő idősek nappali ellátása biztosítja a társulás tagjainak (15 településén) a szolgáltatást 2015 évtől.

A családsegítés 2015 évi adatait a szolgálatok által kitöltött adatlapok alapján készített táblázat szemlélteti:

eset típusok	Sásdi Szociális és Gyermekjóléti Szolgálat	Vásárosdombói Család-és Gyermekjóléti Szolgálat	Szociális Gondozási Központ Család-és Gyermekjóléti Szolgálat Mágocs
életvitel	41	119	40
családi-kapcsolati	11	31	43
családon belüli bántalmazás	0	0	0
lelki mentális	6	39	12
gyermeknevelési	6	27	5
anyagi	29	618	71
foglalkoztatással kapcsolatos	26	12	45
egészségkárosodással kapcsolatos	16	8	28
ügyintézéshez segítségkérés	41	578	102
információ kérés	41	67	141
egyéb	0	0	104

2015 évben a járásban három Szociális-és Gyermekjóléti Szolgálat működött. Tavalyi évben még két szakmai egység működött külön a családsegítés és a gyermekjóléti szolgáltatás. Az adatok alátámasztják, hogy a járásban a legtöbb probléma a vásárosdombói térségben fordul elő. Ez a legelmaradottabb rész a járásban ezért a problémák száma is a legmagasabb.

A táblázatból látszik, hogy az anyagi és az ügyintézéshez segítségkérés szinte azonos számban fordul elő. 2015 évben a járás területén 721 alkalommal kértek segítséget a szolgálatoktól hivatalos ügyek intézésében. Ezekre az ügyekre jellemző a szolgáltatások díjainak késői illetve nem fizetése, rosszabb

esetben már a folyamatban lévő végrehajtói eljárás. Ezekben az esetekben az ügyfél tartozása emelkedik és ez többlet kiadást jelent a családok számára, mely veszélyezteti a családban nevelkedő gyermekek életét. Ez rosszabb esetben az alapvető szükségletek hiányához is vezethet. Veszélyeztető tényező még a fiatalkori bűnelkövetés, ami leginkább a garázdaság és lopás vétségében merül ki.

Egyéb a járás területén működő személyes gondoskodást nyújtó ellátások

A járás területén nem működik szenvedélybetegek otthona, hajléktalanok otthona, gyermekek átmeneti otthona, családok átmeneti otthona, fogyatékossgal élők számára szakosított ellátások és pszichiátriai beteg részére sincs semmilyen ellátás se. Ezeket a szolgáltatásokat fontos lenne működtetni a járás területén is, mivel a szolgáltatásra rászorulóknak a közeli városokban tudják csak igénybevenni (Pécs, Dombóvár, Komló). Szakosított ellátás az idősek részére állami finanszírozásból két településen (Mágocs és Alsómocsolád) valamint található még egy egyház által fenntartott otthon is. Ezek az otthonok telt létszámmal működnek a bekerülési idő nagyon hosszú, ami még problémát jelent, hogy azok az idősek, akiknek a jövedelme alacsony és hozzátartozója nincs, ezekbe az otthonokba sajnos nem nyernek felvételt, pedig nagy szükségük lenne rá.

Gyermekjóléti alapellátások

Gyermekjóléti szolgáltatás:

Gyermekjóléti szolgáltatások elérhetősége heti óraszámban településekre lebontva

település	heti óraszám szolgálatok
Mindszentgodisa	22
Bakóca	10
Kisbeszterce	5
Kishajmás	5
Baranyajenő	22
Tormás	10
Szágy	6
Mágocs	34
Alsómocsolád	2
Nagyhajmás	2
Mekényes	2
Sásd	12
Felsőegerszeg	1,5
Meződ	1,5
Varga	1,5
Váznok	1,5
Palé	1

Gödre	6
Baranyaszentgyörgy	1
Vásárosdombó	10
Ág	4
Gerényes	6
Tékes	4
Tarrós	1
Kisvaszar	6

Forrás: 2016 évi Család-és Gyermekjóléti Szolgálatok által készített adatlapok

Általánosságban elmondható, hogy a szolgálatoknál dolgozó szakemberek az apróbb településeken hetente pár órán keresztül végeznek szociális segítő munkát. A nagyobb településeken a szükségletekhez mérten több óra segítő tevékenységet látnak el. Ennek oka a nagyobb lakosság -és gyermekszám, ezáltal a problémák számának növekedése. A járás területén 7 szociális szakember végzi a segítő tevékenységet. A központhoz tartozó hatósági feladatokat 3 szociális szakember látja el.

Veszélyeztetett, védelembe vett és RGYK-ben részesülések száma

Szolgálat	Veszélyeztetett gyerekek		Védelembe vett gyerekek		0-17 évesek száma	Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők száma	
	száma	0-17 évesek %-ában	száma	0-17 évesek %-ában		száma	aránya %-ában
Sásd	80	10,6	69	9,1	751	170	22,6
Vásárosdombó	47	9,4	15	3	496	438	88,3
Mágocs	47	9,7	8	1,6	484	194	40
Mindszentgodisa	31	5,8	20	3,7	532	136	25,5
Összesen	205	9	112	4,9	2263	938	41,4

Forrás: 2016 évi beérkezett adatlapok

A korábbi kistérségi tükörben szereplő adatokkal összehasonlítva, megállapítható, hogy a csökkenő gyermeklétszám (2008 évben 2854 fő, 2016 évben 2263 fő tehát 591 fővel csökkent) ellenére a veszélyeztetett (8%) és védelembe vett gyermekek(36%) száma nagy mértékben nőtt . Ennek oka lehet a járásban élő lakosság anyagi problémája, annak ellenére, hogy a munkanélküliségi ráta közel 10%-os, amit közmunka foglalkoztatással próbálnak tovább csökkenteni. Egyre gyakoribb probléma a gyerekek körében az igazolatlan hiányzás, ami- ha eléri az 50 igazolatlan órát és a gyermek nem

töltötte be a 16-ik életévét iskoláztatási támogatás megvonásával és védelembe vétellel jár. Sok család esetében a családi pótlék hiánya is jelentősen megmutatkozik anyagi helyzetükben.

Táblázat adatai jól mutatják, hogy a leghátrányosabb helyzetű település részen működő szolgálatnál a védelembe vett gyermekek száma a második legalacsonyabb (Vásárosdombó: 15). Ezen a területen élő gyermekek 88.3%-a részesül rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben. Ezek az adatok mutatják, hogy a területen dolgozó szociális szakember létszám a törvényben meghatározott feltételeknek megfelel, de a valós szükségleteknek sajnos nem.

A beérkezett jegyzői adatlapok alapján a táblázatban szemléltetjük a gyermekek részére biztosított szabadidős tevékenységeket:

település	napközi	ifjúsági klub	Biztos Kezdet Gyerekház	Közösségi Ház, IKSZT, Ifi pont	játszótér	sportpálya	szélessávú internet	nyilvános internet	tanoda
Mindszentgodisa									
Bakóca									
Kisbeszterce									
Kishajmás									
Baranyajenő				x	x		x	x	
Tormás				x		x	x	x	
Szágy				x		x	x	x	
Mágocs									
Alsómocsolád									
Nagyhajmás									
Mekényes									
Sásd	x			x	x	x	x	x	
Felsőegerszeg	x	x		x	x	x	x	x	
Meződ		x		x	x	x	x	x	
Varga		x		x	x	x	x	x	
Váznok		x		x	x	x	x	x	
Palé		x		x	x	x	x	x	
Gödre	x	x		x	x	x	x		
Baranyaszentgyörgy		x		x	x	x	x	x	
Vásárosdombó									
Ág									
Gerényes									
Tékes									
Tarrós									
Kisvaszar									
Bikal	x			x	x	x	x	x	
Oroszló									

Forrás: 2016 évi adatlapok

Általánosságban elmondható, hogy a településeken közösségi ház, játszótér, szélessávú internet, nyilvános internet hozzáférés mindenütt adott. Sportpálya Baranyajenő kivételével minden településen a gyerekek rendelkezésére áll. Jelenleg tanoda egyik településen sem működik, mivel a pályázat elbírálás alatt van. Szükség lenne a járás területén több olyan kezdeményezésre, ahol a gyermekek szabadidejüket hasznosan tudnák eltölteni.

Gyermekek napközbeni ellátása

A járásban 1 bölcsöde működik 4 éve a járás központban. Ez az intézmény 6:30-17:00 óráig biztosítja a gyermekek felügyeletét. Jelenleg egy csoport 12 fővel működik, ez az engedélyezett létszámnak megfelelő. Az intézménybe járó gyermekek 18-36 hónaposak. A bölcsödei feladatokat 2 fő gondozónő és 1 fő dajka látja el. 2015 évben az intézménynek nem kellett gyermek felvételét elutasítani. Az adatlapból kiderül, hogy jelenleg hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű, korai fejlesztést igénylő, védelembe vétel miatt beíratott gyermek nem jár bölcsödébe. A 12 gyermekből 7 gyermek ingyenesen étkezik. A bölcsöde megfelelő működéséhez a tárgyi feltételek adottak.

2009 évben Gerényesen megalakult a Biztos Kezdet Gyerekház. 2012.03.31. napjától normatíva jellegű állami finanszírozás segítségével működik.

A gyerekház a falu közösségi életének egyik meghatározó, szerves része. Együttműködve a civil szervezetekkel, a helyi és kisebbségi önkormányzattal, a gyerekház szervezőként és résztvevőként jelen van minden közösségi eseményen. A gyermekek többsége 24 hónap alatti, általában a 3 év körüliek már óvodába mennek. A programok között ringatók, dúdolgatók szerepelnek, séták a faluban a szabad levegőn, kézműves foglalkozások, gyerekdalok, mondókák tanulása, készségfejlesztő játékok, szabadtéri játékok, kirándulások.

A gyerekház mellett tágas füves terület áll a gyerekek rendelkezésére játszani. A járás területén nagy szükség lenne a 0-3 éves korosztály napközbeni ellátására, a beérkezett nyolc védőnői adatlap alapján a 0-35 hónapos gyermekek száma 356.

Gyerekekétkeztetés, nyári napközi / jelenlegi helyzet

Gyermekétkeztetés a járásban			
település	2014/2015 tanév	2015/2016 tanév	konyha
Ág	0	0	
Alsómocsolád	10	9	van
Bakóca	0	0	
Baranyajenő	69	60	van
Baranyaszentgyörgy	18	20	nincs
Felsőegerszeg	8	5	nincs
Gerényes	0	0	
Gödre	0	0	van
Kisbeszterce	0	0	
Kishajmás	0	0	

Kisvaszar	0	0	
Mágocs	15	9	van
Mekényes	0	9	nincs
Meződ	2	1	nincs
Mindszentgodisa	86	81	van
Nagyhajmás	0	4	nincs
Palé	11	1	nincs
Sásd	48	34	van
Szágy	31	11	nincs
Tarrós	0	0	
Tékes	0	0	
Tormás	59	37	van
Varga	11	1	nincs
Vásárosdombó	0	0	
Váznok	2	0	nincs
Bikal	8	0	van
Oroszló	0	0	
összesen:	378	282	

Forrás: 2016 évi adatlapok

2016 évtől kezdve a szünidei gyermekétkeztetés minden tanítási szünetre (tavaszi, nyári, őszi, téli) kiterjed. A szülőknek nyilatkozni kell az igénybevétel időtartamáról. A nyomtatvány kitöltésében és eljuttatásában a Család-és Gyermekjóléti Központ és a helyi család-és gyermekjóléti szolgálatok dolgozói segítettek.

Az étkeztetés igénybevételének módja a helyben fogyasztás. Helyben étkezés hiányában a falugondnoki szolgálatok, illetve a szociális étkeztetés munkatársai szállítják ki az ebédet, amihez a szülőknek kell biztosítani a megfelelő méretű és tisztaságú ételhordókat. A szülői elutasítás nagy részben köszönhető a kötelező helyben fogyasztásnak, mely szabályozás ez évben lépett életbe valamint a jogosultsági feltételekben bekövetkezett változások miatt. Míg az előző években pályázati finanszírozásban a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesült gyermekek vehették igénybe a nyári gyermekétkeztetést, addig az idéntől csak a hátrányos és halmozottan hátrányos gyermekek részesülhetnek a szünidei gyermekétkeztetésben.

A beérkezett adatokból kitűnik az étkezés igénybevételének nagy mértékű csökkenése .

Nyári napközis tábor:

A táborok szervezése elsősorban az iskolákon belül valósult meg. Az idevonatkozó adatok a közoktatási fejezetben található.

2015-től a Sásdi Család-és Gyermekjóléti Központ is szervez a gyermekek részére nyári napközit 10-15 fő számára.

SWOT- analízis

Erősségek szociális szakemberek elhivatottsága központ és szolgálatok együttműködése a településvezetők és szakemberek jó kapcsolata a kliensek bizalma az adományosztás szervezettsége	Gyengeségek szakemberek túlterheltsége szakemberek kevés munkabére infrastruktúra elégtelensége ellátórendszer finanszírozásának elégtelensége idősek bentlakásos intézménye kevés aprófalvas térség szakosított ellátások hiánya (szociális, gyermekjóléti) közösségi élet színtere korlátozott egészségügyi ellátás hiányos a kisebb településeken
Veszélyek kiégés elszegényedés mélyülő tendenciái szegény rétegek kriminalizálódása lakosság elöregedése befelé forduló, bezárkózó magatartásforma elmagányosodás lakosság mentális állapotának romlása	Lehetőségek közösségfejlesztő programok gyermek szabadidejének hasznos eltöltésére programok infrastruktúra modernizálása szükségletekhez igazodó fejlesztés pályázati lehetőségek humán erőforrás továbbképzése

5.2 Egészségügyi szolgáltatások elérhetősége és jellemzői

Az egészségügyi szolgáltatások terén – talán nem túlzás – katasztrófális a helyzet a Hegyháti járásban, de a lélekszámhoz viszonyított mutatók nem jelzik feltétlenül a bajt. A 2014-es statisztika szerint a 27 településre 11 háziorvos jut, ebből három Sásdon, kettő-kettő Mágocson és Vásárosdombón rendel. Az utóbbiban mind a két ellátási körzetben helyettes orvos látja el a feladatot. További négy faluban (Bikal, Gödre, Baranyajenő, Mindszentgodisa) van orvos. Azaz 16 községben nem érhető el helyben háziorvos. A kistérség teljes lakosságára így összesen 11 háziorvos jut. A 11 háziorvosi körzet közül hat vegyes praxisú, öt körzetben pedig kizárólag felnőtteket látnak el.

Házi gyermekorvosokkal ennél is rosszabbul áll a kistérség: a két gyermekorvos Mágocson és Sásdon rendel, több nincs. Eszerint – a kistérség egészét tekintve – egy gyermekorvosra átlagosan 1225, 0-17 év közötti gyerek ellátása jut.

Az országos adatok szerint a 4 éven aluliak egy ötödét, az 5-14 évesek egy negyedét, a 14-18 évesek egy harmadát - a gyermekorvosokkal összehasonlítva kisebb gyermekgyógyászati képzettséggel, ismerettel, készséggel rendelkező háziorvos látja el. A vegyes praxisba tartozók aránya épp azokban a megyékben a legmagasabb, ahol a lakosság szociális helyzete rosszabb, az egészségkultúra színvonala alacsonyabb. Ezekből adódóan a várható élettartam is rövidebb, az egészségben töltött évek száma kevesebb. /Forrás: www.hgye.hu Ki látja el a gyerekeket 2020-ban?/

Orvosi körzetek az ellátandó területtel

Orvosi körzet	Ellátandó községek
Sásd I.	Sásd I., Kishajmás, Palé felnőtt lakossága
Sásd II.	Sásd II., Meződ, Vázsnok, Felsőegerszeg felnőtt lakossága
Sásd III.	Sásd III., Oroszló, Varga felnőtt lakossága
Baranyajenő	Baranyajenő, Baranyaszentgyörgy, Szágy, Tormás
Gödre	Gödre település felnőtt és gyermek lakossága
Mindszentgodisa	Mindszentgodisa, Bakóca, Kisbeszterce települések felnőtt és gyermek lakossága
Vásárosdombó I.	Vásárosdombó I., Tékes, Kisvaszar, Gerényes települések felnőtt és gyermek lakossága
Vásárosdombó II.	Vásárosdombó II., Ág, Tarrós települések felnőtt és gyermek lakossága
Mágocs I.	Mágocs, Alsómocsolád települések felnőtt lakossága
Mágocs II.	Mágocs, Nagyhajmás, Mekényes települések felnőtt lakossága
Sásd gyermekorvos	Sásd, Felsőegerszeg, Kishajmás, Meződ, Oroszló, Palé, Varga, Vázsnok települések gyermeklakossága
Mágocs gyermekorvos	Mágocs, Mekényes, Alsómocsolád, Nagyhajmás települések gyermek lakossága

Forrás: 2016 évi adatlapok

A védőnői szolgálat, az orvosi ellátás, és annak elérhetősége az adatlapok alapján

Település	Védőnői szolgálat	Házi gyermekorvos	Háziorvosi vegyes praxis	Járóbeteg szakellátás Dombóvár Távolság (km)	Járóbeteg szakellátás Pécs Távolság (km)
Mindszentgodisa	40 óra	Nincs	Van	25	34
Kisbeszterce		Nincs	Van	30	39
Bakóca		Nincs	Van	31	40
Gödre	40 óra	Nincs	Van	29	44
Baranyajenő	15 óra	Nincs	Van	21	37
Tormás	10 óra	Nincs	Van	28	43
Szágy	5 óra	Nincs	Van	33	48
Baranyaszentgyörgy	10 óra	Nincs	Van	25	41
Gerényes	28 óra	Nincs	Van	15	39
Ág	2 óra	Nincs	Van	17	41
Kisvaszar	8 óra	Nincs	Van	18	33
Tarrós	2 óra	Nincs	Van	13	38
Sásd 2	40 óra	Van	Nincs	16	32
Meződ		Nincs (3 km)	Nincs	14	36
Palé		Nincs (3 km)	Nincs	20	35
Váznok		Nincs (3 km)	Nincs	17	34
Felsőegerszeg		Nincs (2 km)	Nincs	19	31
Varga	40 óra	Nincs (3 km)	Nincs	20	33
Bikal	40 óra	Nincs	Van	21	48
Mágocs	36 óra	Van	Nincs	16	49
Alsómocsolád	4 óra	Nincs	Van	23	56
Mágocs II.	32 óra	Van	Van		
Mekényes	4 óra	Nincs (12 km)	Nincs	25	65
Nagyhajmás	4 óra	Nincs (6 km)	Nincs	22	56
Kishajmás	40	Nincs (9 km)	Nincs	25	26
Oroszló		Nincs (5 km)	Nincs	21	27
Sásd 1		Van	Nincs	16	32
Mindszentgodisa Vasútállomás		Nincs	Van	22	28
Vásárosdombó	40	Nincs	Van	10	38
Tékes	40	Nincs	Van	16	37

Forrás: 2016 évi adatlapok

A Sásdi Járás területén 10 védőnői szolgálat biztosítja a gyermekek megfelelő egészségi állapotát, bár jellemző, hogy egy szolgálat akár 4 – 5 településen lát el védőnői feladatokat.

körzet	összes gondozott gyermek száma	veszélyeztetett	várandós anya	élve született	2500 gr alatt	37. hét előtt	halálozás	szülő nők	18év alatti szülő nők	ebből roma
Baranyajenő	86	66	10	7	1	1	0	7	0	0
Gödre	30	9	10	6	0	0	0	6	0	0
Vdombó	84	37	10	9	0	1	1	10	2	100 %

Mágocs	72	15	18	11	0	0	0	11	0	0
Bikal	32	6	7	5	0	0	0	6	0	0
Gerényes	89	30	22	15	0	1	0	14	1	100%
Mgodisa	82	32	9	9	1	1	0	9	0	0
Sásd 2	127	31	18	19	5	4	0	16	3	100%
Mágocs 2.	80	15	15	11	1	0	0	11	0	0
Sásd 1.	130	28	18	16	0	0	0	13	2	50%
Összesen	812	269	137	108	8	8	1	103	8	87,5%

Forrás: védőnői adatlapok

körzet	összes	3. élet- évet betöl- töttek	3. éves korú gyerm. szűrése	ebből mozg. fejl. eltérés	ebből beszéd- f. zavar	szoc. fejl. zavar	túl- súly	alul- táp- lált- ság 0- 11 hó- nap	alul- táp- lált- ság 12-35 hó- nap	alul- táplált- ság 3-6 éves	gyer- mek elhá- nya- golás	gyer- mek bántal- mazás
Baranyajenő	86	9	9	0	1	2	3	1	2	2	4	0
Gödre	30	7	7	0	1	1	0	0	0	0	1	0
Vdombó	84	8	8	0	1	1	0	0	0	4	4	0
Mágocs	72	13	12	0	0	0	0	0	0	1	1	0
Bikal	32	3	3	0	0	0	1	0	0	0	1	1
Gerényes	89	14	14	0	3	2	0	0	5	12	8	0
Mgodisa	82	9	9	0	1	1	1	0	0	1	0	1
Sásd 2	127	19	19	1	1	2	1	0	0	0	5	1
Mágocs 2.	80	14	13	0	0	0	0	0	0	3	0	0
Sásd 1.	130	20	20	0	1	2	1	0	1	0	1	0
Összesen	812	116	114	1	9	11	7	1	8	23	25	3

Forrás: védőnői adatlapok

A védőnői szolgálatok összesen 812 gyermeket láttak el. A Sásdi Járás területén 2015-ben a hivatalos adatok alapján 1 csecsemőhalálozás volt /perinatális halálozás/. Az alacsony testsúllyal (2500 gr) született gyermekek aránya 7 % mely az országos átlagot mutatja. A védőnői szakvélemények alapján az ellátott gyermekek 33 %-a tekinthető veszélyeztetettnek. Az ellátott körzetekben 137 várandós anyát gondoztak, melyből 2015. évben 108 gyermek született élve. A járás területén összesen 103 nő szült, melyből a 18 éven aluli szülő nők aránya 7,7%. Ezen nők 88 %-a-a cigány/roma származású. A védőnői adatok alapján a gyerekek 4 %-ra jellemző az alultápláltság, ami főleg az óvodáskorú gyermekeket érinti. A védőnői szolgálatok 114, a 3. életévüket betöltő gyermeket szűrtek, melyből beszédfejlődési zavart 7,8 %-nál, szociális fejlődési zavart 9,6 %-nál és gyermekek 6 %-nál tapasztaltak elhízást, illetve túlsúlyt. A gyermekek körében leggyakrabban előforduló egészségügyi probléma a felső légúti betegségek, fejtetvesség és a gyermekkori fertőző betegségek. A betegségek hátterében legfőképp a gyermekek nem megfelelő minőségű táplálása, a hiányos öltözet, illetve higiéniai problémák állnak. Az ellátási területeken 35 gyermek szenvedett balesetet, melynek túlnyomó része háztartási baleset volt.

Településenként nagy hasonlóságot mutatnak az egészségkárosító magatartásformák elterjedtsége. A leggyakrabban előforduló probléma a dohányzás és az alkoholfogyasztás, amik közül az előbbi már általános iskolai korban is megjelenik. A területen a legkevésbé előforduló probléma a bántalmazás és szexuális bántalmazás.

A védőnői szolgálatok visszajelzéseik alapján az alábbi tényezők befolyásolják a gyermekek egészségi állapotát. A nagyfokú munkanélküliségből adódó anyagi helyzet nem teszi lehetővé a minőségi, egészséges táplálkozás biztosítását a gyermekek részére. A családok nem megfelelő szociális

körülmények között élnek. Kistelepüléseken élő családok számára problémát jelent, a gyermekek eljuttatása a szakszolgálati vizsgálatokra, fejlesztésekre, szűrővizsgálatokra.

A védőnői szolgálatok 6 iskolában látnak el védőnői feladatokat, melynek során a 6 – 18 éves gyermekek egészségének megőrzését, esetleges betegségek korai felismerését, gyógyítását segítik.

Járóbeteg-szakellátást csak a járás területén kívül lehet igénybe venni, amit a településekről nem egyenlő feltételekkel lehet megközelíteni. 2015. évben került sor a járási székhelyen mentőállomás létrehozására a TIOP 2.2.1./09/1 számú pályázattal, ami a sürgősségi ellátáshoz való hozzájutást gyorsítja meg. A járás területén gyógyszerár és fogorvosi ellátás is csak Sásdon és Mágocson található.

A járás területén élők igénybe vehetik a Dombóvári Szent Lukács Kórház szolgáltatásait és a Pécsi Tudomány Egyetem klinikáinak országos színvonalú betegellátását.

5.3.Közüoktatási intézmények és szolgáltatások

5.3.1 Óvoda

A Sásdi kistérségben 2008-ban még egyetlen bölcsőde sem működött, így az 576 0-3 éves gyerekekre egyetlen férőhely sem jutott, miközben az országban 2008-ban az ilyen korú gyerekek megközelítőleg 7 százaléka jutott férőhely. 2012-től folyamatosan hoztak létre az óvodák keretén belül bölcsődei férőhelyeket. Jelenleg a Hegyháti járásban Sásdon van bölcsőde és 3 óvoda „Egységes óvoda-bölcsődeként” működik, de a 2 és fél évet betöltött gyermekeket más óvodák is fogadják. Az óvodai ellátottság megfelelő a járásban: minden önkormányzat biztosítja az óvodai ellátást. 2016-os adatok szerint 9 településen (Baranyajenő, Bikal, Gödre, Kisvaszar, Mágocs, Mindszentgodisa, Sásd, Tormás, Vásárosdombó) működik óvodai feladatellátási-hely. A többi község társulás formájában tartja fenn az intézményt. Az óvodák adatközlése alapján nincs olyan óvodáskorú (3-6 éves) gyermek, akit nem írtak be szülei óvodába. A 2016-os intézményi adatközlés szerint a Hegyháti járás óvodáiban összesen 515 engedélyezett férőhely van. Az óvodai létszám azonban csak 445 fő, így a férőhely-kihasználtság mindössze 86,4 százalékos. Bikalon 104 százalékos, Baranyajenőn 100 százalékos, Sásdon 99 százalékos volt az óvoda kihasználtsága, ugyanakkor a többi településen ennél jóval alacsonyabb; Mágocson például mindössze 69%, Gödrén 76% Tormáson 80,8%, Vásárosdombón 81% és Mindszentgodisán 82%, és Kisvaszaron 94% volt a férőhely-kihasználtság. A 2016-os óvodai kérdőív adatai a következő helyzetet mutatják: a kistérség óvodáiban összesen 20 csoportba járnak a gyerekek, amely így átlagosan 22 fős csoportlétszámot jelent. Az eljáró-bejáró gyerekek ellenére tehát a járás óvodái egyáltalán nem tűnnek telítettnek, bár a férőhelyek igen egyenlőtlenül oszlanak.

A Hegyháti járás óvodáinak néhány jellemzője

Intézmény	engedélyezett férőhelyek száma	aktuális létszám	férőhelyek kihasználtsága (%)	csoporthoz tartozók száma	átlagos csoport létszám	más településről bejárók száma	bejárók (%)	a bejárók első helyen honnan érkeznek
Egyházaskozári Óvoda és Egységes Óvoda-Bölcsőde Bikal	25	26	104	1	26	10	38	Nagyhajmás
Mágocsi Bokréta Óvoda és Egységes Óvoda-Bölcsőde Mágocs	104	72	69	4	18	12	16	Mekényes
Mindszentgodisi Óvoda és Egységes Óvoda-Bölcsőde	75	62	82	3	20	22	35	Bakóca
Óvoda Gödre	25	19	76	1	19	0	0	-
Napóvi Kisvaszar	50	46	94	2	23	24	52	Ág
Óvoda Tormás	25	22	80,8	1	22	10	45	Szágy
Sásdi ÁMK Óvodája és Bölcsődéje Sásd	120	119	99	5	25	28	23	Felsőegerszeg
Várhegy Óvoda Baranyajenő	25	25	100	1	25	4	16	Baranyaszentgyörgy
Vásárosdombói Mesevár Óvoda	66	54	81	2	27	16	29	Tarrós
Összesen:	515	445	86	20	22	126	28	

Forrás: Adatlap az óvodák számára- intézményi kérdőív alapján

A gödrei óvoda kivételével minden óvodában vannak bejáró gyerekek. A Hegyháti járásban az összes óvodás 28 százaléka más településről érkezik az óvodába. Kisvaszaron 52 százalékos, Tormáson 45 százalékos, Bikalon 38 százalékos, Mindszentgodisán 35 százalékos, Vásárosdombón 29 százalékos, Sásdon 23 százalékos, Mágocson és Baranyajenőn 16 százalékos a bejáró gyerekek aránya az óvodai létszámhoz viszonyítva.

A 2009-es kérdőíves felmérés szerint a kistérségben a cigány gyerekek aránya az óvodások között 46,6 százalék, tehát jóval magasabb volt, mint a teljes népességen belüli arány. A 2016-os óvodai adatlap szerint a 445 óvodás közül megközelítőleg 48,6% cigány származású. A korábbi intézményi felmérés idején problémaként merült fel a cigány gyerekek későbbi (4-5 éves korban) történő óvodakezdése. A 2015-ben hozott törvényi szabályozás (*Nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény (Nkt) 8. § (2) bekezdés*) értelmében a gyerekek 3 éves korban óvodába kerülnek.

A Hegyháti járás óvodás gyermekeinek életkori megoszlása

Intézmény neve	2 éves	3 éves	4 éves	5 éves	6 éves	7 éves	7 évesnél idősebb	Összesen
Egyházaskozári Óvoda és Egységes Óvoda- Bölcsőde Bikal	1	6	9	3	3	3	0	26
Mágocsi Bokréta Óvoda és Egységes Óvoda- Bölcsőde Mágocs	6	24	18	12	11	1	0	72
Mindszentgodisai Óvoda és Egységes Óvoda- Bölcsőde	5	13	12	17	13	2	0	62
Óvoda Gödre	1	4	5	7	1	1	0	19
Napovi Kisvaszar	1	11	10	8	7	8	1	46
Óvoda Tormás	0	6	7	6	3	0	0	22
Sásdi ÁMK Óvodája és Bölcsődéje Sásd	0	3	33	30	28	23	2	119
Várhegy Óvoda Baranyajenő	0	5	6	8	5	1	0	25
Vásárosdombói Mesevár Óvoda	1	2	15	12	25	0	0	54
Összesen:	15	74	115	103	96	39	3	445

Forrás: Adatlap az óvodák számára- intézményi kérdőív alapján

Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek/tanulók; sajátos nevelési igényű gyermekek megoszlása

Név	óvodás összesen	HH óvodás %	HHH óvodás %	SNI óvodás %
Egyházaskozári Óvoda és Egységes Óvoda- Bölcsőde Bikal	26	0	11,4	0
Mágocsi Bokréta Óvoda és Egységes Óvoda- Bölcsőde Mágocs	72	11	26,3	4
Mindszentgodisai Óvoda és Egységes Óvoda- Bölcsőde	62	59,6	41,9	3
Óvoda Gödre	19	26,3	21	5
Napovi Kisvaszar	46	0	93,4	4,3
Óvoda Tormás	22	4,5	77	0
Sásdi ÁMK Óvodája és Bölcsődéje Sásd	119	12	10	1,6
Várhegy Óvoda Baranyajenő	25	28	40	8
Vásárosdombói Mesevár Óvoda	54	55	48	1,8
Összesen:	445	23,1	36,1	2,92

Forrás: Intézményi adatközlés alapján

A HH és HHH helyzetű gyerekek számszerű összehasonlítása az elmúlt időszak adataival nem releváns, mivel a törvényi/a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvénybe (a továbbiakban: Gyt.) 2013. szeptember 1-jei hatállyal a hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyermek (fiatal felnőtt) fogalma és ennek megállapítása, mint a gyermekvédelmi gondoskodás körébe tartozó hatósági intézkedések egyike/ változás következtében mások a jogosultság feltételei.

A Hegyháti járásban 36,1% a HHH óvodás gyermekek aránya. 5 óvodában 40% feletti: Kisvaszaron a legmagasabb 93,4%, Tormáson 77%, Vásárosdombón 48%, Mindszentgodisán 41,9%, Baranyajenőn 40%. A legalacsonyabb 10% a járási székhelyen, Sásdon.

Az SNI gyermekek aránya az összlétszámhoz viszonyítva 2,92%. A legmagasabb, 4,3% Kisvaszaron. A járás minden óvodájában integrált nevelésben részesülnek a SNI óvodások. Iskolaérettségi vizsgálatra a járás óvodáiból a 2014/15-ös nevelési évben összesen 2 olyan gyermeket küldtek, akik már betöltötték a 7. életévüket.

A HHH gyermekek integrált nevelését segítő állami támogatásban 7 óvoda részesült az elmúlt időszakban (Baranyajenő, Kisvaszar, Mágocs, Mindszentgodisa, Tormás, Vásárosdombó Gödre), ezen intézmények alkalmazzák az óvodai fejlesztő programot.

5.3.2 Általános Iskola

Általános iskolai oktatás a járás 27 települése közül a következő településeken zajlik: Gödre, Mágocs (Bikalon és Egyházaskozáron a mágocsi iskola tagintézménye működik), Mindszentgodisa, Sásd, Vásárosdombó. Jelenleg 1070 gyermek jár általános iskolába. Viszonyítva 2009 adataihoz, fokozatosan csökken a tanulói létszám (2009-es Kistérségi Tükör adata:1277 tanuló). A járás minden iskolájának fenntartója a KLIK. A felsorolt intézményekben a férőhelyek száma 1563, ez jelenleg 68 %-os kihasználtságot jelent.

Az intézmények pedagógus létszáma: 113 fő / ebből 1 roma/ és 3 részmunkaidős.

Az 1 tanárra jutó diákok száma: 9,3 /az országos: 9,9/.

Az 1 osztályra jutó átlagos tanulói létszám: 18,1 /országos 20,2/

A járási általános iskolák néhány jellemzője

az iskola neve	tanulók száma	bejáró tanulók száma (fő)	a bejáró tanulók aránya (%)	a bejáró gyerekek mely településről érkeznek	osztályok száma	alsó (A), felső (F) évf.
Gödrei Körzeti Általános Iskola Gödre	108	56	51 %	Baranyajenő, Baranyaszentgyörgy, Szágy, Tormás	8	A F
Hegyháti Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola Mágocs	332	176	53 %	Alsómocsolád, Bikal, Egyházaskozár, Hegyhátmaróc, Kárász, Köblény, Lengyel, Máza Mekényes, Nagyhajmás, Szárász, Szászvár, Tófü,	17	A F
Mindszentgodisai Általános Iskola Mindszentgodisa	139	50	35 %	Bakóca, Kaposszekcső, Kisbeszterce, Kishajmás, Oroszló, Sásd, Szágy, Tormás	8	A F
Sásdi Általános Iskola Sásd	301	115	38 %	Baranyaszentgyörgy, Felsőegerszeg, Meződ, Palé, Tarrós, Varga, Váznok, Baranyajenő, Bodolyabér, Dombóvár, Gödre, Komló, Magyarhertelend, Mindszentgodisa, Oroszló, Szágy, Tormás	16	A F
Vásárosdombói Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola Vásárosdombó	190	126	66 %	Ág, Gerényes, Kisvaszar, Tarrós, Tékes	10	A F
Összes:	1070	523	48 %		59	

Forrás: Iskolai adatlapok alapján

Megj.: A „bejáró gyerekek mely településről érkeznek” oszlopban a kiemelt betűvel jelölt települések a beiskolázási körzetet mutatják.

Az iskolai adatlapok alapján a legtöbb roma gyermek Mindszentgodisán /85 %/, Gödrében /75 %/, Vásárosdombón /65 %/ tanul. 30-35 % a két városi iskolában, s mindössze 10 % a roma gyermekek aránya Bikal- Egyházaskozári tagintézményben.

A beérkezett iskolai adatlapok alapján a bejáró tanulók aránya: 48 % /523 fő/. Ebből 100 fő hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű 227 fő. A bejáró gyerekek utaztatását az önkormányzatok végzik, illetve tömegközlekedéssel oldják meg.

Az iskolák 8 évfolyamot, évfolyamonként 1 osztályt visznek, ez alól kivétel Sásd, illetve Mágocs, és annak tagintézményeként működő Bikal, ahol 1-4 évfolyam található, és Egyházaskozár, ahol 5-8 évfolyam működik.

A gyerekek nyári elhelyezése részben megoldott a településeken. /A GYEP által létrehozott szolgáltatások sajnos megszűntek./ Sásdon a Faodu Egyesület szokott nyári napközit tartani, ebben az évben a Sásdi Család- és Gyermekjóléti Központ, a sásdi iskola fogadja a gyermekeket egy-egy hétre, a gödrei iskola tanulói pedig napközis Erzsébet-táborban vehetnek részt. Mindszentgodisa, Bikal iskolásai Erzsébet-táborban nyaralhatnak. Problémát jelent, hogy csak az iskola telephelyén élő gyermek tudja igénybe venni a napközis tábort, ugyanis az ingyenes étkezést a lakóhelyén kapja meg minden gyermek. Ugyanakkor az utaztatás költségeit a szülő nem tudja fedezni. A bejáró tanulók így hátrányosan érintettek. /pl. Tormás, Szágy, Baranyajenő/

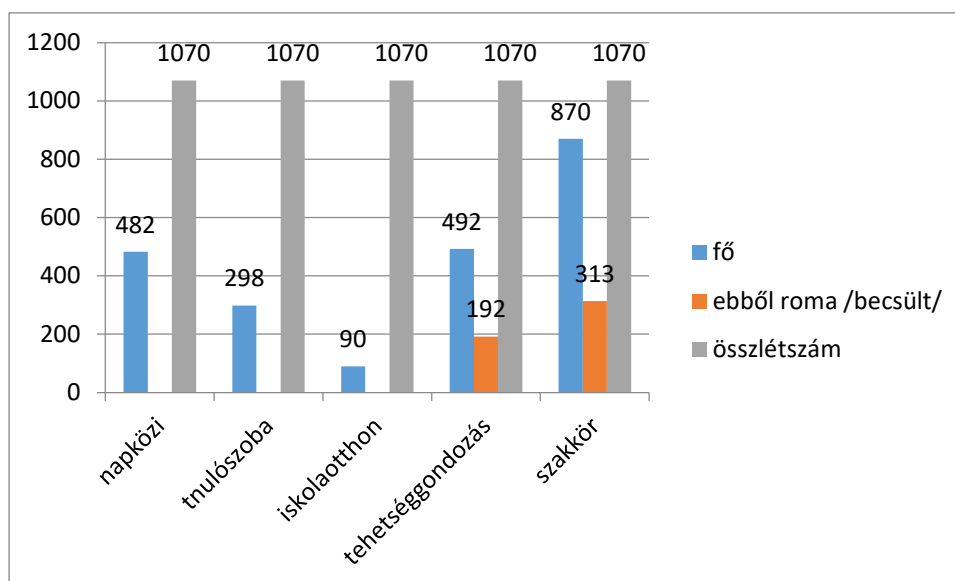
2015-ben nyári napközit 2 iskola szervezett: Mágocs és Sásd. Összesen: 18 fő. /iskolai adatlapok alapján./

Az iskolákban a 2015/2016-os tanévben 620 gyermek térítésmentesen étkezett. Ez az étkező gyermekek 65 % - a.

Az intézményi adatlapok alapján napközit igénybe vevők száma: 482 fő, tanulószobát igénybe vevők száma 298 fő. Iskolaotthonos formában tanul 90 gyermek. Összesen a tanulók 75 %-a vesz részt valamilyen tanulást segítő oktatási formában. Ez az összlétszám 75 %-a, 2012-ben 51,4 % volt. /forrás Stratégia 2013./

Tehetséggondozás minden iskolában működik. Összesen 492 fő vesz részt ezeken a foglalkozásokon, kb. 39 % roma, szakkörön 870 fő, roma 36 %.

Tanulást segítő formák az egyes iskolákban az iskolai adatlapok alapján

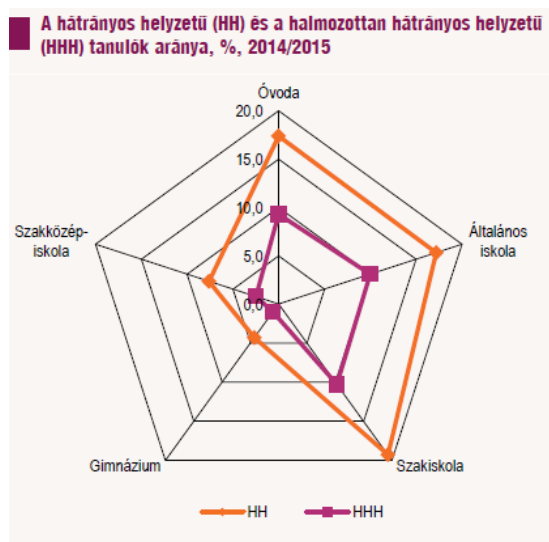

Forrás: Iskolai adatlapok

A 2016-os intézményi adatközlés alapján az 1070 tanuló 20 %-a hátrányos, 35,7%-a halmozottan hátrányos helyzetű. Az országos átlag HH: 17 %, HHH 10 %. Hegyháti járás –Általános iskolák - HH, HHH, SNI, BTM

Név	tanulói létszám	HH tanuló	HHH tanuló	SNI tanuló	BTM tanuló
Gödrei Körzeti Általános Iskola	108	16	50	14	1
Mágocsi Általános Iskola	332	45	62	33	28
Mindszentgodisai Általános Iskola	139	33	62	21	10
Sásdi Általános Iskola	301	103	71	15	29
Vásárosdombói Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola	190	23	139	22	21
Összesen:	1070	220	384	105	96

Forrás: Iskolai adatlapok

Forrás: KSH Statisztikai tükör 2015/31.

A HH és HHH helyzetű gyerekek számszerű összehasonlítása az elmúlt időszak adataival nem releváns.

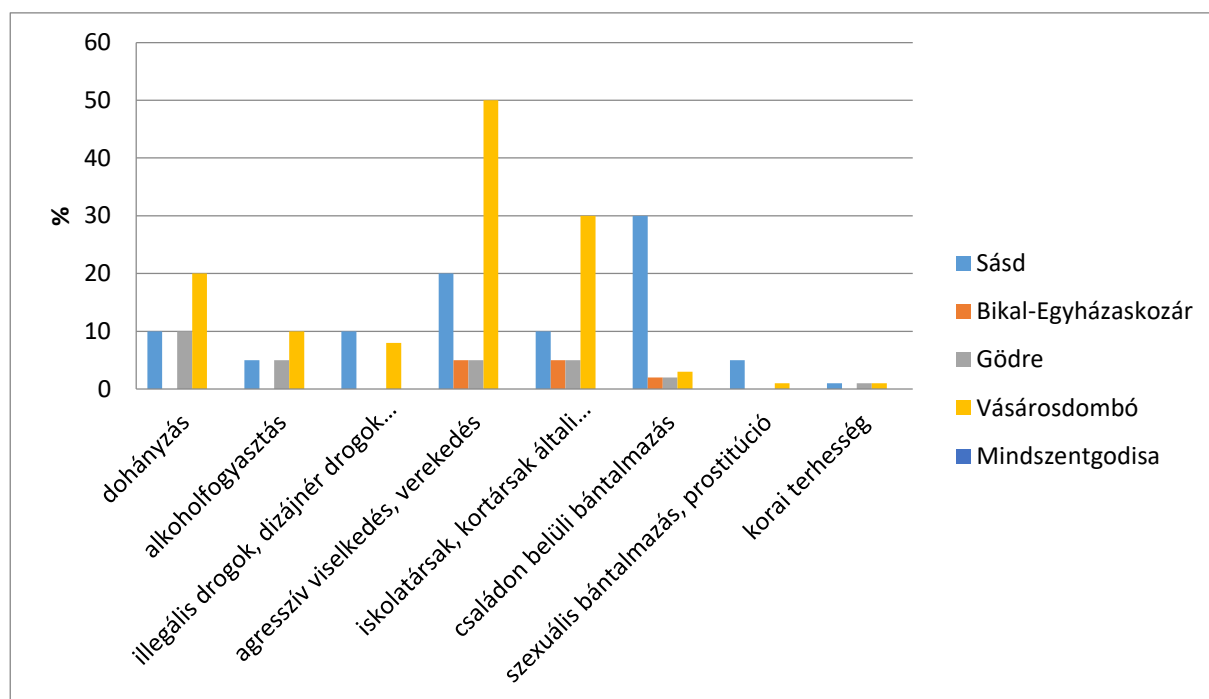
A sajátos nevelésű igényű gyermekeket minden intézményben integráltan oktatják.

Az iskolák közül integrációs programot működtetett Mindszentgodia, Vásárosdombó, Mágocs és Gödre. Megdőbentő, hogy míg az óvodában az SNI gyermekek száma 13 fő /2 %/, addig az általános iskolában 105 fő. /majdnem 10%/.

A 2011-es adat az óvodák esetében 3,6 %, az iskolákban 7 %.

Elgondolkodtató, hogy miért növekszik az SNI gyermekek száma az iskolában?! Feltételezhető az is, hogy nem megfelelő időben történik az esetleges fejlődésbeli elmaradások, hátrányok észlelése, s azok szűrése.

Kockázati tényezők az iskolai adatlapok alapján

Forrás: Iskolai adatlapok

A fenti diagramból jól látható, hogy magas kockázati tényező a bántalmazás, a dohányzás, alkoholfogyasztás. Sőt megjelent a drogfogyasztás is az általános iskolai gyermekek között. Különösen veszélyeztetett Vásárosdombó intézménye.

85 gyerek /az adatlapok alapján becsült adat/ nem a beiskolázási körzet iskolájába jár. /Ebből a romák aránya kb. egyharmada /.

Jól követhető az iskolai adatlapokból, hogy erősödik a települések közötti szegregációs folyamat. Az a tendencia, hogy azokból az iskolákból, ahol sok a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyerek, elindult a zömében nem hátrányos helyzetű gyerekek elvándorlása más település iskolájába; a városi iskolákból pedig a 6-8 osztályos gimnáziumokba.

5.3.2.1 Iskolai teljesítmény

Az iskolák teljesítőképeségével kapcsolatban érdemes megvizsgálni a kompetenciamérések eredményeit.

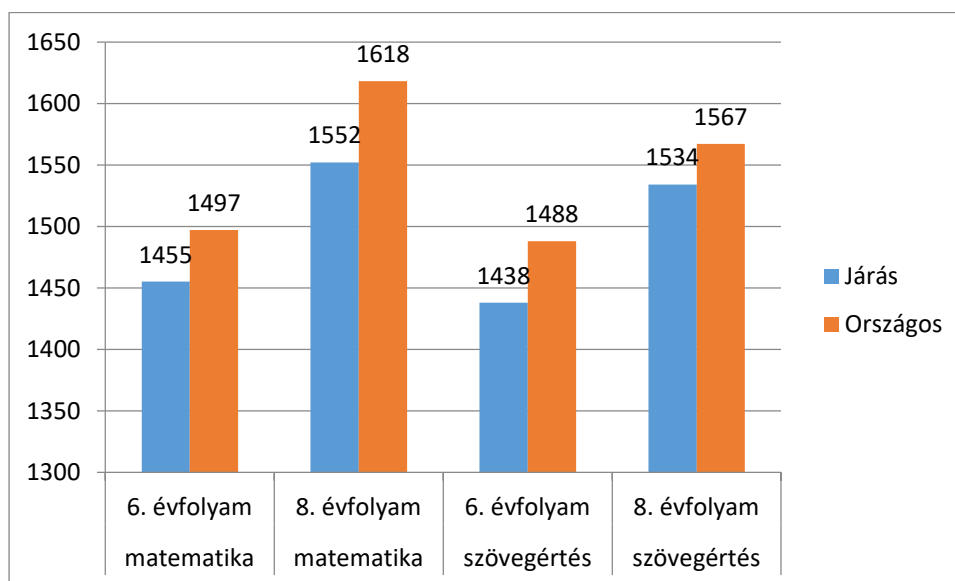
A 2015-ös országos kompetenciamérés: A járás iskoláira vonatkoztatva a következőket állapíthatjuk meg:

Két iskolában gyengébben teljesítettek a tanulók a községi iskolákhoz viszonyítva, mind matematikából, mind szövegértésből. A községi iskolákhoz viszonyítva szignifikánsan alacsonyabb az értékük. Sajnos a CSH-index adatai csak az egyik iskola esetében áll rendelkezésünkre: itt a következő eredmény született: a telephely eredménye nem különbözik szignifikánsan a várhatótól.

A 2 városi iskola eredménye sem különbözik szignifikánsan a városi iskolákhoz képest. A sásdinak a 6. osztályos szövegértésben/1507 pont, míg az országos 1488/, míg a mágocsinak a 8. osztályos matematikában lett kimagasló eredménye. /1495 pont, míg az országos 1497 pont./

Egy település iskolájában kimagasló eredmény született /országos átlaghoz is viszonyítva/ mind matematikából, mind szövegértésből. CSH-index szerint: A telephely eredménye szignifikánsan magasabb a várhatónál.

A kompetenciamérés eredményei a járásban és országosan 2015.

Forrás: Oktatási Hivatal FIT-jelentés 2015.

A Sásdi kistérség tanulóinak teljesítménye minden évfolyam esetében gyengébb az országos átlagoknál. A 8. évfolyamosok matematika teljesítményének átlaga 1552 pont (az országos 1618). Szövegértésük átlageredménye 1534 pont, míg az országos 1567 pont. A hatodikosok matematikai kistérségi átlaga 1455 pont (az országos átlag 1497 pont). Szövegértésük (1438 pont). A nyolcadikos matematika sikerült a legkevésbé, s az ezen az évfolyamon írt szövegértés a legjobban.

Amennyiben a képességszintek alapján szeretnénk összehasonlítani, akkor a következőket állapíthatjuk meg:

A minimumszint alatt teljesítők aránya a legmagasabb a vásárosdombói és gödrei iskolában. Az utóbbiban egyedül a 8. osztályos szövegértés eredménye azonos az országoséval. A két városi iskola közül Mágocs teljesített kimagaslóan/ országos átlagot meghaladó/, hasonlóan a Mindszentgodisai iskolához.

/Megj.: Az előírt minimum:

- a 6. évfolyamon a tanulók legalább fele szövegértésből és legalább fele matematikából nem érte el a 2. képességszintet,
- a 8. évfolyamon a tanulók legalább fele szövegértésből és legalább fele matematikából nem érte el a 3. képességszintet,
- a 10. évfolyamon a tanulók legalább fele szövegértésből és legalább fele matematikából nem érte el a 3. képességszintet.

A képességszinteket az adott tanévben az országos mérések keretében felmért tanulók begyűjtött teljesítményértékei alapján kell meghatározni pedagógiai, méréselméleti és statisztikai számítások alapján. A képességszinteket a tanév rendjéről szóló rendelet - évente, az országos mérések lebonyolítása évének megjelölésével együtt - tartalmazza./

Összehasonlítva a 2008, 2010. 2011. 2012 és 2015-ös év adatait a következőket állapíthatjuk meg.:

Az adatok az intézmények teljesítményének *időbeli* alakulásában nem tanúskodnak semmilyen, statisztikailag alátámasztható változásról. Számottevő különbségek nem tapasztalhatók, enyhe ingadozásokat láthatunk mindössze, amelyek évfolyamonként, illetve évenként különböző irányban mutatnak kismértékű eltérést. A különbségek értéke akár pozitív, akár negatív irányban oly kicsi, hogy azokkal sem a fejlődésre sem a teljesítményromlásra vonatkozó következtetéseket nem lehet érvényesen alátámasztani.

5.3.2.2. Továbbtanulás, lemorzsolódás

A 2014/2015-ös tanévben a 128 nyolcadikosból a legtöbben a nappali rendszerű szakiskolát választották, s itt a legnagyobb a romák aránya. / 51 %/. Gimnáziumba a tanulók egy ötöde nyert felvételt, a romák aránya 20 %. Két tanulót pedig felvettek középfokú intézménybe, ám beiratkozáskor nem jelentek meg.

Beiskolázási adatok a 2014/2015-ös tanévben

	Összesen:128 fő	Átlag	Ebből cigány /roma/ 40 %	Országos átlag
nappali rendszerű szakközépiskola	33	26 %	26 %	40 %
nappali rendszerű szakiskola	66	52 %	51 %	21 %
nappali rendszerű gimnázium	25	19 %	20 %	39 %
HÍD I. program	2	1,5 %	1 %	
nem tanult tovább, mert betöltötte a 16. évet	0		0	
felvették, de nem tanult tovább	2	1,5 %	2 %	

Forrás: iskolai adatlapok, KSH Statisztikai tükör 2015/31. sz.

A 2016. évi intézményi adatközlés szerint a kistérség általános iskoláiban a 2014/2015-ös tanév végén 4 fő nem végezte el a 8. évfolyamot, közülük 2 roma.

14 fő évfolyamismétlő volt.

10-nél több órát igazolatlanul mulasztó tanulók száma 35 fő. /3 %/

Magántanuló volt 5 fő.

A térségben 10 főről tudnak az iskolák, akik bár elkezdtek tanulmányaikat egy középfokú intézményben, de nem fejezték be. /50 % roma/

5.3.2.3 Hozzáférés IT-eszközökhöz

Mindegyik iskola rendelkezik szélessávú internet hozzáféréssel.

Az MTA adatbázis alapján a Sásdi járás területén az általános iskolákban összesen 140 számítógép található, mely intézményekben a számítógépet használó tanulók száma összesen 934 fő.

Település	számítógépek száma	Számítógépet használó tanulók aránya	Internettel ellátott feladat ellátási helyek
Sásd	35	100 %	1
Gödre	10	46 %	1
Mágocs	37	100 %	1
Mindszentgodisa	25	100 %	1
Vásárosdombó	17	100 %	1
Bikal-Egyházaskozár	16	100 %	1

Forrás: MTA adatbázis

5.3.3 Középiskola

A kistérség egyetlen középfokú intézményében, a Pécsi Szakképzési Centrum Sásdi Vendéglátóipari Szakképző Iskolában a *2016-os iskolai adatközlés* szerint 152 fő tanul, közöttük 6 fő HH-s tanuló, 10 fő pedig halmozottan hátrányos helyzetű.

Az SNI tanulók létszáma: 8 fő az iskolában. /5,2 %/

A más településről bejárók száma: 139 fő. / 91 %/ A bejárók főleg Komlórról, Baranyajenőrről és Dombóvárról érkeznek.

Az elmúlt tanévben 10 fő morzsolódott le az iskolából /50 % roma/, és 30 fő volt, aki 10-nél több órát hiányzott igazolatlanul. Évismétlő 5 fő.

Kockázati tényező a dohányzás /90 %/ és az alkoholfogyasztás /45 %.

A tanulók kompetencia mérésének eredményéről nem áll adat a rendelkezésünkre.

5.3.4 Pedagógiai Szakszolgálat

A járásban a Baranya Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Sásdi Tagintézménye látja el a következő alaptevékenységeket: korai fejlesztés, nevelési tanácsadás, logopédia, gyógytestnevelés. Az óvodás és iskolás korosztály 26%-át látja el. Logopédiai ellátásban az óvodások 18, az iskolások 2 százaléka részesül. Nevelési tanácsadásban az óvodások 15, az iskolások 5%-a részesül. Gyógytestnevelés csak az iskolások számára érhető el, 16 % részesül benne. Korai fejlesztésben 6 gyermek részesült.

A települési, óvodai és iskolai létszámokhoz viszonyítva Vásárosdombón, Sásdon és Mindszentgodisán igénylik a gyermekek nagyobb mértékben logopédiai terápiát. Ebben a tanévben 19 főt terjesztettek fel SNI vizsgálatra, jellemzően Mindszentgodisa, Mágocs, Vásárosdombó intézményeiből.

Az SNI gyermekeket utazó gyógypedagógus látja el.

A pályaválasztási tanácsadás és a kiemelten tehetséges gyermekek, tanulók gondozása szakfeladatokat igények szerint BMPSZ megyei szinten látja el.

A tagintézmény vezetője szerint a szakember ellátottsága megfelelő /12 fő/, ám a nevelési tanácsadás keretében folyó fejlesztőpedagógiai, pszichológiai ellátás kiterjesztése fontos szakmai előrelépést jelentene a prevenció szempontjából.

5.4. Egyéb szolgáltatások – szórakozás, boltok, települések megközelíthetősége, falugondnokok, pénzügyi szolgáltatások

Egyéb szolgáltatások vizsgálatánál az alábbi szempontokat igyekeztünk figyelembe venni. Van-e a településen ruházati, vegyes iparcikkbolt, hogyan alakulnak a szélessávú internet előfizetések, rendelkezik-e a település gyógyszertárral, fiókgyógyszertárral, postai szolgáltató hellyel, van-e bankfiók és IKSZT. A lenti táblázat alapján látható, hogy a járás települései a nagyobbak kivételével szolgáltatáshiányosak. Ruházati bolt mindössze 4 helyen Mágocs, Sásd, Vásárosdombó, Gödre található, míg vegyes iparcikkbolt Mágocson, Gödrén, Sásdon és Bikalon van. A Vásárosdombón, Gödrén és Bikalon található üzletek valószínűleg kényszervállalkozások, ugyanis kevés potenciális vásárlóval rendelkeznek. Szélessávú internet minden településen elérhető, de a számokból az is látszik, hogy arányaiban csak kevés háztartás tud élni az előfizetés lehetőségével, (Ág 20, Baranyaszentgyörgy 22, Kisbeszterce 17, Kisvaszar 32, Nagyhajmás 47, Szágy 27, Tékes 26, Varga 8) így a gyerekek csak az iskolában, közösségi helyeken tudják használni. Postai szolgáltató hely 8 településen működik, a többiekénél a mobil posta szolgáltatásait kell igénybe venni. Gyógyszertárból 3 működik járásunkban, ezek is inkább a nagyobb településeken. Térségünkben a Hungária Takarékszövetkezet nyújtja a banki szolgáltatásokat 7 fiókkal. Integrált Községi Tér sajnos csak Alsómocsoládon és Bikalon üzemel, ráadásul mindkét település a mágocsi mikrotérséghez tartozik. A többi településen az IKSZT szolgáltatások nem elérhetők.

Szolgáltatások

Települések	Ruházati szaküzlet léte (igen-nem)	Vegyesiparikk-üzlet és áruház léte (igen-nem)	Internet-előfizetések száma (db)	Gyógyszertárak száma (humán) (db)	Postai szolgáltatóhely léte (igen-nem)	Bankfiók léte (igen, nem)	IKSZT-k
	2014	2014	2014	2014	2014	2014	2015
Ág			20				
Alsómocsolád			55		1		1
Bakóca			44				
Baranyajenő			49				
Baranyaszentgyörgy			22				
Felsőegerszeg			15				
Gerényes			36				
Gödre	1	1	103		1	1	
Kisbeszterce			17				
Kishajmás			32				
Kisvaszar			32				
Mágocs	1	1	514	1	1	1	
Mekényes			35		1		
Meződ			21				
Mindszentgodisa			143		1	1	
Nagyhajmás			47				
Palé			14				
Sásd	1	1	733	1	1	1	
Szágy			27				
Tarrós			21				
Tékes			26				
Tormás			36				
Varga			8				
Vásárosdombó	1		170	1	1	1	
Váznok			28				
összesen	4	3	2248	3	7	5	1
Bikal		1	163	1	1		1
Oroszló			52				

Forrás: MTA adatbázis

6. Közbiztonság, Gyermekbiztonság

Közbiztonság területén a Hegyháti járás nem tartozik a veszélyeztetett járások közé, bűnügyi statisztikai mutatóink jónak mondhatók, ezen a területen az országos átlagnál kedvezőbb képet kaphatunk. Járásunk a Komlói Rendőrkapitányság szolgáltatási körébe tartozik, ezen belül Sásdon

rendőrőrs működik. Településeinken körzeti megbízottak tevékenykednek. Egy megbízotthoz több település is tartozik, ettől függetlenül párban járőröznek. A vizsgálat során csak a 2014-es adatok álltak rendelkezésünkre, ezeket dolgoztuk fel.

2014-ben a Komlói Rendőrkapitányság illetékességi területén 1,52%-al csökkent a regisztrált bűncselekmények száma (1380-ról 1359-re). A 2013-as évhez képest tovább javult a nyomozati eredményesség, mely így mind a megyei, mind az országos átlag feletti értéket mutat.

Nyomozáseredményességi mutatók egyes bűncselekményeknél

	2012	2013	2014
testi sértés	72,88	75	84,93
súlyos testi sértés	57,58	58,62	81
kiskorú veszélyeztetése	29,63	60,71	89,29
visszaélés kábítószerrel	0	66,67	83,33
lopás, betöréses lopás	19,85	28,2	33,43
lakásbetörés	2,83	19,19	33
zsarolás	50	62,5	100

Forrás: Személyes interjú

A vagyon és közbiztonsági területen járásunkból a következő települések vannak veszélyeztetettként nyilvántartva: Sásd, Mágocs, Gödre, Mindszentgodisa, Vásárosdombó Kisvaszar. Itt cél, a fokozottabb rendőri jelenlét és a bűnmegelőzési programok folytatása. Ilyenek pl. DADA, Iskola rendőre, Drogokról az iskolában, Az internet veszélyei, Jó hecc, diákcsinny vagy bűncselekmény, Bűnmegelőzési szülői értekezlet. (pl. a DADA program oktatásán, 2014-ben 7 osztályból 148 diák vett részt) Területünkön működik egy szülői drogprevenciós program is, melynek keretében tanácsadó áll rendelkezésre a szülőknek a 12-18 éves fiatalok kábítószer fogyasztásának megelőzése érdekében.

Családon belüli erőszak

2104-ben a családi erőszakkal kapcsolatban 90 bejelentés érkezett. Ebből 3 esetben bűncselekmény, 10 esetben szabálysértés elkövetése címen indult eljárás. Az elkövetők jellemzően férfiak (78 fő) az áldozatok jellemzően nők (71 fő) voltak. A családon belüli erőszakról a családsegítő szolgálatok értesítése 76, a gyermekjóléti szolgálatok értesítése 14 esetben történt meg.

Kábítószerrel kapcsolatos esetek

2104-ben 38 kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmény vált ismertté, ezek elsősorban fogyasztással illetve birtoklással kapcsolatos ügyek voltak. A szerek használatánál továbbra is a marihuána a leggyakoribb, de a dizájn drogok vannak a leginkább terjedőben.

7. Szegregátumok, gettósodott és gettósodó települések.

Szegregátum több síkon történő értelmezés:

A fejezet elején szükséges definiálni a szegregátumot, mint jelenséget. Egy többszörösen hátrányos helyzetben lévő településen teljesen más értelmezési keretei vannak a szegregátumnak, mint a politika résztvevőinek, illetve a szociális szakmában dolgozóknak.

A szegregáció kifejezésre, a szociális munka szótára a következőképpen ad választ a szegregáció definíciójára:

„Egy csoport elkülönítése (szeparációja) vagy elszigetelődése (izolációja) társadalmi szankciók, törvények, a társak nyomása vagy személyes preferenciák által. Önkéntes ~ról beszélünk akkor, amikor az emberek a magukhoz hasonlókkal akarnak együtt lenni. Kikényszerített a szegregáció akkor, amikor általában a domináns csoport által hozott jogi, politikai vagy normatív kívánalmakat kényszerítenek egy kevesebb hatalommal bíró csoport tagjaira.”

Önkéntes szegregációról abban az esetben beszélhetünk, amikor egy bizonyos csoport önkéntesen különül el a társadalom többi tagjától és a saját maguk által felállított normák alapján kívánnak élni.

Kikényszerített szegregáció akkor jelenik meg, amikor egy adott társadalmi csoport, beszélhetünk akár döntéshozókról is, akik eltérő normákat kívánnak rákényszeríteni egy adott réteg mindennapjaira, akik lényegesen kevesebb érdekérvényesítő lehetőséggel rendelkeznek.

Fontos tisztázni, hogy a többféle szegregációról beszélhetünk, mint az oktatási szegregációról, munkahelyi szegregációról, valamint a társadalmi szegregációról. Valamelyest minden szegregáció a társadalmi szegregációhoz sorolható.

Szegregáció alatt értelmezhetjük, amikor a társadalom egyes tagjai kirekesztenek másokat, erkölcsi javaiktól megfosztottá válnak, különböző hátrányokat szenvednek.

A szegregációt értelmezhetjük jogi keretek között is, melyet a 2003-as. évi CXXV. törvény 10 § (2) bekezdése a következő értelmezésében jelenik meg:

„Jogellenes elkülönítésnek minősül az a magatartás, amely a 8. §-ban meghatározott tulajdonságai alapján egyes személyeket vagy személyek csoportját másoktól - tárgyilagos mérlegelés szerinti ésszerű indok nélkül elkülönít.”

Szociológiai értelmezésben a szegregáció egy adott településre lebontva jelenik meg, miszerint az etnikai csoportok, társadalmi rétegek lakóhelye elkülönül egymástól. Magában foglalja a település infrastrukturális, jövedelmi viszonyok egyenlőtlenségeit.⁴

Magyarországon a szegregáció egy adott településen belül is megjelenik, leginkább az aprófalvas, szegény zárványtelepüléseken, vagy ott ahol nagyon rosszak a közlekedési viszonyok, korlátozva a mobilitási lehetőségeket.

⁴Andorka Rudolf: Bevezetés a szociológiába. Osiris kiadó, 1997. 194. o.

Hazánkban a szegregáció az etnikai alapú kirekesztéssel kapcsolódik össze, levetítve a roma kisebbségekre. Megfigyelhető, hogy a roma lakosság jelentős része a szegényebb, infrastruktúrában hiányos településen, rossz lakhatási körülmények között él.⁵

Lényeges megemlíteni mekkora szerepet tölt be a család az egyén fejlődésében. A szocializáció egyfajta tanulási folyamat, ahol a gyermek különböző kompetenciákat sajátít el, a kapott hatásokat miként dolgozza fel, egyfajta alkalmazkodási készség alakul ki, más és más magatartási követelmények szintjén a társadalom különböző rétegeiben.

Elmondható, hogy a családi szocializáció által elsajátított tulajdonságoknál, a rossz körülmények között felnövekvő gyermekek a szülők viselkedését követik és viszik tovább a majdan önálló életükben. Amely értelmezhető a viselkedési formák, a normák betartása, vagy áthágása keretében, a család által képviselt értékek, célok szerepe szempontjából.⁶ Mindezekkel levetíthető, hogy a gyermekek miként örökölték át a szülőktől a szegénységet, melyet a generációk görgetik maguk előtt.

Jellemző a szegénység öröklődése a szegregátumban élőkénél, hiszen a családok nem normák szerint élnek, nincsenek kiugrási lehetőségek sem a felnőtt, sem pedig a fiatalabb korosztályban, amennyiben adódnak lehetőségek, sokkal nagyobb hátránnyal indulnak, a munkavégzés, valamint a továbbtanulás szempontjából, melyet mélyen meghatároz a roma származás. Hazánkban az oktatási rendszer a szelekciót a gyerekek esetében tíz éves koruktól kezdi, ami leginkább a roma gyerekeket sújtja⁷.

A szegénység újratermelődésében, továbbá szerepet játszik a szülői mentalitás átadása a gyermekeknek. Amikor egy gyermek a saját otthonában, az elsődleges szocializációs színtérben egyfajta negatív hozzáállás tanúsítását látja, akkor nagy valószínűséggel felnőtt korára is hasonló mentalitással fog gondolkodni, de egyes esetekben kihatással van az otthon tapasztaltak, látottak a gyermekek iskolai tanulmányaiban már kiskorában⁸.

Az imént említettek csak egyes esetekben fedik a valóságot, mely nem jellemző minden szegregátumban élő családra.

A társadalmi mobilitás képessége is befolyásoló tényező ezeken a településeken. Általánosságában elmondható, hogy a telepi környezetben élők esetében a társadalmi mobilitás nem bír nagy szereppel, hiszen az itt élőknek nincs lehetőségük a társadalmi rétegekben feljebb lépni.

A társadalmi rétegekben elhelyezkedő személyek esetében különbséget kell tenni az adott rétegben betöltött szerep esetében öröklött és elért szerep között⁹.

⁵ Kemény István- Jánky Béla: Települési és lakásviszonyok. Beszélő 2004/4 sz.

⁶ Schadt Mária: Családszociológia. Comenius Bt., 2000. 54. o.

⁷ Társadalmi esélyek egyenlősége. In: Rauh Edit- Vámosi Tamás. Ú.M.K. Budapest, 2010. 12. old.

⁸ Társadalmi esélyek egyenlősége. In: Rauh Edit- Vámosi Tamás. Ú.M.K. Budapest, 2010. 90-92. old.

⁹ Családszociológia. In: Schadt Mária. Comenius Bt. Pécs, 2000. 106-107. old.

A szegregátumokban élők esetében öröklött személyekről van szó, hiszen beleszületnek egy-egy szerepbe, mely a szülőtől öröklődik és informális szintű. Ezen megállapítás a 2011-2014 között működő Gyerekesély Program munkatársainak tapasztalatain alapul, például a Kisvaszaron található szegregátum kapcsán.

Járásunkban nem csupán szegregátumok, hanem gettósodó település részek is találhatók, így szükséges azok **fogalmi meghatározása** is.

Gettósodó településnek azta:

- legfeljebb 2000 lakosú települést nevezünk, ahol a cigánynak tartott általános iskolás gyerekek aránya 60% feletti.
- továbbá a településen a 18 év alattiak aránya meghaladja a 20 % - ot. (A település összlakosságán belül a 18 év alattiak aránya több mint az összlakosság ötöde.)

Mindezen területeken jellemző, hogy az alacsony státuszú lakosok átlagosnál lényegesen rosszabb lakásállománnyal rendelkeznek. A lakások többsége (vagy mindegyike) komfort nélküli, kicsi és túlszűfolt. A kereskedelem, a közszolgáltatások nehezen elérhetők.

Alacsony státuszú lakossághoz tartozónak tekintjük azt a személyt, aki

- aaktív korú: iskolai tanulmányait befejezte, és még nem töltötte be a rá irányadó nyugdíjkorhatárt.
- aalacsony, legfeljebb 8 általános iskolai végzettségű: legfeljebb befejezett 8 általános iskolai végzettséggel rendelkezik
- rrendszeres munkajövedelemmel nem rendelkező lakosokat értjük.
- Rrendszeres munkajövedelemnek számít: főállásból; mellékfoglalkozásból, másodállásból; vállalkozásból, üzleti tevékenység végzéséből, havi rendszerességgel származó jövedelem. Nem számít munkajövedelemnek a bérpótló juttatás, más pénzbeli szociális ellátás, az alkalmi munkavégzés, a közfoglalkoztatás és a nem legális foglalkoztatás sem.

A szegregátumok felmérése a következő módokon térképezhető fel:

1. A szegregátum kialakulásának története
2. A népesség létszáma, szociokulturális jellemzői és demográfiai (életkor, nem, iskolai végzettség, stb.) adatai, különös tekintettel a 0-18 éves korú gyermekekre
3. A roma lakosság becsült aránya
4. A rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkező aktív korú személyek száma. Kb. milyen arányban részesülnek a kieső munkajövedelmet pótló ellátásban (munkanélküli ellátások, rendszeres szociális segély) és milyen arányban nem? A közfoglalkoztatást ne munkajövedelemnek, hanem ellátásnak számítsa!
5. Megközelíthetőség, közlekedés (távolság a település központjától, tömegközlekedési megállóhelytől, bolttól, stb.)
6. A lakások száma és infrastrukturális ellátottsága

7. A környezet bemutatása
8. Közlekedési viszonyok (Hogyan, mivel, milyen gyakran lehet eljutni? A gyerekek hogyan járnak óvodába, iskolába?)
9. Intézményi, szolgáltatási ellátottság (mi van ott és mi az, ami onnan elérhető)
10. A településrész 500 méteres körzetében található –e szemétkerakó, illegális szemétkerakó, dökgút?
11. A szegregátumban vagy legalább 200 méteres körzetében található-e működő közkút?
12. Van-e a településrészen, illetve a településen szociális mosoda, vagy egyéb, a szegregátumban élő lakosság számára tisztálkodási, mosási lehetőség igénybevételel szolgáló helyiség?
13. Van-e közösségi összejövetelekre alkalmas helyiség?
14. Vannak-e játszóeszközök, játszótér?

Hegyháti Járás területén található szegregátumok:

Szegregátumok nevei a kistérség településein				
	Település	szegregátum 1. neve	szegregátum 2. neve	szegregátum 3. neve
1.	Ág			
2.	Alsómocsolád	"Sarok"; "Gödör"		
3.	Bakóca			
4.	Baranyajenő	Rózsa u.		
5.	Baranyaszentgyörgy			
6.	Bikal			
7.	Felsőegerszeg			
8.	Gerényes	Rákóczi út.	Rózsa út.	
9.	Gödre			
10.	Kisbeszterce			
11.	Kishajmás			
12.	Kisvaszar			
13.	Mágocs	Ady E. u.(26-60.) – Horhó u. – Ságvári u.		
14.	Mekényes			
15.	Meződ			

Szegregátumok nevei a kistérség településein				
	Település	szegregátum 1. neve	szegregátum 2. neve	szegregátum 3. neve
16.	Mindszentgodisa			
17.	Nagyhajmás	Fő u. (2-11; 123-184;198-202)		
18.	Oroszló			
19.	Palé			
20.	Sásd	"HÖRNYÉK- ¹⁰ TELEPÜLÉSHATÁR		
21.	Szágy			
22.	Tarrós			
23.	Tékes			
24.	Tormás			
25.	Varga			
26.	Vásárosdombó	Ódombó		
27.	Vázsnok			

Forrás: 2009 évi helyi adatszolgáltatás

Az évek folyamán változás nem történt a 2014 évi MTA adatbázis illetve a 2016 évi beérkezett jegyzői adatlapok alapján.

Napjainkban a járás területén az alábbi gettósodott, vagy gettósodó települések találhatók:

- **Baranyajenő:** a település 2013-2018-as. időszakra vonatkoztatva a következő adatok állnak rendelkezésre. A település lakosságának megközelítőleg 75%-a mélyszegénységben él. A településen két szegregátum található ahol összesen 82 fő él.

Lityók: A szegregátum Baranyajenő és Gödre között helyezkedik el a 66-os út mentén. Az itt élők száma összesen 14 fő, akik 4 ingatlanban laknak. Távolsága Baranyajenőtől kb. 1,5 km, Gödrétől kb. 500 m. A szegregátum közigazgatásilag Baranyajenőhöz tartozik ugyan, de mivel Gödréhez közelebb van, a telepen élők boltba, buszhoz Gödrére járnak. Az ingatlanok magántulajdonban vannak. Állagukat tekintve 50-100 éves épületek, melyek lebontása indokolt. A telepen egy olyan ingatlan található melyben 6-nál többen laknak, ez a legkisebb, állaga a legrosszabb. A szegregátumban az ivóvíz vételezését egy db közkút biztosítja. A lakásokban villany található. Gáz és szennyvíz a településen nem kiépített. Járd a szegregátumban nincs. Közvilágítás és pormentes út (66-os út) kiépítése 100%-os. A telep közelében buszmegálló nem található, a tömegközlekedésigénybevételére legközelebb Gödre településen van lehetőség, kb. 500m-re a szegregátumtól. A rendszeres hulladékgyűjtés a telep területén megoldott.

Rózsavölgy:

¹⁰ KSH adat

A településhez szervesebben kapcsolódó szegregátum. Kiterjedését, valamint lakosságszámát tekintve nagyobb, mint Lityók. Az itt élők száma összesen 68 fő. Az ingatlanok jobb állagúak, mint az imént említett település részen. A területen 5 db szociálpolitikai támogatásból épült ház is található. Azon épületek száma, melyben 6 főnél többen laknak, összesen 4 db. A közüzemi víz, valamint háztartási villamos energia hálózat a szegregátum területén található összes lakásban kiépített. A közüzemi vízszolgáltatásból kikapcsolt lakások száma 3 db, a háztartási villamos energia hálózatból kikapcsolt lakások száma 2 db. Távolság a buszmegállótól kb. 800 méter. A rendszeres hulladékgyűjtés megoldott. A településen nincsenek diszkriminációs gyakorlatok, folyamatok. A polgármester állítása szerint a program megvalósulása során a telepen élők beköltözése nem váltana ki ellenállást a településen élők körében. Sajnos az önkormányzatnak nem sikerült támogatást nyerni a TÁMOP 5.3.6-10/1. Komplex telep-program pályázaton (lásd 3.4. b)), így a telepek helyzete változatlan maradt. A lakosság átrendeződése annyiban figyelhető meg, hogy a telepen élők száma növekszik, és a lakcím-nyilvántartási adatok nem tartalmazznak minden betelepülőt. A telepen élőkre jellemző, hogy nagy, tágan vett családban élnek, befogadnak más településről érkező rokonokat, és ezt nem minden esetben követi a hivatalos lakcímbejelentés. A telepek bővülése még egy vetületben figyelhető meg: a Rózsavölgyet eredetileg alkotó Rózsa utcához már szervesen hozzátartozik a vele szomszédos Kossuth és Béke utcák hátsó szakasza is.

A település egészén a háziorvosi ellátás napi 4 órában megoldott.

- **Mágocs** Város Önkormányzatának Helyi Esélyegyenlőségi Programja alapján a következő részekben találhatóak szegregátumok.

A KSH adatai alapján a szegregátumot az Ady u. - Horhó u. - Ságvári u. közötti területre lehet lehatárolni. A városban megtalálható roma népesség is egyedül a megjelölt területen él egy tömbben. Mivel több olyan család maradt, akik nem tudtak, vagy nem akartak eredeti lakóhelyükről elköltözni, ezért a terület lakófunkciója fennmaradt és mai napig létezik. Jelenleg a területet falusias házak jellemzik. A közüzemi infrastruktúrák közül a szennyvízcsatorna nincsen teljesen megoldva. Az itt élők körében hatványozottan vannak jelen a településen fellelhető problémák, a magas munkanélküliség és inaktivitás.

Háziorvosi és gyermekorvosi ellátás is hétköznapi módon elérhető.

- **Kisvaszar** Esélyegyenlőségi Programja alapján a településen két gettósodott településrész található, mely mindkét esetben egy-egy utca.

- Móricz Zsigmond utcában 19 ház 85 fő lakossal
- Malom utca 14 ház 35 fő lakossal.

A területen többnyire alacsony komfort fokozattal rendelkező lakások vannak.

Kisvaszar község területén a vezetékes gáz és a szennyvíz sem megoldott, a lakások többségében előrefizetős mérőórát szerelt fel az áramszolgáltató. A vezetékes víz mindenhová bevezetésre került legalább a telekre, de kb.10 telken a fizetés elmaradása miatt leszűkítették a fogyasztást. Számítógéppel és internettel kb. 8 család rendelkezik. Műholdas tv előfizetése a családok 90 %-ának van, 10 %-a kábeltévét

használ. A településen összesen 135 db lakás található, ebből 33 db az említett telepeken. Az alacsony komfortfokozatú (komfort nélküli) házak száma 99, ebből 20 db található a szegregátumban.

A településen lakó aktív korúak közül 113 fő, - melyből 67 fő él a szegregátumban - nem rendelkezik állandó munkából származó jövedelemmel.

A jelen pályázathoz a Magyar Tudományos Akadémia munkatársai által összeállított adatkérő lapokon, a Vásárosdombón működő Család- és Gyermeekjóléti Szolgálat adatszolgáltatásában a következő adatok állnak rendelkezésre a szegregátummal kapcsolatban, mely a Móricz Zsigmond utcát fedi le:

- 33 lakóingatlan, 117 fővel.

A településen található továbbá egy utca szakasz, /Várhegy utca, 7 ház 15 lakossal/ mely jelenlegi állapotát tekintve gettósodó településrésznek tekinthető a HEP alapján:

Területi átrendeződés a lakosság tekintetében nem figyelhető meg. A Kisvaszaron szegregáltan élő, 98%-ban cigány emberek legalapvetőbb problémája a tartós, legtöbb családban több generáción átöröklődő munkanélküliség. Ebből adódóan a háztartások összbevétele igen csekély, sok esetben a csekély jövedelem sem rendszeres, nem kiszámítható, beosztása nem tervezhető. A munkanélküliség és a szegregált lakóterület strukturálatlan napokat, életmódot, az esetek egy részében bizonytalanságot, reménytelenséget is, de sajátos túlélési stratégiákat is örökít tovább. A felhalmozódó hátrányok az életvitel minden területén megjelennek: megfigyelhető a szűk kapcsolati háló, az alulképzettség, elavult tudás, egészségtelen életmód. Ugyanakkor megfigyelhető, hogy a szegregátum azon lakói, akik közfoglalkoztatásban vehetnek részt, tartósan vagy alkalmilag munkát vállalhatnak a munkában megfelelően teljesítenek, kiszolgáltatottságuk csökkenésével a nehézségekből adódó devianciáik is csökkennek.

A település egésze közlekedés infrastruktúra szempontjából is rossz helyzetűnek tekinthető, hiszen a műúton 7 km-re található Komlóra nincs közvetlen buszjárat, valamint Sásdra, és a 16 km-re található Dombóvárra is nehézkes a beutazás tömegközlekedéssel.

Kisvaszaron 2011- 2014 között a Gyerekesély Program lehetőséget teremtett egy közösségi ház építésére és működtetésére. Az új építésű ház 2012 nyaratól fogadta a településen élő családokat, fiatalokat, gyermekeket. A házban dolgozó munkatársak megfelelő szakmai kompetenciával, elsősorban a családok szükségleteire építve, tudatosan tervezték a ház életét. Élményt adó programok, színes szolgáltatási paletta, szakmaközi együttműködések, rendszeres és nagy létszámú látogatottság jellemezte a ház életét. A projekt zárását követően egy közmunkában foglalkoztatott alkalmazott vezeti a házat. Nagyon nagy szükség van a ház szakmaiságának visszaállítására.

Települések, melyeken gettósodó településrészek találhatóak, illetve a 2013-2018-as időszakra készített Helyi Esélyegyenlőségi Programban, sem pedig a jelen pályázathoz készített adatlapok sem tükrözik vissza, egyes településeken a telepek meglétét. Ellenben a Járás területén működött Gyerekesély Program kapcsán relevanciának bizonyultak, hogy az adott településrészek szinte megegyeznek a szegregátum leírásával.

Sásdon található *Gálykút* városrész jelenlegi 5 lakosa „modernizált”, gyalogjárdával, villanyárammal ellátott telepen él. A gálykútiak alkalmazkodtak a nehezen megközelíthető, rossz állapotú lakóházak adta körülményekhez, koruk és beszűkült lehetőségeik miatt nincs szándékuk elköltözni.

Ezen felül a városban nincs olyan lehatárolható terület, ahol az alacsony státuszú lakosok koncentráltan jelennének meg.

Hörnyék, az 1936-ban Sásdhoz csatolt településrész a városmagtól való elkülönülése (fél kilométer), máig megőrzött falusias településképe és a beköltözött cigány családok viszonylag magas száma miatt figyelmet érdemel. Mivel nem jellemző az általánosan jelentkező szociális problémák Hörnyéken való koncentrálódása, nem tekinthetjük e településrészt sem szegregátumnak.

Vásárosdombótelepülésen két részen található olyan fizikailag elhatárolt terület ahol magas számban élnek mélyszegénységben hátrányos helyzetűek.

Ódombó településrész. Hozzávetőlegesen 230 fő él a telepen, 25-30 házban, romák arányára nincs konkrét adat, de körülbelül 95%-ra tehető. Nincs vezetékes ivóvíz, közkutak ugyan találhatóak, szennyvíz, gáz nincs bevezetve, áram viszont minden házban található. A Helyi Esélyegyenlőségi Programban egy számadat szerepel a település összes lakásának komfortfokozatát tekintve, mely alapján a településen 15% az alacsony komfortfokozatú lakások aránya.

Margitmajor tekintetében nincsenek releváns adatok.

Egy jó állapotúnak mondható lakóház konyhája Kisvaszar egyik telepén.

8. A megnevezett fejlesztési szükségletek és igények (adatlapok és interjúk alapján)

Az intézmények, szolgálatok, települések részére kiküldött információs adatlapokon lehetőségük volt a szervezeteknek jelezni, hogy milyen fejlesztésekkel lehetne működésüket, illetve szolgáltatásaikat hatékonyabbá tenni, hogy a kistérségben élő gyerekek és gyerekes családok esélyeit, helyzetét hatékonyan javítani tudják. Az adatlapok alapján ezen javaslatokat összefoglaljuk intézménytípusonként.

A *szolgálatok* részéről beküldött adatlapokban elsősorban pszichológusra, korai fejlesztésre, különböző prevenciókra (alkohol, drog, korai terhesség megelőzése, korai iskola elhagyás) lenne szükség. Nagy problémát jelent a szociális szakembereknek a települések közti utazás, hiszen céges autóval egyedül a Sásdi Szolgálat rendelkezik. A többi településen működő szolgálatok többnyire távolsági busszal közlekednek. Fontosnak tartanak a Központban működő speciális szolgáltatások (pszichológus, jogász, családterapeuta) helyben való biztosítását. Szükség lenne a településeken nyári napközire az alapanyagok biztosításával együtt. Az egyik szolgálat tudna a baba-mama klubnak helyiséget biztosítani, ők a klub lefolytatásához szeretnék szakembert, valamint a csecsemők részére fontosnak tartják a mozgásfejlesztést, mozgásterápiát szakemberrel valamint a minőségi munkához eszközöket, valamint a helyiség berendezését szeretnék a programból biztosítani. Szükség lenne adósságkezelésre, közösségi pszichiátria működésére, fejlesztő pedagógusokra, iskola-óvoda pszichológusra, szabadidős programok számának növelésére. A járásban működő egyik szolgálat szeretne működtetni gasztronómiai szülő-gyerek klubot, ahol a járásra jellemző ételek elkészítése a gyerekekkel együtt, hagyományok átadása lenne a cél. Ehhez infrastruktúra- fejlesztésre lenne szükség, valamint egy kisbuszra, amivel a településekről a szülőket és gyerekeket tudnák szállítani a programra. Ehhez alapanyag biztosítására is szükség lenne. A járásban szükség lenne a szociális szakemberek létszámának bővítésére, mert a törvény által előírt szociális szakember létszám nem felel meg a szükségleteknek.

A járásban működő *óvodáktól* beérkezett adatlapokból kiderül, hogy leginkább óvoda pszichológusra, fejlesztő pedagógusokra, gyógytestnevelőre lenne nagy szükségük. Fontosnak tartják az óvodába járó gyermekek ingyenes úszásoktatását, amihez a felszerelést is biztosítani szeretnék a programból. Volt olyan óvoda, ahol humán erőforrás bővítést szeretnék. Több óvoda jelezte, hogy infrastruktúra- bővítésre lenne szükség valamint a játékok és a fejlesztőeszközök bővítésére. Volt olyan óvoda, aki a nyári napközi biztosítását fontosnak tartaná az óvodába járó gyermekek részére valamint a pedagógiai szakszolgálattal való együttműködés hatékonyságán szeretne javítani. Fontosnak tartják a prevenciót, egészséges életmódra nevelést, gyermeknevelési tanácsadás biztosítását. Nagy segítség lenne a településeken élő óvodásoknak váltóruha, egészségügyi csomag, valamint torna felszerelés biztosítása, mivel sok családnak problémát jelent ezek beszerzése. Szeretnék az óvodában lévő udvari játékok fejlesztését, bővítését. Van óvoda, ahol 1 csoportszobával szeretnék bővíteni az intézményüket és ehhez szeretnék eszközöket, bútorokat. Fontosnak tartják a szülők bevonását a különböző programokba, ahol a gyermekekkel együtt

közös élményekre tehetnének szert. A szakemberek részére szakmai előadások, képzések biztosítása, ahol elsajátíthatnák a konfliktuskezelési technikákat, különböző pedagógiai módszertanokat és fontos lenne a gyermek- megismerési technikák továbbfejlesztése. Fontosnak tartanák a gyermekek számára a rendellenességek, elmaradások, a fejlesztésre szoruló területek mihamarabbi kiszűrését és ezáltal az elmaradt terület célzott fejlesztését, ezzel is hozzásegítve a megfelelő korban való iskolakezdést.

A járásban egy *bölcsőde* működik kb 4 éve, ők helyben szűrést és korai fejlesztést szeretnének.

A *védőnők* nagy hangsúlyt fektetnének a prevencióra, amely a fiatalkori terhesség és a fejtetvesség megelőzésére valamint a korai munkavállalás megelőzésére összpontosítana. Több védőnő jelezte, hogy a védőnői szolgálat épületének infrastrukturális fejlesztése fontos, mert az épület felújítására, modernizációjára lenne szükség és ezzel egyidőben a meglévő eszközök cseréjére fejlesztésre új eszközök beszerzésére a helyben szűréshez. Hordozható látás-és hallásvizsgáló készülék és szűrőeszközök beszerzésével a problémákat hamarabb kiszűrik és a gyermekeket korábban szakorvoshoz tudják delegálni. Említették még az iskola és óvoda pszichológust, különböző tanácsadásokat szeretnének szülőknak (életvezetési, gyermeknevelési, szenvedély betegség). Jó megoldásnak látják a Biztos Kezdet Gyerekházak létrehozását minden településen valamint közösségi házak építését és benne sokrétű programok szervezését. Korai fejlesztést fontosnak tartják a gyermekek számára a járásban, akár helyben vagy az utaztatásban való segítség megoldásával.

Az oktatási intézmények a teljes körű működéshez szükséges fejlesztéseket a szakemberek pótlásában látják. Az általános iskolák többségének akadályozza a megfelelő működését, hogy nem rendelkeznek iskola pszichológussal, fejlesztő pedagógussal, logopedussal, gyógytornással, illetve egy intézmény jelezte a szabadidő szervező hiányát. Ezeket a szakembereket az intézmények többsége heti alkalmanként igényelnék. A Járásban található egyetlen nappali rendszerű közép fokú iskola szintén heti alkalmanként iskola pszichológusra tartan igényt. Az említett szakemberekhez a gyermekes családok csak az utazás nehézségeivel és akár több heti várakozással érik el.

Az infrastrukturális fejlesztések terén, csupán egy intézmény jelzett épület felújítási, korszerűsítési igényt. Egy-egy intézményben lenne szükség az alsó tagozatos tanulók részére játszótér, illetve kültéri fitness park kialakítására a felső tagozatos tanulók részére. Szintén egy iskola tartana igényt udvari játékok beszerzésére a szabadidő foglalkozások elősegítése érdekében és táblajátékok beszerzését, amik oktatásával fejleszthetnék a gyermekek érzelmi intelligenciáját, önismeretüket. Sporteszközök fejlesztését is egy intézmény igényelni, mivel a sportolási lehetőségeket eszköz hiány miatt nem tudják bővíteni. Informatikai fejlesztést is egy intézmény igényelne, ők bevezetnék az IKT használatát az oktatásban.

Többintézményjelezte, hogy alsó tagozatban bevezetné a 2 tanáros iskolaotthon modellt. Ezen felül szívesen részt vennének a "A bennem rejlő vezető" program 7 szakas képzésében. Az alkalmazott pedagógiai technikákon is javítani kellene, ezt tréningek, továbbképzések keretében valósítanák meg.

Az általános iskolákból visszaérkezett jelzésekből kitűnik, hogy a kistérségben élő gyermekek és gyermekes családok helyzetén, esélyein való javítást legfőképpen a hiányzó szolgáltatások bevezetésében és a már meglévő szolgáltatások fejlesztésében látják.

Nagyon fontosnak tartják az intézmények a szülők számára szervezett tréningeket, csoportfoglalkozásokat, szülők iskoláját, tanácsadásokat, melyek során gyermekeik fejlődésével, nevelésével kapcsolatos korszerű ismereteket átadása és, hogy ezek az ismeretek a szülők tudását, készségeit bővítsék. Ezen felül az iskolába járás fontosságát hangsúlyozó programokat emelték ki, illetve a szülőt célzó, de a gyermek érdekét szolgáló gondolkodásmód kialakításában való foglalkozásokat, tanácsadásokat.

A gyermekeket érintő szolgáltatások közül fontosnak tartják a sportolási lehetőségek biztosítását, bővítését, úszásoktatás megszervezését. Több intézmény jelezte, hogy szeretnének külsősök által biztosított szakköröket bevezetni, melyekre a helyi pedagógusoknak nincs képesítése, illetve kapacitása.

A hátrányos helyzetű családok sajnos nem jutnak hozzá kulturális programokhoz, és nem tudják eljuttatni gyermekeiket nyári táborokba. Több olyan gyermek jár ezekbe az intézményekbe, akik még nem látták például a Balatont, vagy nem voltak színházban vagy múzeumban. Az iskolák fontosnak tartanak olyan lehetőségek biztosítását, amelyek megkönnyítik, illetve lehetővé teszik a családok számára ezen programok elérését. Több település szeretné nyári napközi biztosítását, hogy a gyermekek felügyelete biztosított legyen.

Egy intézmény tanárai jelezték, hogy segítené munkájukat a más intézményekbe szervezett hospitációs napok tartása.

A jegyzői adatlapokon nagyon kevesen adták meg fejlesztési javaslatukat. Egy település jelezte az óvodai főzőkonyha kapacitásfejlesztését, bővítését, illetve az óvodai játszótér felújítását. Szintén ez a település élne a játszótérépítés lehetőségével, mivel a településen az nem található. Egy település a képzések, klubok, programok (munkaerőpiaci, gazdálkodási, életvezetési, gyermeknevelési) szervezésében látja a kiutat. Egy település javasolta internetszoba kialakítását, melyhez szükséges komplett számítástechnikai eszközök beszerzése, ugyanez a település szeretne kialakítani játszóházat, illetve a település játszóterét felújítani. Táboroztatási (fagaragó tábor) helyszín kialakítását szeretné elérni egy település, melyhez meglévő épület felújítása, műfüves focipálya, számítástechnikai eszközökkel felszerelt internet szoba, kerékpárok. Ugyanez a település mosodát akar létrehozni melyhez mosógépeket és szárítógépet igényelne.

9. Helyi jó gyakorlatok

„A jó gyakorlat egy olyan módszer vagy technika, amely következetesen jobb eredményekhez vezet, mint bármilyen más módszer, és amely viszonyítási pontként (benchmarking) szolgál. Továbbá, a „jó” gyakorlat folyamatosan fejlődhet és jobbá válhat tökéletesítése során. A jó gyakorlat felkapott szakkifejezésnek

számít az üzleti világban is, ahol egy jól bevált fejlődési folyamatot és standard gyakorlatot jelöl, amelyet más szervezetek is alkalmazhatnak. A jó gyakorlatot gyakran a minőség fenntartására használják a kötelező jogilag szabályozott standardok alternatívájaként, valamint erősen támaszkodik az önértékelésre vagy benchmarkingra.” (dr. Vass Vilmos)

A közoktatás fejlesztésére vonatkozóan a "Jó gyakorlat" olyan innovatív folyamat, módszer, cselekvés- és eszközhasználat együttese, amely az intézményi gyakorlatban és működésben megtapasztható.

A Hegyháti járásban a „Legyen az esély egyenlő- esélyteremtés a Sásdi Kistérségben” elnevezésű, TÁMOP 5.2.3 pályázat során több olyan jó gyakorlat értékű, innovatív módszer valósult meg, amely a projekt zárását követően is tovább él, adaptációjuk segíti a gyermekintézmények esélyteremtő pedagógiai munkáját.

A Gyerekesély program idején kialakult jó gyakorlatok és továbbélésük

Patrónus tanárok

Szükséglet, szakmai háttér

Az általános iskolák hátrányos helyzetű, 7-8. osztályos tanulóinak körében igen magas a bukások száma. A bejáró tanulók esetében kevésbé működik a szülői kontroll, a gyerek útközben „eltérül”, így az igazolatlan hiányzások folyamatosan növekvő tendenciát mutatnak. Elenyésző azoknak a tanulóknak a száma, akik érettségit adó középiskolában folytatják tanulmányaikat. A középiskolákba bekerülők közül is a többség lemorzsolódik.

Cél

A hátrányos helyzetű, 7-8. osztályos diákok felkészítése az érettségit adó középiskolába való bejutásra, valamint a bent maradás segítése a 9-10. évfolyamon tanulók nyomon követésével.

Célcsoport

Az általános iskolák 7-8. osztályos, hátrányos helyzetű tanulóit, valamint a Sásdi Szakközépiskola 9-10. évfolyamán továbbtanuló HH gyerekeket.

/A projekt által elért tanulók száma: 236/

A megvalósítás módja

A patrónustanárok folyamatosan együttműködtek a pedagógusokkal:

- Az osztályfőnök javaslata alapján választották ki a patronálást igénylő gyerekeket.
- Az igazolatlanul hiányzó gyerekek esetében a patrónustanárok felkeresték a családot, szükség esetén segítséget kértek a családsegítő- és gyámügyi szakemberektől.
- Tanórai hospitálások során megismerték patronáltjaik munkáját, a tananyagot és a pedagógus elvárásait.
- Kiemelten foglalkoztak azokkal a gyerekekkel, akik tantárgyi elégtelent kaptak.

- Segítették a továbbtanulás előtt álló gyerekeket az iskolaválasztásban.
- Pályaorientáció céljából üzemlátogatásokat szerveztek.
- Részesei voltak a gyermekek szabadidős programjainak is: sport-és ifjúsági programok, csapatépítő tréningeket szerveztek.
- Feladatuk volt még a továbbtanuló gyermekek utánkövetése.

Eredményesség

Jelentősen csökkent az igazolatlan hiányzások száma. A patronált gyerekek valamennyien középszintű oktatásban tanulnak. Több gyermeknek romlott ugyan a tanulmánya, de bent maradt a középfokú intézményben. A két év alatt 2 leány gyermekvállalás miatt maradt ki az iskolából, és két tanuló beilleszkedési nehézségek miatt intézményt váltott.

A fenntarthatóságra a projekt megszűnését követően, az intézmények igénye ellenére, finanszírozási okok miatt nem került

Szülők klubja

Óvoda Kisvaszar

Szükséglet, szakmai háttér

Kisvaszar szegregátum, munkalehetőség nincs. A családokban mélyül a szegénység. Sok a fiatalon gyermeket vállaló anya, akik szinte felkészületlenek a gyermeknevelésre. Az óvoda dolgozói rendszeresen tapasztalták, hogy a szülők gyakran tanácstalanok bizonyos nevelési szituációkban, a gyermek gondozásában, a mindennapi életben való eligazodásban. Szükség van olyan lehetőségek teremtésére, ahol a szülők megbeszélhetik egymás között tapasztalataikat, tanácsokkal láthatják el egymást, illetve szakemberek segítségével irányt kaphatnak gyermekeik neveléséhez, problémáik kezeléséhez. Erre a valós szükségletre épült a Szülői Klub megszervezése.

Cél

Az óvoda és a szülői ház kapcsolatának fejlesztése „másként-más módszerrel”

A megvalósítás módja

A szülői klub programjai az egészséges életmód köré szerveződnek, segítik a gyermek egészséges testi-lelki fejlődését, az egészséges életmód szokásainak kialakítását. Mindez a szülők, gyermekek, az óvoda dolgozói és a segítő szakmák képviselőinek közös, cselekvő részvételével történik. . A tervezett tevékenységek között megtalálható:

- ✓ a közös főzés, sütés az óvoda udvarán, amelynek hangulatát fokozza a projekt támogatásából épített kemence. (medvehagymás kifli, cigány lecsó, punya)

- ✓ egészséges életmódról szóló előadások, preventív egészségügyi szűrések
- ✓ mozgásos, ügyességi programok, kirándulások.

Eredményesség

Az évi 6-10 alkalommal szervezett programok során a szülők részesei lehettek az óvoda mindennapi életének, nevelő-fejlesztő unkájának, az óvoda dolgozóival mélyült az érzelmi és bizalmi kapcsolatuk.

A segítő szakmák munkatársaival való találkozás a mindennapi élet feladatainak, problémáinak megoldásában segítette őket.

Fenntarthatóság

A Szülői Klub működésének gyakorlata, a családokkal való kapcsolattartás új módszere már beépült az óvoda nevelőmunkájába, nevelési programjába. A projekt a működést 2013 decemberéig anyagilag támogatta. Ezt követően az óvoda alapítványi finanszírozással működtette.

Napjainkra 3 óvoda adaptálta a jógyakorlat értékű módszert.

Gödrei nyári napközi

Szükséglet, szakmai háttér

Gödre a Sásdi Kistérség hátrányos helyzetű településeink egyike. Az általános iskoláskorú gyermekek 60% hátrányos, 40% halmozottan hátrányos helyzetű. A nyári szünetben a családok számára gond a gyermekek elhelyezése, foglalkoztatása, különösen akkor, ha alkalmi munkavállalás lehetőségével tudnak élni. *Szociális helyzetükből adódóan, önerőből nem képesek gyermekeik számára pihentető, szórakoztató nyári programot biztosítani.* Marad a tér, az utca, sok esetben a bandázás. A gyerekek életéből hiányoznak azok az iskolán kívüli, szabadidős programok, amelyek segítik az iskolai előrehaladás sikerességét

Cél

A nyári szünetben a gyermekek számára élményalapú, értékes szabadidős program biztosítása.

Olyan ismeretek átadása, megerősítése, amelyekkel már az iskolai év során találkozhattak. Megismerhetnek népeket, nemzeteket, kultúrákat, megismerhetik a lakóhelyükön élő, kismesterségeket művelő szakemberek munkáit, ezek indirekt módon kapcsolódhatnak a pályaválasztáshoz is.

Megvalósítás módja

A településen élő 7-18 éves korosztály, de lehetőség szerint kisebbek és nagyobbak (testvérek) is lehetőséget kaptak, hogy részt vegyenek a közösség életében. A projekt ideje alatt három nyáron került sor a napközi megszervezésére. Évente 5X1 hetes turnusokban 100 gyermeket fogadtak. A három év során valamennyi hátrányos helyzetű gyermek részese lehetett a programnak.

A napközi reggel 8 órától délután 5 óráig fogadta gyermeket, számukra étkezést is biztosított. A programokat hetente 2-3 pedagógus tervezte és szervezte. Munkájukat a projekt patrónustanára és gyógypedagógusa segítette. A programok a gyerekek érdeklődéséből kiindulva kapcsolódtak az adott tanév során végzett munkához.

Megvalósított projektek:

- Első év: Népek, nemzetek, kultúrák
- Második év: Múltba néző (elődök, családok mindennapi szokásai, játécai)
- Harmadik év: Magyarok a világban, magyarok itthon

Minden programhoz – a tematikához illeszkedve – társult egy kis mozgás, kreatív tevékenység, túrázás, sőt még egy kis délutáni pihenő is. Évente az 5 hetes program végén minden gyermek részt vehetett egy nagy közös kiránduláson (Ópusztaszer, Budapest, Balaton).

Eredményesség

A program bebizonyította, hogy az iskola szervezésében, de egyáltalán nem iskolai keretek között, tartalmas foglalkoztatással a gyerekek észrevétlenül gazdagították ismereteiket, erősödött a toleranciájuk, fejlődött együttműködési készségük. Kimozdultak a megszokott osztályközösségeikből, új barátságok kötődtek. Rendkívül jó hatással volt a tanuló-pedagógus kapcsolatokra, hiszen egészen más helyzetben ismerhették meg egymást.

A projekt élményeket hagyott, szemléletváltozást hozott. Újraszervezése igényként van jelen.

Fenntarthatóság

A projekt támogatásának megszűnésével a program átalakult. Mivel a nyári étkeztetés csak a helyi gyerekeknek biztosítható ezért a társközösségekből az iskolába járó gyerekek kiszorultak. Tartalmi elemei megmaradtak és nyári napközis Erzsébet-táborként működik

Játékos szülői értekezlet

Mesevár Óvoda Vásárosdombó

Szükséglet – szakmai háttér

A szociokulturális környezet alapvetően meghatározza a helyi óvoda nevelési szükségleteit. Vásárosdombón a gyermekek 80%-a hátrányos, 60%-a halmozottan hátrányos helyzetű családból érkezik. A gyermeknevelés kultúrája nemcsak családonként, hanem a családok és az óvoda között is jelentős különbségeket mutat. A családokkal való partnerkapcsolat kialakításában nagyon fontos a különböző nevelési gyakorlatok közelítése. Ez segítheti a gyermek fejlődését, hátrányainak csökkentését. Erre a szükségletre reagálva alakított ki az óvoda egy olyan kapcsolattartási formát, amely hatékony, és a családdal való együttnevelést segíti.

Cél

A gyermeknevelés kultúrájának közelítése az óvoda és a család között

Megvalósítás módja

Szakítva az óvodai szülői értekezletek hagyományos tartalmi és szerkezeti formájával, játékos szülői értekezleteket szerveznek, amely egy új kapcsolattartási forma. Itt a szülők aktív részesei lehetnek a kooperatív módszerekkel történő foglalkoztatásnak, játékos-cselekvő tapasztalatot szerezhetnek a gyermeknevelésről, az egészséges életmódról, az óvoda-iskola átmenetről. A találkozók oldott légkörű megbeszélések és véleménycserék színterei is, ahol a segítő szakmák is képviseltetik magukat.

Fenntarthatóság

A család és az óvoda kapcsolatának erősítése, a partneri viszony kialakítása több éve működő, módszertanilag folyamatosan megújuló gyakorlat. A szakmai fejlődés biztosítója a dolgozók innovatív készsége, szakmai munkacsoport működtetése, valamint a 2007-től működő óvodai IPR által biztosított képzések.

A jó gyakorlat kialakítása helyi szükségletre épült, folyamatosan működő, az EDUCATIO szolgáltatói kosarában is megtalálható.

A gyakorlat megfelel a „Legyen jobb a gyerekeknek!” Nemzeti Stratégia, 4.2 pontjában foglaltaknak

„A programoknak nem csupán a gyerekeket kell megcélzniuk, a szülők bevonása és aktív részvétele nélkül nem biztosíthatóak az elvárt (megfelelő) eredmények

Óvoda-iskola átmenet segítése

Óvoda Vásárosdombó

Szükséglet - szakmai háttér

Az óvoda-iskola átmenetet segítő pedagógiai gyakorlat az óvodai IPR bevezetésével párhuzamosan, 2007-től, folyamatosan mélyülő tartalommal, szakmailag tervezett folyamat. A család, az óvoda és az iskola szakmai együttműködését az évenként szerveződő fejlesztő csoport segíti. A fejlesztő csoport tagjai: óvodapedagógus 4 fő, tanító 4 fő, gyógypedagógus 1 fő, művészetterapeuta 1 fő.

Cél

Az óvoda-iskola átmenet segítése

Megvalósítás módja

A halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek 3 évesen bekerülnek az óvodába. Tudatosan figyelnek a hiányzások csökkentésére. 1-2-3-4. osztályban iskolaotthonos tanítás folyik. Az óvodában/iskolában esztétikus, gyermekbarát környezet fogadja a gyermekeket. Az iskolai osztálytermekben is megtalálhatók az óvodai környezet jellemzői, a mese/játszó/beszélgető sarok. A tárgyi feltételek mellett a személyi feltételek is maximálisan adottak. Az óvodában kialakított szokások tovább élnek az iskolában a játékoságra, a kooperatív tevékenységre épülő tanulási helyzetek teremtésével. A tanulási folyamatok óvodában/iskolában az egyes gyermek fejlődési üteméhez igazítottak. Minden gyermekről fejlődési naplót vezetnek, 4 éves kortól a DIFER mérést alkalmazzák. Az együttműködés része a mérési eredmények közös

értékelése, a közös szakmai műhelyek valamint a gyermek utánkövetése minimum az általános iskola első osztályáig. A családdal való kapcsolattartás mindkét intézménytípusban kiemelt feladat.

Fenntarthatóság

A jó gyakorlat kialakítása helyi szükségletre épült, folyamatosan működő, az EDUCATIO szolgáltatói kosarában is megtalálható.

A gyakorlat kapcsolódik a „Legyen jobb a gyerekeknek!” Nemzeti Stratégiacélkitűzéseéhez, amelyben kiemelt fejlesztési terület (4. pont) a képességek kibontakoztatása, a sikeres iskolai pályafutást segítő intézmények és szolgáltatások működtetésének kialakítása.

10. Egyházi és civil szervezetek

A Hegyháti járásban a jelentős szerepvállalással rendelkező civil szervezetek száma viszonylag alacsony. A beérkezett jegyzői adatlapok szerint a kistérségben igen kevés civil szervezet tevékenykedik aktívan, egyházi szervezetek pedig egyáltalán nem.

A nagy hatókörű, erős civil szervezetek térségbe vonzása számos új fejlesztésre, projektre, illetve a meglévők fenntartására nyújthat lehetőséget.

Minden ilyen együttműködésnek alkalmat kell szolgáltatnia arra, hogy a helyi szakemberek is aktív részesei lehessenek a folyamatoknak, hiszen szakmai fejlődésük, kibontakozásuk egyik lehetősége ez.

A magánszemélyek civil szervezetekben való aktív részvétellel is jelentősen hozzájárulhatnak a térség fejlődéséhez, a stratégiában és a cselekvési tervben foglalt célok eléréséhez.

Az alábbiakban felsorolásra kerülnek a civil szervezetek, nagy részük nem aktív, de biztosan találunk közülük több partnert, akikkel együtt gondolkodva sikeresen megvalósul a gyerekesély program.

Alsómocsolád

Alapítvány Alsómocsoládért

7345 Alsómocsolád Rákóczi utca 21.

kuratóriumi elnök Balogh Anikó

Magyar Európa Park Szövetség Egyesület

7345 Alsómocsolád Rákóczi utca 21.

elnök Dicső László

Alsómocsoládi Polgárőr Egyesület

7345 Alsómocsolád Rákóczi utca 21. Képviselő(k)

elnök Mühlbert Erik Típus

Május Kugli Egylet Szervezet

7345 Alsómocsolád Rákóczi utca 71.

elnök Tóth János

Alsómocsoládi Sport Egyesület

7345 Alsómocsolád Rákóczi utca 21.

elnök Mühlbert Erik Típus

Őszi Fény" Alapítvány

7345 Alsómocsolád Rákóczi utca 21.

kuratóriumi elnök Dicső László

Alsómocsoládiak Baráti Köre

7345 Alsómocsolád Rákóczi utca 21.

elnök Bódog Antal

Baranyajenő

Baranyajenői Romák Szervezete

7834 Baranyajenő Kossuth Lajos utca 13/ A.

elnök Várnai Sándor

Baranyaszentgyörgy

Közös Jövőért Egyesület

7383 Baranyaszentgyörgy Petőfi utca 34.

elnök Rab Árpád

Bikal

Bikal egészségéért Alapítvány

7346 Bikal Szervezet Zrínyi utca 4.

képviselő Kiss Tibor

Bikali Tömegsport Club

7346 Bikal Rákóczi u. 3.

Kömüves József elnök

Bikali Faluvédő- és Szépítő Egyesület

7346 Bikal Zrínyi utca 2

elnök Horváth Ferenc Típus

Hegyhát Kézilabda Sport Egyesület

7346 Bikal Rákóczi út 3. elnök Kömüves József

Bikali Magyar-Német Kulturális (Barátsági) Egyesület

7346 Bikal Rákóczi u. 3.

Feller Henrik elnök

Mecseki Élménykörút Kulturális és Turisztikai Közhasznú Egyesület

7346 Bikal Rákóczi utca 22.

elnök Kollár László

Bikali Polgárőr Egyesület Szervezet székhelye (írsz)

7346 Bikal Zrínyi Miklós utca 2.

elnök Bózsing György

Segítő Hírek Bikalon Teleinformáció Egyesület

7346 Bikal Zrínyi u. 2.

Egriné Balogh Csilla elnök

Bikali Saskovica Vadásztársaság

7346 Bikal Széchenyi u. 25.

Wohlschein Ferenc elnök

Gerényes

Együtt Gerényesért Egyesület

7362 Gerényes Kossuth utca 17.

elnök Mezei Lujza

Gerényesi Emlékparkért Alapítvány

7362 Gerényes, Kossuth Lajos utca 8.

kurátor Csordás Sándorné, kurátor Léder Szilveszter

Gödre

Csillogó Barna Szemek Egyesület

7385 Gödre Bem utca 3.

elnök Fodor Margit

Gödre Népi Építészetéért Alapítvány

7386 Gödre Fő utca 47/A

Gelencsér Gábor

Ezüsthíd Nyugdíjas Egyesület Gödre
7386 Gödre Árpád u.26.
Regös Józsefné elnök

Gödrei Iskoláért Alapítvány
7386 Gödre Árpád u. 13.
Gelencsér Gábor

Faluszépitő és Környezetvédő Egyesület Gödre
7386 Gödre Béke utca 2.
elnök Segesdi Józsefné

Gödrei Polgárőr Egyesület
7836 Gödre Béke utca 4.
elnök Góth Zsolt

Gödre Jövőjéért Alapítvány
7386 Gödre Árpád utca 38.
kuratórium elnöke Horváth Györgyné

Gödreszentmártoni Ifjúság és Sport Egyesület
7385 Gödre Rákóczi utca 43.
elnök Rabb Anikó

Gödre Kápolnáért alapítvány
7386 Gödre Béke u.4.
Dr. Villányi Tibor

*Hegyhát Csücske Szabadidő, Sport és
Egészséges Életmód Egyesület*
7384 Gödre Sport utca 2.
elnök Bakurecz József

Kisiskolák Baranya Megyei Egyesülete
7386 Gödre Árpád u. 13.
Gelencsér Gábor

Kisvaszar

Bikág-Völgy Vadásztársaság
7381 Kisvaszar Bikág völgy 4.
elnök Kovács Mónika

Kisvaszari Polgárőr Egyesület
7381 Kisvaszar Albert István tér:12.
Hörnyéki István elnök

Kisvaszarért Egyesület
7381 Kisvaszar Albert I. tér 12.
elnök Tkálec István

Mágocs

*Baromfiértékesítő és Termeltető Termelői Csoportok
Országos Szövetsége*
7342 Mágocs Szabadság utca 23.
elnök Kovács Miklós

Mágocs Városi Sport Kör
7342 Mágocs Szabadság utca 39.
elnök Iván József

Bűnmegelőzési, Vagyonvédelmi, Önvédelmi Egyesület
7342 Mágocs Szabadság u. 33.
elnök Mihályi József

Mágocsi "Nimród" Vadásztársaság
7342 Mágocs Dózsa u. 84.
Kubik Zoltán elnök

Dél-dunántúli Mezőgazdasági Vállalkozók Egyesülete
7342 Mágocs Szabadság utca 23.
elnök Mattenheim Richárd

Mágocsi Német Nemzetiségi Egyesület
7342 Mágocs Szabadság utca 19.
elnök Hochschornerné Strasszer Éva

Gabonatermesztő Termelői Csoportok Országos Szövetsége
7342 Mágocs, Szabadság utca 23.
elnök Guth István,

Mágocsi Német Nemzetiségi Néptánc Egyesület
7342 Mágocs Szabadság utca 19.
elnök Golyák János

Hegyhát Észak Térségi Egyesület
7342 Mágocs Szabadság utca 39.
elnök Hönig Mária

Mágocsi Vállalkozók Mágocs Jövőjéért Egyesülete
7342 Mágocs Szabadság utca 31.
elnök Hochschoner Ferenc

Hegyháti Romákért Egyesület
7342 Mágocs Dózsa György utca 48.
elnök Buzás László

Magyar Juhtartók Érdekvédelmi Egyesülete
7342 Mágocs Szabadság utca 23.
elnök Rádli József,

Mágocs Jövőjéért Közalapítvány
7342 Mágocs Szabadság utca 39.
kuratóriumi elnök Hohmann Ernőné

Nyugdíjasok Egyesülete Mágocs
7342 Mágocs Szabadság utca 19.
elnök Sziveri Mátyásné

Mágocs Kulturális Életéért Egyesület
7342 Mágocs Szabadság utca 19.
elnök Uti Orsolya

Unokáink és Gyermekeink Egészségéért Közalapítvány
7342 Mágocs Szabadság u. 39.

Dr.Gyimesi László, Úti Ferencné

Mekényes

Mekényes Község Polgárőr és Vagyonvédelmi Egyesület
7344 Mekényes Fő u. 134.
Major Ottó elnök

Mekényes-Nagyhajmás Bérkilövő Vadásztársaság
7344 Mekényes Fő u. 111.

Mészáros Róbert elnök

Mindszentgodisa

Mindszentgodisáért Egyesület
7391 Mindszentgodisa Kossuth Lajos utca 67.
elnök Nidermayer József

Mindszentgodisai Cigány Kulturális és Oktatási Egyesület

7391 Mindszentgodisa Petőfi utca 70.
elnök Mayerné Szendrei Csilla

Mindszentgodisa és környezetének szabadidős Sportegyesülete
7391 Mindszentgodisa Kossuth utca 67.
elnök Bimbó István

Nagyhajmás

Nagyhajmás Községi Sportegyesület
7343 Nagyhajmás Fő út. 44.
Banizs József titkár,

Nagyhajmási Polgárőr Egyesület
7343 Nagyhajmás Fő utca 44.
elnök Horváth József

Nagyhajmási Ifjúsági Egyesület
7343 Nagyhajmás Fő utca 44.
elnök Bálint Noémi

Nagyhajmási Sport Egyesület
7343 Nagyhajmás Fő utca 44.
elnök Kovács Zsolt

Nagyhajmási Nyugdíjas Egyesület
7343 Nagyhajmás Fő utca 44.
elnök Gloiber Jánosné

Őszi Kikerics Faluszépitő Egyesület
7343 Nagyhajmás Fő utca 35.
elnök Horváth Miklós,

Oroszló

Oroszlói Polgárőr Egyesület
7370 Oroszló Petőfi Sándor utca 29.
elnök Szakcsi Csaba

Sásd

Baranya Megyei Romák Érdekvédelmi Közhasznú Egyesülete
7370 Sásd Hörnyék utca 17/B. elnök Szilvási János

Sásd Városi Sportkör
7370 Sásd Rákóczi utca 41.
elnök Solti Tamás

Egészségünkért-Egymásért Betegségmegelőző Alapítvány
7370 Sásd Rózsa u. 28.
Gáspár János

Sásdi Baráti Kör
7370 Sásd Dózsa György utca 32.
elnök Bükkösdí Valéria

Engedd, hogy segíthessünk Alapítvány
7370 Sásd Szent Imre u. 29.
Rabb Gyözöné kuratóriumi elnök

Sásdi Deutsch Klub Magyar-Német Kulturális Barátsági Egyesület
7370 Sásd Dózsa Gy. utca 32
elnök Hermann Istvánné

Hegyhát Fúvós Egyesület
7370 Sásd Dózsa György utca 32.
ügyvezető elnök Szabó László

Sásdi Erdei Vadvirág Kulturális, Oktatási és Sport Cigány Egyesület
7370 Sásd Dózsa György utca 34.
elnök Kincses Sándor

Hegyháti Identitás és Demokrácia Egyesület
7370 Sásd Dózsa György utca 32.
elnök Nagyné Mayer Ágnes

Sásdi Faodu Egyesület
7370 Sásd Arad utca 1.
elnök Gombár Attila

Mecsek-Völgység-Hegyhát Egyesület
7370 Sásd Rákóczi utca 41.
elnök dr. Finta István

Sásdi Gazdakör Egyesület
7370 Sásd Rákóczi u. 14.
Kovács Sándor alelnök, Schild Csaba elnök

Nyílzápor Hagyományörző Íjász Egyesület
7370 Sásd Nagyváradi utca 15.

Sásdi Ipartestület
7370 Sásd Kaposvári utca 16.
elnök Benedek Imre

elnök Nagy Lajos László

Pons Sociorum Egyesület

7370 Sásd Gárdonyi Géza utca 15.

elnök Godó Erzsébet

Sásd Középiskolájáért Közhasznú Alapítvány

7370 Sásd Kossuth utca 2.

kuratóriumi elnök Gáspár Andrea

SÁSD KULTÚRÁJÁÉRT Közalapítvány

7370 Sásd Dózsa György utca 32.

kuratórium elnöke Jusztinger János

Sásdi Kolping Család

7370 Sásd Szervezet Szabadság u. 24.

elnök Schild Mihály

Sásdi Polgárőr Egyesület

7370 Sásd Dózsa utca 32.

elnök dr. Nemes Zoltán

Sásdi Vegyeskar Kulturális Egyesület

7370 Sásd Dózsa György utca 32.)

elnök Földi-Deutsch Józsefné

Tormás

TormásértEgyesület Szervezet

7383 Tormás Béke utca 29.

elnök Zádeczkiné Horváth Marianna

Tormási Polgárőr Egyesület

7383 Tormás Ács József utca 5.

elnök Kopasz Bálint

Tormási Fiatalok Szervezete Egyesület

7383 Tormás Béke utca 29.

elnök Buzás Olivér

-

Váznok

Váznoki Kiskerttulajdonosok Egyesülete

7370 Váznok Fő u. 7.

elnök

Forrástérkép

HEGYHÁTI JÁRÁS

TARTALOM

Bevezető	91
Források megszerzésének lehetőségei	92
A járás belső erőforrásainak számbavétele	94
természeti, táji, gazdasági erőforrások	94
humán erőforrás.....	95
infrastruktúra.....	96
intézmények és szervezetek	96
Külső erőforrások	97
Intézmények és szervezetek.....	97
Pénzbeli források	97
Az Európai Unió támogatásával megvalósult nyertes pályázatok listája	99
A foglalkoztatás bővítését, az anyagi helyzet javítását szolgáló támogatások.....	99
A lakhatást, környezetvédelmet, infrastruktúra fejlesztését szolgáló támogatások	102
Oktatás, közművelődés	109
szolgáltatások fejlesztése	116
egészség.....	123
Adományozó szervezetek.....	126
Egyéb elérhető támogatások a kistérség erőforrásainak növelésére	127
A foglalkoztatás bővítését, az anyagi helyzet javítását szolgáló támogatások	127
A környezetvédelmet, infrastruktúra fejlesztését szolgáló támogatások	129
Egyéb elérhető támogatások a járás erőforrásainak növelésére	130
Melléklet.....	131

BEVEZETŐ

A források megszerzéséről leggyakrabban a külső, elsősorban pénzbeli és pályázati források megszerzése jut mindannyiunk eszébe. Ugyanakkor egy-egy szervezeten, vagy helyi közösségen belül is találhatók és mozgósíthatók erőforrások valamely cél érdekében, amelyek vagy kihasználatlanok, vagy éppen pazarlók.

A forrásfejlesztés (más szóhasználatban forrásteremtés, angolul fundraising) a nonprofit szervezetek működéséhez és programjaik megvalósításához szükséges anyagi (pénzbeli és természetbeni) javak megszerzésére irányuló tevékenységek összességét jelenti. A forrásfejlesztés sikerességét nagyban elősegíti, ha átgondolt stratégia alapján végzik, illetve ha minél mélyebben beágyazódik a szervezet egyéb tevékenységeibe. A forrásfejlesztés ugyan költségekkel jár, de a vele járó haszon középtávon is meghaladja a ráfordításokat.

Ma már minden szervezet számára fontos, hogy működése, fenntartása több forrásból legyen biztosítható. Ebben jelen van a kényszer is, hiszen az intézmények, szolgáltatások állami normatívái egyre inkább csökkennek, szinte lehetetlenné teszik a fejlesztést, amelyre a gyerekstratégia megvalósításához elengedhetetlenül szükség van.

A forrásfejlesztés nem egyszerűen pénzgyűjtés, hanem minden olyan erőforrás megszerzésére irányulhat, amelyekre egy szervezetnek, esetünkben a járásnak, intézményeinek, településeinek szüksége van. Erőforráson értjük a pénzt, az időt, az emberi erőforrásokat és az eszközöket, tárgyakat egyaránt.

Amikor tehát anyagi helyzetünkön szeretnénk javítani, akkor először magunkon kezdjük! Mérjük fel, mi az, amivel mi magunk gazdagíthatjuk a céljaink elérését szolgáló forrásainkat. Ez nem csak adomány, vagy éppen az adó 1%-áról történő rendelkezés lehet, hanem számos olyan ingatlan, ingóság, tudás, tárgy, stb., amivel a járás lakói, az egyes intézmények, szervezetek rendelkeznek.

A külső források megszerzése rendszeres, szervezett tevékenységet kíván, amelynek felelőseit ki kell jelölni, mégpedig a stratégia és a cselekvési terv által kijelölt szintek mindegyikén. Azaz, emberek kellene, akik ezzel rendszeresen és tartósan foglalkoznak járási, települési, szervezeti szinten és egymással együtt is működnek.

Hosszú távon a járásnak feltétlenül szüksége lesz olyan szakemberekre, akik az erőforrások növeléséért felelősek. A Hegyháti járás eddig is viszonylag teljesített ezen a területen, de a jövő érdekében szükséges a fejlesztésen gondolkodni. Akár már ma érdemes létrehozni egy önálló szervezetet (pl. nonprofit Kft-t), amelynek feladata nem csak a pályázatírás, a pályázati munka koordinálása, hanem általában a stratégia és a cselekvési terv által meghatározott célokhoz szükséges feltételek megteremtése. Sőt, még a pályázati időszakban fordíthatják erre munkaidejük egy részét a munkatársak, a jövő biztosítása érdekében.

Mindez nem utópia. Ha a járás valamennyi települése csak havi 20-25.000 Ft-ot áldozna erre, legalább két személy tartós foglalkoztatását fedezhetnék, akik munkabérük mellett érdekeltségi rendszerben

foglalkozhatnának a szükséges bevételek megszerzésével. Egy ilyen beruházás rövid időn belül nemhogy önfenntartó tudna lenni, de jelentős bevételeket is hozhat a járás, a települések és intézmények számára. A nagyszámú szereplő, amely a járásban külső források segítségével fejlesztéseket valósított meg, potenciális erőforrás, ha együttműködésüket, tapasztalat-átadásukat sikerül felhasználni a gyermekek esélyeinek növelése érdekében. Eredményeket hozhat fórumok, klubok működtetése, a pályázati tevékenységet segítő háttértámogatások megszervezése, az információk kölcsönös megosztása.

Források megszerzésének lehetőségei

➤ Állam források

Formái: normatív finanszírozás, támogatások (pl. foglalkoztatás esetén), pályázati források (pl. egyes szolgáltatások esetén)

Az állami forrásokhoz — a meghatározott cél és eredmények elérésén túl — minden esetben jelentős adminisztratív kötelezettség járul. A források felhasználását és elszámolását jogszabályok rendezik.

➤ Piaci szereplők

Formái: szponzoráció, adomány

A szponzorációt az különbözteti meg az adománytól, hogy ebben az esetben az adományozó a támogatás fejében valamit elvár az adományozottól, a támogatást valamilyen üzleti céllal nyújtja. Jellemzően azért, hogy termékeit, szolgáltatásait piacra juttathassa az adományozott segítségével. Az adomány minden esetben ellenszolgáltatás nélküli juttatás kell legyen.

Szponzorálást a cégen jellemzően az alábbi okokból vállalnak:

- új piacokra való bejutás
- egy termék, vagy márka bevezetése, vagy az iránta való érdeklődés növelése
- a termékének megfelelő célcsoport közvetlen elérése (pl. fiatalok, stb.)
- kapcsolatépítés potenciális forgalmazókkal, vásárlókkal, partnerekkel
- a dolgozói jutalmazás érdekében (pl. koncertek, művészeti előadások vagy éppen szálláshelyek, éttermek támogatása)
- a jó hírnév növelése

A világ sok országában már természetesnek mondható a társadalmi felelősségvállalást (CSR) előtérbe helyező szervezeti működés, melynek egyre több helyén szerves eleme a vállalat önkéntes programja. Magyarországon is egyre több jó kezdeményezés indul el, de igazából még csak mostanában bontogatják szárnyaikat az ilyen fajta tevékenységek.

Annak érdekében, hogy a Magyarországon működő cégek is minél eredetibb és a cég CSR stratégiába illeszkedő vállalati önkéntes programot tudjanak kialakítani az Önkéntes Központ Alapítvány (ÖKA) 2004 óta működteti a fogadó szervezetek igényeit és a cégek elképzeléseit összepárosító és magukat a programokat leszervező szolgáltatását.

A 2002 óta működő Önkéntes Központ Alapítvány (www.oka.hu) célja a magyarországi önkéntesek és az őket foglalkoztató szervezetek munkájának támogatása információval, tanácsadással és képzéssel; az önkéntesség kultúrájának terjesztése, s annak integrálása a hazai társadalmi környezetbe magánszemélyekkel, társadalmi szervezetekkel, intézményekkel és vállalkozásokkal végzett konkrét tevékenységeken keresztül.

Felismerve a Társadalmi Felelősségvállalásnak (CSR) jelentőségét és lehetőségét, egyre több cég veszi igénybe szolgáltatásunkat alkalmazottaik számára szervezett önkéntes programjaik kialakításában. Az általunk eddig megszervezett és lebonyolított programok hozzájárultak ahhoz, hogy tartós és erős kapcsolatok alakuljanak ki a vállalat, annak dolgozói és a befogadó közösségek közt. Fontos tényező, hogy a vállalati önkéntes programok a cég számára is közvetlen és közvetett haszonnal járnak.

➤ **Magánszemélyek**

Formái: önkéntes munka, adó 1%-a, adomány

„Az **önkéntesség** olyan tevékenység, melyet egyénileg vagy csoportosan, rendszeresen vagy alkalmanként, belföldön vagy külföldön a közös jó érdekében személyes akaratból végeznek anyagi ellenszolgáltatás nélkül. Az önkéntes tevékenység közvetlen anyagi haszonnal nem jár annak végzője számára, továbbá az önkéntes nem helyettesíti a fizetett munkaerőt. Az önkéntes nem elsősorban saját családjának segít, munkálkodása hozzáadott értéként jelenik meg a fogadó szervezet életében. A tevékenység megvalósulhat non-profit, civil szervezet, vagy állami intézmény-, ritkább esetben for-profit szervezet (cégek, vállalkozások) keretein belül. Előnye, hogy elősegíti a társadalmi beilleszkedést, hozzájárul a szegénység, a kirekesztődés csökkentéséhez és a teljes foglalkoztatottsághoz.”

A <http://www.onkentes.hu>/weboldalon az önkéntességgel kapcsolatos valamennyi fontos információ elérhető.

Az önkéntességben kiemelkedő szerepet szánhatunk a járásból elszármazottaknak. A legkisebb falvaknak is vannak olyan fiai, lányai, akik valahol máshol élnek és örömmel gondolnak vissza gyermekéveik helyszínére. Az elszármazottak felderítéséből, a rendszeres kapcsolattartásból számos előnye származhat a forrásokon kívül is egy településnek, vagy térségnek. A sikeres emberek példát mutathatnak a mai gyermekeknek, növelhetik a befektetési kedvet, és sorolhatnánk a példákat.

Közérdekű önkéntes tevékenységen egy adott fogadó szervezetenél a törvényben meghatározott tevékenységi körben – ellenszolgáltatás nélkül – végzett munkát értjük. Egyéb önkéntes tevékenység a törvény hatályán kívül is végezhető, szervezhető, ám a törvényben meghatározott juttatásokat a fogadó szervezet csak akkor nyújthatja járulégmentesen – az önkéntes számára pedig adómentes módon –, ha bejelentkezik a törvény hatálya alá, vagyis a közérdekű önkénteseket fogadó szervezetek nyilvántartásába.

A magánszemélyek **személyi jövedelemadójuk** 1%-át alapítvány, társadalmi szervezet (pl. egyesület) vagy külön nevesített intézmény javára ajánlhatják fel. Az adófizetők kb. fele ma sem él ezzel a lehetőséggel. Számos szervezet foglalkozik az adó 1% közvetítésével, érdemes ezekből információt meríteni.

A magánszemélyek jó része szívesen adományoz jótékony célokra. Adományaik jellemzően eseti jellegűek, és egy-egy konkrét célhoz vagy ünnephez kapcsolódnak. (Pl. karácsony). Magyarországon még nem elterjedtek a külföldön már hosszú ideje bevált jótékonyági formák, pl. vásárok, tombola, kiállítások, stb. Az adomány sokszor nem pénzben, hanem természetbeni hozzájárulásban jelenik meg. Így a településeken élők süthetnek, főzhetnek a gyermekek számára szünidőben,

Jelentős erőforrást biztosíthatnak a járás számára a **felsőoktatásban tanuló fiatalok**. Szakdolgozati témák ajánlhatók többek között számukra, amelyek eredményei a járásban hasznosíthatók. Ösztöndíjak, pályadíjak létesítésével nagyobb esély kínálkozik arra, hogy megszerzett szaktudásukat a járásban hasznosítsák.

A magánszemélyek civil szervezetekben való aktív részvétellel is jelentősen hozzájárulhatnak a térség fejlődéséhez, a stratégiában és a cselekvési tervben foglalt célok eléréséhez.

➤ **Egyházak**

Formái: önkéntes, jószolgálati munka, adomány, szolgáltatások

Az egyházak évszázadok óta végeznek jószolgálati tevékenységet az élet szinte minden területén. A velük való kapcsolatépítés, az általuk kínált lehetőségek becsatornázása a gyerekprogramba kulcskérdés. Támogatásuk alapvetően nem pénzbeli, inkább szolgáltatásokban, gondozási munkában, adománygyűjtésben jelenik meg. A kistérségben láthatjuk jelét ennek az együttműködésnek, a továbbfejlesztés irányait és érdemes kidolgozni.

A JÁRÁS BELSŐ ERŐFORRÁSAI

TERMÉSZETI, TÁJI, GAZDASÁGI ERŐFORRÁSOK

A Hegyháti járás számos természeti, táji adottsággal rendelkezik, amelyek jelenleg még nem megfelelő mértékben kihasználtak. Az idegenforgalom alapvetően Bikalra korlátozódik, ahol a Puchner Kastély és a Reneszánsz Élménybirtok nagy vonzerőt jelent, de a járás más településeit a turizmus még nem igazán érte el. A turizmusban a jövőben elsősorban az ún. bakancsos turizmus bővülése várható, amely jövedelemtermelő képessége alacsony, azonban ha megélhetést önmagában nem is biztosít, kiegészítő bevételt jelenthet néhány család számára. A sokszínű táj, a mezőgazdasági és ipari termelés együttes jelenléte a járásban egy jövőbeli fejlődés alapját biztosíthatja. Mindez azonban álom marad, ha a járás lakosságának rendkívül rossz iskolázottsági és képzettségi mutatóin nem sikerül változtatni, egyszerűen nem lesznek helybeliek, akik az esetlegesen létrejövő új munkahelyeket betöltsék, vagy az ideérkezőknek szolgáltatásokat nyújtsanak.

A járásban az erdők mellett mezőgazdasági területek is találhatók, ráadásul feldolgozóipar is jelen van. A táji adottságokat a gyermekes családok életfeltételeinek javításában mindenképpen szükséges kihasználni, erre sokféle lehetőség kínálkozik. Ilyenek pl. az önellátásra termelés, termelés a feldolgozó üzemek számára vagy közösségi célokra, a megélhetés támogatása alternatív energiahordozók termelésével, munkahelyteremtés a helyi gazdaságban, szociális gazdaságban, stb.

Nagy lehetőségek rejlenek az alternatív szennyvíz- és hulladékkezelésben is, mind a családok kiadásainak mérséklése, mind a munkahelyek teremtése szempontjából. A jól megtervezett beruházás bekerülési költsége alternatív megoldások esetén a hagyományos beruházás fele-negyede lehet, a szolgáltatás fenntartási díja is hasonlóan aránylik ehhez

HUMÁN ERŐFORRÁS

Humán erőforrás tekintetében a járás elmaradott mind az ország, mind a megye átlagához képest. Ahogyan arról a tükörben részletesen írtunk, a népesség iskolázottsági szintje jelentősen elmarad mind a megyei, mind az országos átlagtól.

A rossz helyzet mellett is találhatók ki nem aknázott erőforrások. A járás egyik legfontosabb értéke az akarat, az elszántság a változtatásra és az együttműködési szándék, az együttműködés képessége. Kevésbé jellemzi a járás szereplőit a tehetetlenség, a közöny, az egyedi érdekek előtérbe helyezése, mint másokat.

A kistérség szakember-ellátottsága ugyan hogy maga után kívánni valót, de a meghatározó pozíciókban megfelelően képzett, jól felkészült, elhivatott szakemberek állnak, akik a jövőben mozgatórugói lehetnek további fejlesztéseknek. Megindultak a szakmafejlesztési törekvések és remélhetőleg a szakmaközi együttműködést is sikerül a jövőben valódi tartalommal megtölteni.

Indokolt volna egy szakember-kataszter létrehozása, mert valószínű, hogy számos hiányzó szaktudás helyben is elérhető. A szakemberek át- és továbbképzése, „helyzetbe hozása”, új feladatokkal, új lehetőségekkel szintén a meglévő humán erőforrás jobb kihasználásához vezet. Különösen kíváncsok szaktudások – amelyek természetesen jelen vannak a járásban, legfeljebb nem elégséges mértékben - a járásban a következők:

- korai képességgondozás
- közösségfejlesztés, közösségi munka
- óvodai, iskolai szociális munka
- szociális gazdaság
- fenntartható fejlődés, alternatív energiák termelése és hasznosítása, környezeti megoldások alkalmazása
- alternatív pedagógiai kultúra és módszerek
- roma népismeret
- projektmenedzsment, stratégiai tervezés
- mediáció, konfliktuskezelés, együttműködés fejlesztése

A szakemberek teljesítménye az együttműködés ösztönzésével megsokszorozható.

A helyi döntéshozók, politikusok rendszeres továbbképzése is elengedhetetlen a fejlődéshez, elsősorban a politikai kultúra, a közigazgatás szervezése, az együttműködés, a hatékony kommunikáció terén.

INFRASTRUKTÚRA

A kistérség infrastruktúrája sok szempontból tükrözi hátrányos helyzetét. Legnagyobb problémát az aprófalvas szerkezet, a települések nehézkes megközelíthetősége jelenti. A térség szélein elhelyezkedő zsáktelepülések speciális problémákkal küzdenek, nincs átmenő forgalom, rossz a közlekedés, stb. Az elszegényedés következtében a lakásállomány további romlása várható a legszegényebb településeken, illetve településrészekben, amely a rendelkezésre álló infrastruktúra igénybe vételét tovább nehezíti. Ezzel a gyerekek esélyei is romlanak. Ez az a terület, ahol talán a legkönnyebb az érintettekkel a közös érdekeltséget megtalálni, és olyan helyi programokat véghezvinni, amely a lakhatás, a lakókörnyezet javítását szolgálja, s egyúttal lehetőséget nyújt a résztvevőknek a munkára és tanulásra. A még ma is csordogáló foglalkoztatási források, a közfoglalkoztatás kínálhat terepet.

A hagyományos energiahordozók mellett a megújuló energiák nem csak munkaalkalmat, jövedelmet teremthetnek az ott élőknek, de egyúttal a szegény családok számára is alternatívát jelenthetnek. Az infrastrukturális beruházások (pl. a szennyvízelvezetés) feltétlenül figyelembe kell venni a fenntarthatósági szempontokat, és azt, hogy a járás lakói számára ne jelentsen olyan többletterhet, amelyek kirekesztődésüket erősítik.

A forrásfejlesztés érdekében feltétlenül szükséges valamennyi településen a kihasználatlan ingatlanok felmérése, kataszterének összeállítása. Ezek bevonása a fejlesztési programokba sokszor jelentősen olcsóbb és célravezetőbb, mint az új beruházás. A kistépüléseken a közösségi terek jelentősége – intézmények hiányában – sokkal nagyobb, mint ott, ahol van óvoda, iskola, vagy más közintézmény, közsolgáltatás. Az átalakításokat, felújításokat szintén érdemes képzési és foglalkoztatási programokkal összekötni, a szegény családok aktivizálása és élethelyzetének javítása érdekében, de ezáltal a létrejövő intézmény/szolgáltatás értéke is jelentősen megnő az érintettek körében.

INTÉZMÉNYEK ÉS SZERVEZETEK

A járás tulajdonképpen megfelelő intézményi ellátottsággal rendelkezik a legtöbb területen. Problémát jelent azonban az aprófalvas településszerkezet, amelynek következtében sok településen nincsenek, vagy alig vannak intézmények, szolgáltatások. Tovább lépést a hozzáférés javítása (rendszeres, megfelelő időtartamú kihelyezett szolgáltatások, szállítás, utaztatás), valamint az intézmények települési és járási szintű együttműködése hozhat, amelyben a gyermekek és családjaik érdekében összehangoltan végzik feladataikat. Az együttműködésnek a problémák és helyzetek tényszerű azonosításán, a tényeken alapuló tervezésen és az egyes szakterületek kompetenciáján és összehangolt cselekvésén kell alapulnia.

A járásban a jelentős szerepvállalással rendelkező civil szervezetek száma viszonylag alacsony - legalábbis a beérkezett jegyzői adatlapok szerint - de növekvő tendenciát mutat. Jellemző, hogy a civil szervezetek az oktatás, kultúra, sport, területfejlesztés, közbiztonság területeire korlátozódnak.

INTÉZMÉNYEK ÉS SZERVEZETEK

A járásnak jelentősen meg kell erősítenie külső kapcsolatait minden szinten: politikai, intézményi és szakmai téren egyaránt.

A kormányhivatalokkal való együttműködés az élet szinte minden területén elengedhetetlen a közigazgatás, illetve a feladatok átszervezése következtében.

A járásnak célszerű a környékbeli felsőoktatási intézményekkel olyan kapcsolatot kiépíteni, amely mindkét fél számára eredményes. Pécs közelsége erre remek alkalmat kínál, a megyeszékhely és a kistérségi központ közötti összeköttetés jó. A Pécsi Tudományegyetem¹¹, amely állam-és jogtudományi, általános orvostudományi, egészségtudományi, bölcsészettudományi, Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési, Közgazdaságtudományi, Művészeti, Műszaki és Informatikai, Természettudományi Karral rendelkezik, emellett pedagógus és szociális munkás képzést is folytat, az alap- és mesterképzések mellett számos rövid ciklusú képzésen való részvétel lehetőségét kínálja. Hallgatók gyakorlatra történő fogadása, közös projektek megvalósítása, a járásnak szükséges szakdolgozati témák ajánlása és a szakdolgozat elkészítésének támogatása mindkét fél érdekeit szolgálhatja.

A nagy hatókörű, erős civil szervezetek térségbe vonzása számos új fejlesztésre, projektre, illetve a meglévők fenntartására nyújthat lehetőséget.

Minden ilyen együttműködésnek alkalmat kell szolgáltatnia arra, hogy a helyi szakemberek is aktív részesei lehessenek a folyamatoknak, hiszen szakmai fejlődésük, kibontakozásuk egyik lehetősége ez, ráadásul a segítő szakmákban (beleértve az oktatást is) gyakran előforduló kiégés is megelőzhető a napi rutinon túlmutató feladatokkal.

PÉNZBELI FORRÁSOK

A forrástérképben nem térünk ki azokra a forrásokra, amelyek a települések, illetve a járás rendelkezésére állnak állami támogatások, normatívák, illetve beszedett helyi adók formájában. Ezek is olyan források, amelyek felhasználása jelentősen befolyásolhatja a stratégia megvalósítását, illetve a járás fejlődését.

Ha áttekintjük a járás eddigi pályázati tevékenységét, megállapíthatjuk, hogy rendkívül eredményes volt. Szükséges azonban áttekinteni a pályázati forrásokból létrejött fejlesztéseket, főleg humán területen, vizsgálni eredményeiket, hatásukat, fenntarthatóságuk, továbbélésük lehetőségeit. A megszerzett tapasztalatok, jó gyakorlatok átadásáról gondoskodni kell.

Megállapítható, hogy a gazdaságfejlesztési, beruházási programok nem kapcsolódtak össze a potenciális munkaerő felkészítésével, képzésével, amely nem nélkülözhető a hátrányos helyzetű szülők munkaerőpiacra juttatásához, s amely a beruházások értékét és fenntarthatóságát egyaránt növeli.

¹¹ www.pte.hu

Az Európai Unió támogatásával megvalósult nyertes pályázatok listája az alábbiakban megtekinthető.

A forrástérképben összegyűjtöttük az aktuális pályázati lehetőségeket, melyek szintén az alábbiakban látható.

EURÓPAI UNIÓ TÁMOGATÁSÁVAL MEGVALÓSULT NYERTES PÁLYÁZATOK LISTÁJA

A FOGLALKOZTATÁS BŐVÍTÉSÉT, AZ ANYAGI HELYZET JAVÍTÁSÁT SZOLGÁLÓ TÁMOGATÁSOK

Támogató tevékenységek	Intézkedés	Intézkedés száma és címe	benyújtási határidő	konstrukció tervezett indítása	Lehetséges pályázók	Megjegyzés
A pályázat keretében olyan innovatív módszertanon alapuló, helyi igényekre épülő megoldások és együttműködések támogathatók, amelyek képesek és alkalmasak arra, hogy hozzájáruljanak a munkahelyi és a magánéletbeli kötelezettségek összeegyeztetésének megkönnyítéséhez, valamint a munkavállalók és a vállalkozások alkalmazkodóképességének növeléséhez. A pályázat keretében ezeknek a megoldásoknak a kidolgozása és azok kísérleti bevezetése támogatható.	ÚSZT	A rugalmasságot növelő helyi, innovatív kezdeményezések támogatása	2012.06.01		helyi önkormányzat (KSH 321) többcélú kistérségi társulás (KSH 326) helyi önkormányzatok jogi személyiségű gesztorönkormányzat (KSH 951)	
Szervezeti szükségletfelmérés; Képzés; Munkafolyamatok racionalizálása; Munkakörök racionalizálása, Dokumentációk át/kidolgozása; Munkaszervezés átalakítása; Munkaidők átszervezése; Munkaerő-gazdálkodás; Új típusú munkakörök bevezetése; Szolgáltatások (pl. munkaerő-kölcsönző) igénybevétele; Új típusú munkaidő-szervezési módszerek kialakítása és bevezetése; A béren kívüli juttatási rendszer fejlesztése a rugalmasság által, ösztönző intézkedések bevezetése;	ÚSZT	Rugalmas munkahelyek	2012.06.01		Vállalkozások (jogi személyiséggel rendelkező és nem rendelkező vállalkozások) Költségvetési szervek és költségvetési rend szerint gazdálkodó szervek Nonprofit és egyéb nem nyereségérdekelt szervezet	
Szervezeti kapacitások és potenciálok felmérése; szervezetfejlesztési terv kidolgozása és megvalósítása a szervezeti hatékonyság növelése érdekében más civil szervezetekkel való együttműködés, partnerség, munkaerő-piaci szolgáltatásokhoz kapcsolódó minőségirányítási rendszer bevezetése a versenyszférával való együttműködés erősítése, tanácsadási szolgáltatások igénybevétele, munkatársak készségfejlesztése, projektmenedzsment, tájékoztatás,	TÁMOP	2.6.2-12/1 Munkaerő-piaci szolgáltatást nyújtó civil szervezetek kapacitásának megerősítése – konvergencia régiók - Civil, továbbá közhasznú nonprofit	folyamatos		Egyesület, közalapítvány, közalapítvány önálló intézete, egyéb alapítvány, nonprofit korlátolt felelősségű társaság, nonprofit részvénytársaság, nonprofit közkereseti	

Támogatató tevékenységek	Intézkedés	Intézkedés száma és címe	benyújtási határidő	konstrukció tervezett indítása	Lehetséges pályázók	Megjegyzés
nyilvánosság		gazdasági társaságok standardizált munkaerő-piaci szolgáltatásnyújtásához szükséges fejlesztések			társaság, nonprofit betéti társaság	
szükségletfelmérés, helyzetfeltárás; menedzsment és adminisztrációs tevékenységek; a célcsoport bevonásához kapcsolódó tevékenységek; egyénre szabott fejlesztési és szolgáltatási terv készítése és a szolgáltatási tervben megfogalmazott esetkezelési lépések végrehajtása; a projektben résztvevők egyéni fejlesztési tervében meghatározott célok elérését követően az egyén nyomon követése 6 hónapon keresztül	TÁMOP	5.3.1 Alacsony foglalkoztatási eséllyel rendelkezők képessé tevő és önálló életvitelt segítő programjai		2012. június	non-profit szervezet államháztartáson belül, non-profit szervezet államháztartáson kívül	
A Vodafone Magyarország Alapítvány lehetőséget kíván biztosítani olyan magánszemélyeknek, akik vállalják, hogy szaktudásukkal egy éven keresztül segítik az általuk kiválasztott nonprofit szervezet munkáját, és elhivatottságot éreznek az iránt, hogy 12 hónap alatt megvalósítsanak egy konkrét projektet a kiválasztott szervezetnél.		„Főállású Angyal”	2012.06.03		1. magyar állampolgár vagy tartósan Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgár; 2. nagykorú, és cselekvőképessége nem esik korlátozás alá;	A pályázat hasonló feltételekkel, minden évben kiírásra kerül.

Támogatató tevékenységek	Intézkedés	Intézkedés száma és címe	benyújtási határidő	konstrukció tervezett indítása	Lehetséges pályázók	Megjegyzés
A pályázó feladata a társadalmi vállalkozás vagy – amennyiben még csak tervről van szó – a koncepció bemutatása.		„Segíts másokon és magadon is!” / Pályázat társadalmi vállalkozást működtető vagy tervező nőknek	2012.07.31		Vállalkozónők, akik társadalmi vállalkozást működtetnek vagy terveznek.	

A LAKHATÁST, KÖRNYEZETVÉDELMET, INFRASTRUKTÚRA FEJLESZTÉSÉT SZOLGÁLÓ TÁMOGATÁSOK

Támogatható tevékenységek	Intézkedés	Intézkedés száma és címe	benyújtási határidő	Lehetséges pályázók	megjegyzés
Megelőzés, szelektív gyűjtés, szerves hulladék lerakótól történő eltérítése, lerakással történő, ártalmatlanítás	KEOP	7.1.1.1/09-11 és 1.1.1/09-11 Települési szilárdhulladék-gazdálkodási rendszerek fejlesztése	folyamatos	31 - helyi önkormányzatok 32 - települési önkormányzatok társulásai	
Megelőzés, szelektív hulladék begyűjtő kapacitás fejlesztése, a begyűjtött hulladék előkezelése, lerakó kapacitás kihasználtságának növelése	KEOP	1.1.1/B Települési szilárdhulladék-gazdálkodási rendszerek továbbfejlesztése	folyamatos	32 - települési önkormányzatok társulásai	
Szennyvíztisztító telep létesítés, bővítés, korszerűsítés; csatornahálózat építés, bővítés, rekonstrukció; szennyvíziszap kezelő létesítmények létesítése, bővítése, korszerűsítése; egyedi szennyvízkezelési rendszerek kialakítása; települési folyékony hulladék feltételeinek korszerűsítése; a projekt megvalósítás projekt menedzsment- és kapcsolódó tevékenységei	KEOP	1.2.0 Szennyvízelvezetés és -tisztítás megvalósítása	folyamatos	31 - helyi önkormányzatok 32 - települési önkormányzatok társulásai	
Térségi rendszer kialakítása, csatlakozás másik vízellátó rendszerhez; Más vízbázisra áttérés; Vízelvezetés; Vízbiztonsági terv készítése;	KEOP	7.1.3.0/B/09-11 és 1.3.0/B/09-11 Ivóvízellátás biztonságának javítása	megvalósítási fordulóban a pályázatok benyújtása folyamatos	31 - helyi önkormányzatok 32 - települési önkormányzatok társulásai A Magyar Állam	

Támogatható tevékenységek	Intézkedés	Intézkedés száma és címe	benyújtási határidő	Lehetséges pályázók	megjegyzés
Térségi rendszer kialakítása, csatlakozás másik vízellátó rendszerhez; Más vízbázisra áttérés; Vízkezelés; Ivóvízhálózat rekonstrukciója; el nem látott területek bekapcsolása az ivóvízellátásba; Hálózattisztítás;	KEOP	1.3.0 Ivóvízminőség-javítás	folyamatos	31 - helyi önkormányzatok 32 - települési önkormányzatok társulásai A Magyar Állam (mint	
Árvízi tározók létesítése; A közép- és nagyvízi meder lefolyási viszonyait, vízszállító-képességének a megőrzését és javítását célzó intézkedések és műszaki beavatkozások; Árvízvédelmi töltések építése, fejlesztése, rekonstrukciója	KEOP	2.1.1 Állami tulajdonú árvízvédelmi fejlesztések	folyamatos	312 - Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság (VKKI); Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóságok (KÖVIZIG-ek)	
Árvízvédelmi töltések építése, fejlesztése, rekonstrukciója, áthelyezése; Árvízvédelmi rendszer kiépítése mobil védelmi rendszer kialakításával; Az altalaj-állékonyság növelésére irányuló beavatkozások, a nem kellő biztonságú szakaszok megerősítése; Támfalak rekonstrukciója; Töltéskorona burkolat építése	KEOP	2.1.2 Önkormányzati árvízvédelmi fejlesztések	folyamatos	31 - helyi önkormányzatok 32 - települési önkormányzatok társulásai	
Az ártéri tájgazdálkodást szolgáló vízrendszer kiépítése; Vízbeeresztő műtárgy építése; Állandó vízfelületek kialakítása kotrással, partrendezéssel; Tájrendezés és a kialakított műtárgyak, anyagnyerőhelyek tájba illesztése; A tájgazdálkodást szolgáló vízrendszer üzemeltetéséhez, fenntartásához szükséges eszközök beszerzése; Üzemeltetési, fenntartási és gazdálkodási tervek, gazdálkodási programok kidolgozása; Monitoring rendszerek kiépítése, illeszkedve a meglévő és folyamatban lévő integrált monitoringhoz, informatikai rendszer létrehozása.	KEOP	7.1.3.0/B és KEOP-1.3.0/B Ivóvízellátás biztonságának javítása	2012.12.12	előkészítési felhívásra már meglévő, területileg érintett vízgazdálkodási társulatok, vagy azok működési területén működő jogi személyiséggel rendelkező non-profit szervezetek	

Támogatható tevékenységek	Intézkedés	Intézkedés száma és címe	benyújtási határidő	Lehetséges pályázók	megjegyzés
Mintavételi-, minta-előkészítési- és mérőeszközök, valamint mérőműszerek, mérőeszközök és monitoring számítástechnikai eszközök beszerzése; üzembe helyezése; a kialakított rendszer használatának oktatása; A nagyteljesítményű mérőrendszerek működtetéséhez szükséges labor környezet kialakítása meglévő épületben.	KEOP	2.2.2 A Víz Keretirányelv végrehajtásához kapcsolódó monitoring rendszerek fejlesztése	folyamatos	Országos Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Főfelügyelőség (OKTVF) Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőségek (	
Kármentesítés: · kármentesítéshez szükséges bontási munkálatok, a bontás és a beavatkozás során keletkező hulladékok kezelése; · a kármentesítés beavatkozási munkáihoz szükséges létesítmények / műtárgyak kialakítása; · kármentesítés beavatkozásának technológiai működtetése; · kármentesítés beavatkozási munkájának előrehaladását és befejezését ellenőrző vizsgálatok; · kármentesítést követő helyreállítási tevékenységek.	KEOP	2.4.0 Szennyezett területek kármentesítése	folyamatos	Települési önkormányzat vagy önkormányzati társulás (a hatályos 4/2011.(I. 28.) Korm. rendeletben szereplő korlátozásokkal), Egyéb költségvetési szerv.	

Támogatható tevékenységek	Intézkedés	Intézkedés száma és címe	benyújtási határidő	Lehetséges pályázók	megjegyzés
A szennyezés lokalizációjához, a szennyezés csökkentéséhez szükséges bontási munkálatok, a bontás és a beavatkozás során keletkező, illetve a települési szilárd hulladék-lerakóból származó hulladékok kezelése (kizárólag csak erre a tevékenységre nem lehet pályázni); a szennyezés lokalizációjához, a szennyezés csökkentéséhez szükséges létesítmények / műtárgyak kialakítása, passzív hidraulikus védelmi rendszer kiépítése, hulladék áthalmozása, felszedése; a lezárás végrehajtásához szükséges tereprendezés, a záró rétegrend kialakítása, bioremediáció előkészítése,	KEOP	2.4.0/B Szennyezés lokalizációja települési szilárd hulladék-lerakók területén	folyamatos	31 - helyi önkormányzatok 32 - települési önkormányzatok társulásai	
Projekt megvalósítás – Stratégiai zajtérkép készítése; Intézkedési terv készítése;	KEOP	6.3.0/Z Stratégiai zajtérképek és zajcsökkentési intézkedési tervek	folyamatos	Helyi önkormányzati költségvetési irányító és költségvetési szervek (32); Területfejlesztési önkormányzati társulás (328);	
Jelen konstrukcióban csak projekt-előkészítés támogatható.	KEOP	7.1.0 Derogációs víziközmű projektek előkészítése	folyamatos	31 - helyi önkormányzatok 32 - települési önkormányzatok társulásai	
Lerakó rekultivációs tevékenységek: -területelőkészítés, helyszín biztosítása, -rekultivációs munkálatok végzése, -a rekultivált lerakók utógondozásához szükséges létesítmények	ÚSZT	A települési szilárd hulladéklerakókat érintő térségi szintű rekultivációs programok elvégzése	folyamatos	Helyi önkormányzatok (321) egyénileg Települési önkormányzatok	

Támogatható tevékenységek	Intézkedés	Intézkedés száma és címe	benyújtási határidő	Lehetséges pályázók	megjegyzés
kialakítása				társulásai	
Előkészítési tevékenység; Településeket a gerinchálózattal összekötő körzethálózat kiépítése; Az érintett településeken a hozzáférési aggregációs pont (PoP) létesítése, és a helyi hozzáférési hálózat(ok) technológia-független kiszolgáltatására való alkalmassá tétele; A hozzáférési aggregációs pont (PoP) és az érintett települések önkormányzata, oktatási intézményei, illetve az eMagyarország Pontnak és/vagy az IKSzT-nek otthont adó épület közötti alapinfrastruktúra kialakítása.	ÚSZT	Szélessávú körzethálózati fejlesztések támogatása	2012.07.31	kettős könyvvitelt vezető jogi személyiségű gazdasági társaságok, kettős könyvvitelt vezető jogi személyiség nélküli gazdasági társaságok,	
A Környezetközpontú technológiai fejlesztés alábbi területeihez -anyag-, energiatakarékos, hulladék- és emissziószegény technológiák; - elérhető legjobb technológia (BAT); - alap- és segédanyagok megújuló, ill. másodnyersanyagokkal való kiváltását célzó technológiák; - környezetbarát csomagolástechnológia	ÚSZT	Környezeti célú fejlesztések	2012.12.31	Jogi személyiségű gazdasági társaságok, jogi személyiség nélküli gazdasági társaságok, külföldi székhelyű vállalkozás fióktelepe egyéni vállalkozók szervezetek, gazdasági kamarák,	

Támogatható tevékenységek	Intézkedés	Intézkedés száma és címe	benyújtási határidő	Lehetséges pályázók	megjegyzés
1 prioritás: „Az ország és a régióközpontok nemzetközi közúti elérhetőségének javítása” 2 prioritás: "Az ország és a régióközpontok nemzetközi vasúti és vízi úti elérhetőségének javítása" 3 prioritás: "Térségi elérhetőség javítása" 4 prioritás: "Közlekedési módok összekapcsolása, gazdasági központok intermodalitásának és közlekedési infrastruktúrájának fejlesztése" 5 prioritás: "Városi és elővárosi közösségi közlekedés fejlesztése"	ÚSZT	Közlekedésfejlesztési program keretében megvalósítandó kiemelt projektek	folyamatosan	1. prioritás esetében: Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt.; Állami Autópályakezelő Zrt. 2. prioritás esetében: Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt., MÁV Zrt., GYSEV Zrt.;; 3. prioritás esetében: Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt., Magyar Közút NZ 5. Prioritás esetében: önkormányzatok, önkormányzatok társulásai, 10 ezer fő alatti települések önkormányzata	
Az első fordulóban olyan települési önkormányzatok jelentkezését várják, amelyek megoldhatatlannak látszó környezetvédelmi problémákra keresnek választ. A beérkezett problémafelvetések közül a bíráló bizottság az első fordulóban ötöt választ ki, és hirdeti meg a második forduló keretében felsőoktatási intézmények számára. A hallgatókat arra biztatják, hogy az ezek közül kiválasztott témáról elsősorban szakdolgozati, illetve TDK vagy egyéb más elemző tanulmányt, akcióprogramot, intézkedési tervet írjanak		Környezetvédelmi témák tudományos feldolgozása önkormányzati igények alapján	2012.05.31	10 ezer fő alatti települések önkormányzatai	

Támogatható tevékenységek	Intézkedés	Intézkedés száma és címe	benyújtási határidő	Lehetséges pályázók	megjegyzés
a) helyi vagy országos védelem alatt álló építmények külső felújítására, belső felújítására, korszerűsítésére, b) a természeti és a történelmi tájkép, valamint az azt alkotó táji elemek állapotának javítására, kialakítására c) helyi identitás fejlesztését és megőrzését, környezeti tudatosságot elősegítő intézkedések megvalósítására: tanösvény, tematikusút, túraútvonalak kialakítására, tájékoztató kiadványok készítésére a helyi természeti és történelmi értékekről, a környezet védelméről, helyi természeti, történelmi és kulturális értékekről, környezet védelméről táblák készítésére és elhelyezésére.		Vidéki örökség megőrzéséhez igénybe vehető támogatások	2013.10.31	138/2008. (X. 18.) FVM rendelet 4. vagy 5. számú melléklet szerinti településen működő települési önkormányzat, települési kisebbségi önkormányzat, önkormányzati társulás, amelynek a fejlesztéssel érintett település a tagja,	
Helyi közösségek életminőségének és közérzetének javítása; Ökopolitikai témájú fórumok, klubok, vitaestek, konferenciák, tanácskozások, a helyi nyilvánosság erősítése; Helyi érdekérvényesítés és szemléletformálás kreatív eszközökkel, akciókkal.		Ökopolisz Alapítvány 2012 tavaszi pályázati felhívása	2012.06.06	Pályázatot társadalmi szervezetek és alapítványok nyújthatnak be	
A HÍR védjegy használati jogának elnyerésével a hagyományos és tájjellegű mezőgazdasági termékeink és élelmiszereink ismertségének növelése, az ilyen termékeket gyártók piaci lehetőségeinek bővítése, valamint a Hagyományok-Ízek-Régiók gyűjtemény hasznosítása és bővítése.		Hagyományok-Ízek-Régiók (HÍR) védjegy használati jogának elnyerésére	folyamatos	Olyan termelők, előállítók vagy olyan csoportok (közösségek, civil szervezetek, szakmai érdekképviselések stb.	A beérkezett pályázatok szükség szerint, de évente legalább két alkalommal kerülnek bírálatra.

OKTATÁS, KÖZMŰVELŐDÉS

Támogatható tevékenységek	Kiíró szervezet	Intézkedés	Intézkedés száma és címe	Lehetséges pályázók	Megjegyzés
Intézmények szolgáltatási színvonalának növelése, szervezetfejlesztés; Képzések, továbbképzések, tréningek; Az óvoda nevelési programjában foglaltak megvalósulását támogató szolgáltatások/tevékenységek/programok megszervezése, lebonyolítása; Építés és eszközök beszerzése	NFÜ	TÁMOP	3.1.11 Óvodafejlesztés	óvoda, óvodai intézményegységgel is rendelkező többcélú intézmény, valamint óvodai és bölcsődei nevelés feladatait ellátó többcélú intézmény vagy intézményegység alábbi fenntartói pályázhatnak: Központi költségvetési szervek Központi költségvetési irányító és költségvetési szervek 32 Helyi önkormányzati költségvetési irányító és költségvetési szervek 37 Helyi kisebbségi önkormányzati költségvetési irányító és költségvetési szervek	
A konstrukció keretében természettudományos oktatáshoz kapcsolódó laborok korszerűsítése valósul meg, amelyek korszerű eszközök és módszerek segítségével valamint a labor működtetéséhez szükséges humán erőforrás felkészítésével és alkalmazásával támogatják a természettudományos oktatás megújítását.	NFÜ	TÁMOP	3.1.3 A természettudományos oktatás módszertanának és eszközrendszerének megújítása a közoktatásban (Öveges Program)	Középiskolák fenntartói: Központi költségvetési szervek Központi költségvetési irányító és költségvetési szervek 32 Helyi önkormányzati költségvetési irányító és költségvetési szervek önkormányzati társulás, 37 Helyi nemzetiségi önkormányzati költségvetési irányító és költségvetési szervek 35 Országos nemzetiségi önkormányzati költségvetési irányító és költségvetési	

Támogatható tevékenységek	Kiíró szervezet	Intézkedés	Intézkedés száma és címe	Lehetséges pályázók	Megjegyzés
Szociális tevékenységek, Egészségügyi tevékenységek, Oktatási, kulturális és közösségi tevékenységek, Környezetvédelmi tevékenység,	NFÜ	TÁMOP	3.2.1.A-11/2 Közoktatási intézmények szerepbővítése, újszerű intézményi együttműködések kialakítása (tanulást segítő támogató formák bevezetése)	Az alábbi oktatási intézmények fenntartói: - szakiskola; - gimnázium (9-11. évfolyamos tanuló), szakközépiskola [középiskola] - gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai nevelési-oktatási intézmény; - diákotthon és kollégium (9-11. évfolyamos tanuló). Fenntartóként: 31 Központi költségvetési szervek 32 Helyi önkormányzati költségvetési irányító és költségvetési szervek 37 Helyi kisebbségi önkormányzati költségvetési irányító és költségvetési szervek	
Múzeumok és iskolák partnersége, Iskolabarát élményprogramok, múzeumok az informális tanulásért,	NFÜ	TÁMOP	3.2.8.B Múzeumok Mindenkinek Program – Múzeumok oktatási-képzési szerepének erősítése	muzeális intézmények vagy fenntartóik pályázhatnak	
Új nemzetiségi pedagógiai rendszerelemek készítése; Már meglévő magyar nyelvű tartalmak fordítása, adaptációja a nemzetiségi nyelvre; A tankönyvjegyzéken szereplő nemzetiségi tankönyvek új pedagógiai rendszerelemekkel történő kiegészítése	NFÜ	TÁMOP	3.4.1.A Nemzetiségi tanulók nevelésének és oktatásának segítése II. szakasz	31 Központi költségvetési irányító és költségvetési szervek 32 Helyi önkormányzati költségvetési irányító és költségvetési szervek 37 Helyi kisebbségi önkormányzati költségvetési irányító és költségvetési szervek 35 Országos kisebbségi önkormányzati költségvetési irányító és költségvetési szervek	

Támogatható tevékenységek	Kiíró szervezet	Intézkedés	Intézkedés száma és címe	Lehetséges pályázók	Megjegyzés
Pedagógusok tehetséggondozással, tehetség-tanácsadással kapcsolatos továbbképzése; Tehetségazonosítást-, felismerést és tehetségsegítést, tehetség-tanácsadást lehetővé tevő programok szervezése, megvalósítása; Tehetséges és eredményes tanulók támogatása (többek között a tanulás/szakmaszerzés és az utánpótlás/élsport összeegyeztetésével);	NFÜ	TÁMOP	3.4.3-11/2 Iskolai tehetséggondozás	32 Helyi önkormányzati költségvetési irányító és költségvetési szervek 37 Helyi kisebbségi önkormányzati költségvetési irányító és költségvetési szervek 35 Országos kisebbségi önkormányzati költségvetési irányító és költségvetési szervek 32 Önkormányzati társulások 35 Országos kisebbségi önkormányzatok jogi személyiségű társulása Nonprofit szervezetek	
Kiváló tehetséggondozó programok elterjesztése, új tehetséggondozó programok indítása; Meglévő tehetségsegítő kezdeményezések működési feltételrendszerének javítása, új kezdeményezések elindításának ösztönzése, támogatása; Tehetségsegítő szervezetek hálózatépítése (figyelembe véve a sportban tehetséges és eredményes tanulók támogatását, megvalósítva az EU prioritást, az ún. kettős karrier segítését: a tanulás/szakmaszerzés és az utánpótlás/élsport összeegyeztetését); Tehetséges fiatalok önszerveződésének kibontakoztatása;	NFÜ	TÁMOP	3.4.4/B Országos tehetségsegítő hálózat létrehozása – Magyar Géniuszt Integrált Tehetségsegítő Program	31 Központi költségvetési irányító és költségvetési szervek 32 Helyi önkormányzati költségvetési irányító és költségvetési szervek 37 Helyi kisebbségi önkormányzati költségvetési irányító és költségvetési szervek 35 Országos kisebbségi önkormányzati költségvetési irányító és költségvetési szervek 32 Önkormányzati társulások 35 Országos kisebbségi önkormányzatok jogi személyiségű társulása Nonprofit szervezetek	

Támogatható tevékenységek	Kiíró szervezet	Intézkedés	Intézkedés száma és címe	Lehetséges pályázók	Megjegyzés
Szakmai képzések, idegen nyelvi képzések; a vállalkozás működésével kapcsolatos képzések; számítástechnikai, informatikai képzés.	NFÜ	ÚSZT	Munkahelyi képzések támogatása nagyvállalkozások számára a konvergencia régiókban	korlátolt felelősségű társaság (KSH 113), részvénytársaság (KSH 114), európai részvénytársaság (KSH 115), takaré- és hitelszövetkezet (KSH 122), mezőgazdasági szövetkezet (KSH 124), európai szövetkezet (KSH 125), biztosító szövetkezet (KSH 126), szociális- és iskola szövetkezet (KSH 127), egyéb szövetkezet	
Szakmai képzések, idegen nyelvi képzések; a vállalkozás működésével kapcsolatos képzések; számítástechnikai, informatikai képzés.	NFÜ	ÚSZT	Munkahelyi képzések támogatása középvállalkozások számára a konvergencia régiókban	középvállalkozásnak minősülő vállalkozások korlátolt felelősségű társaság (KSH 113), részvénytársaság (KSH 114), európai részvénytársaság (KSH 115), takaré- és hitelszövetkezet (KSH 122), mezőgazdasági szövetkezet (KSH 124), európai szövetkezet (KSH	
Szakmai képzések, idegen nyelvi képzések; a vállalkozás működésével kapcsolatos képzések; számítástechnikai, informatikai képzés.	NFÜ	ÚSZT	Munkahelyi képzések támogatása mikro- és kisvállalkozások számára a konvergencia régiókban	mikro-, vagy kisvállalkozásnak minősülő vállalkozások	

Támogatható tevékenységek	Kiíró szervezet	Intézkedés	Intézkedés száma és címe	Lehetséges pályázók	Megjegyzés
Kulturális intézmények Munkatársai számára a képzéseken történő részvétel támogatása.	NFÜ	ÚSZT	Kulturális szakemberek továbbképzése a szolgáltatásfejlesztés érdekében	Kulturális intézmények vagy fenntartók az alábbiak szerint: Közművelődési intézmények vagy fenntartók, muzeális intézmények, vagy fenntartók, nyilvános könyvtárak vagy könyvtári tevékenységet folytató szervezetek vagy fenntartók, közlevéltárak és nyilvános magánlevéltárak, vagy fenntartók,	
I. komponens: A felhasználói kiszolgálást végző szoftver fejlesztése; II. komponens: Programsorozatok megvalósítása; Verseny szervezése; Az olvasáskultúra fejlesztő programsorozatokhoz kapcsolódó kampány	NFÜ	ÚSZT	„Tudásdepó-Expressz” - Országos könyvtári szolgáltatások bővítése, fejlesztése az oktatás és képzés támogatásának érdekében	I. komponens: ODR könyvtárak, amelyek állománya eléri az egymillió dokumentumot; a kulturális örökség számbavételét, digitális megőrzését és széleskörű hozzáférhetővé tételét törvényben meghatározott alapfeladatként ellátó intézmény II. komponens: ODR közkönyvtárak	
I. komponens: A könyvtárhasználók igényeinek hatékonyabb kielégítését célzó szolgáltatásfejlesztés: szükségletfelmérés; könyvtári elektronikus katalógusok, ill. az oktatást támogató adatbázisok kialakítása II. komponens: (TÁMOP-3.2.4/08/1, TÁMOP-3.2.4/08/2, TÁMOP-3.2.4/09/1 kiírásokon nyertes könyvtárak által pályázható tevékenységek): szövegértés-fejlesztési képzésekhez kapcsolódó szükségletfelmérés	NFÜ	ÚSZT	„Tudásdepó-Expressz” - A könyvtári hálózat nem formális és informális képzési szerepének erősítése az élethosszig tartó tanulás érdekében	nyilvános könyvtárak, valamint könyvtári tevékenységet folytató szervezetek önállóan vagy konzorciumban	
I/a komponens: települési (nyilvános könyvtári jegyzéken szereplő városi és községi könyvtárak) könyvtárak informatikai, valamint a fogyatékossgal élők számára biztosítandó speciális könyvtári szolgáltatásokhoz kapcsolódó infrastruktúra-fejlesztése. I/b komponens: iskolai könyvtárak informatikai, valamint a fogyatékossgal élők számára biztosítandó speciális könyvtári szolgáltatásokhoz kapcsolódó infrastruktúra-fejlesztése. II. komponens: könyvtárbusz beszerzése és felszerelése, kizárólag a	NFÜ	ÚSZT	Könyvtári szolgáltatások összehangolt infrastruktúra-fejlesztése – „Tudásdepó Expressz” támogatása	I/a komponens: a nyilvános könyvtárak jegyzékén szereplő közkönyvtár, vagy fenntartója; amennyiben a nyilvános könyvtár városi vagy községi könyvtár. I/b komponens: iskolai könyvtár, vagy annak fenntartója. II. komponens: (könyvtárbusz beszerzésre) kizárólag az alábbi megyék megyei könyvtára	

Támogatható tevékenységek	Kiíró szervezet	Intézkedés	Intézkedés száma és címe	Lehetséges pályázók	Megjegyzés
Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszer /KSZR/ rendszerben szolgáltató megyei könyvtárak számára.				pályázhat: Bács-Kiskun, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Győr-Moson- Sopron, Komárom Esztergom, Vas és Baranya megye.	
Projektmenedzsment és adminisztrációs tevékenységek; Projekt előkészítése; Felkészítő tevékenység; Alternatív tanulási formákat támogató tevékenységek; Pedagógiai munkát segítő tevékenységek, együttműködések kialakítása; Pályaorientációs tevékenység; Nyílt napok szervezése; Tanórán kívüli kulturális szabadidős programok; Eszközbeszerzés.	NFÜ	TÁMOP	3.3.9/B-12/1 A halmozottan hátrányos helyzetű tanulók iskolai lemorzsolódását csökkentő intézkedések támogatása – Második esély típusú programok támogatása	a) szakiskola; b) gimnázium, szakközépiskola a) egységes iskola vagy összetett iskola, amennyiben az a)-b) pontnak megfelelő intézményegysége van; b) közös igazgatású közoktatási intézmény, amennyiben az a)-b) pontnak megfelelő intézményegysége van.	
Helyi oktatásirányítás fejlesztése, az oktatási rendszer hatékonyságának javítását célzó fejlesztések támogatása.	NFÜ	TÁMOP	3.1.10 Helyi oktatásirányítás fejlesztése	nonprofit szervezet államháztartáson belül nonprofit szervezet államháztartáson kívül Közoktatási intézmények fenntartói	
Az oktatási rendszerből idő előtt kimaradt fiatalok iskolarendszerű képzésbe való visszavezetéséhez rugalmas, egyénre szabott tanulási utak támogatása, valamint foglalkoztatás-kompatibilis lehetőségek megteremtése. A korai iskolaelhagyók, az alacsony végzettséggel vagy képzettséggel nem rendelkezők számára alkalmazható tudás elsajátításának segítése, hatékony tanulási módszerek és lehetőségek elérhetővé tétele. A konstrukció keretében a képzés mellett a célcsoport szakmai gyakorlatot szerez.	NFÜ	TÁMOP	3.3.10 Alternatív tanulási útvonalak támogatása a hátrányos helyzetű, formális iskolarendszerből lemorzsolódott fiatal felnőttek számára	nonprofit szervezet államháztartáson belül nonprofit szervezet államháztartáson kívül	
Tananyag készítése, sokszorosítás, eszközbeszerzés	NFÜ	TÁMOP	5.4.6 A fizikai és info-kommunikációs akadálymentesítés szakmai tudásának	non-profit szervezet államháztartáson belül; nonprofit szervezet államháztartáson kívül	

Támogatható tevékenységek	Kiíró szervezet	Intézkedés	Intézkedés száma és címe	Lehetséges pályázók	Megjegyzés
			elterjesztése és hozzáférhető szolgáltatások fejlesztése		
A programban Magyarország 1994 óta vesz részt. A program hálózati rendszerként működik, a tagországok az Európa Tanács projektjeihez kapcsoló témákban maximum 7 napos szemináriumokat szerveznek, amelyeken a pedagógusok valamennyi tagországból pályázat útján vesznek részt. Ezek a szemináriumok a szakmai tapasztalatszerzés mellett lehetőséget nyújtanak idegen nyelven folyó szakmai munkavégzésre, kapcsolatok kiépítésére, valamint további együttműködések megalapozására is.	Tempus Közalapítvány		A Pestalozzi program tanár-továbbképzési szemináriumai	Közoktatási intézményekben, tanárképzésben és tanártovábbképzésben dolgozó pedagógusok.	
Ennek az intézkedésnek a célja azon tevékenységek támogatása, amelyek eredményeképpen olyan hosszan tartó partnerségek és hálózatok jöhetnek létre, amelyek amellet, hogy az aktív európai polgárságot elősegítő különböző érintettek jelentős számát érhetik el, hozzájárulnak a program célkitűzéseinek jobb megvalósulásához, és maximálják a program általános hatását és hatékonyságát. Tevékenység típusok: képzési tanfolyamok, tájékoztató foglalkozások, platformok létrehozása.	Tempus Közalapítvány		Európa a polgárokért / Kísérő intézkedések	A helyi hatóságok szövetségei vagy egyesületei, vagy a polgári szerepvállalás terén szakmai ismeretekkel/tapasztalatokkal rendelkező szervezete. Legalább két részt vevő ország szükséges hozzá, és az egyiknek uniós tagországnak kell lennie	Ez a pályázat minden évben kiírásra kerül, hasonló feltételekkel. A pályázatokat egy éven belül több időpontban is be lehet nyújtani.
Az Európai Unió alapvető értékei közé tartozik a szabadság, a demokrácia és az emberi jogok tiszteletben tartása. Annak érdekében, hogy valóban értékelni tudjuk e fogalmak jelentését, emlékeznünk kell rá, hogyan sértette meg a náciizmus és a sztálinizmus ezeket az elveket. Támogatható tevékenységek: megemlékezési ünnepség, videóinterjúk, kiállításokhoz végzett kutatások, archívumok digitalizálása, a helyszínek megőrzésére irányuló önkéntes munka, stb.	Tempus Közalapítvány		Európa a polgárokért / Aktív európai emlékezet	Nem kormányzati szervezetek; túlélők szövetségei, emlékőrzési feladatokat ellátó szervezetek; múzeumok; helyi és regionális hatóságok; általános európai érdekű szövetségek, alapítványok; kutatóintézetek/oktatási intézmények	Ez a pályázat minden évben kiírásra kerül, hasonló feltételekkel. A pályázatokat egy éven belül több időpontban is be lehet nyújtani.

Támogatható tevékenységek	Kiíró szervezet	Intézkedés	Intézkedés száma és címe	Lehetséges pályázók	Megjegyzés
A program célja az oktatók készségeinek fejlesztése, a szakmai kompetenciák javítása nemzetközi környezetben. Az akció 1-6 hetes intenzív kurzusokon vagy szakmai és módszertani továbbképzési programokon való részvételhez nyújt egyéni ösztöndíjat pedagógusoknak.	Tempus Közalapítvány		Comenius szakmai továbbképzés pedagógusoknak	Közüoktatási intézményben dolgozó/közüoktatási intézmény munkáját segítő szakemberek: Óvodai nevelők, általános és középiskolai tanárok; Iskolaigazgatók, az iskolavezetés tagjai, iskolai személyzet; Tanárképzésben részt vevő oktatók.	Ez a pályázat minden évben kiírásra kerül, hasonló feltételekkel. A pályázatokat egy éven belül több időpontban is be lehet nyújtani.

SZOLGÁLTATÁSOK FEJLESZTÉSE

Támogatható tevékenységek	Kiíró szervezet	Intézkedés	Intézkedés száma és címe	Lehetséges pályázók	Megjegyzés
A projekt előkészítése A projekt megvalósításával összefüggő menedzsment és adminisztrációs tevékenység A projekt végrehajtása	NFÜ	TÁMOP	5.3.6 „Komplex telep-program”	32 Települési önkormányzat	
Menedzsment és adminisztrációs tevékenység; szervezetfejlesztés; szükségletfelmérés; lakossági tájékoztatás, érdekvérvényesítés támogatása, hozzátartozók felkészítése; módszertani eszköztár és ajánlások készítése; szolgáltatás koordinációs tevékenység; monitorozás; a saját lakókörnyezetben való életvitel támogatásához alkalmazott módszerek,	NFÜ	TÁMOP	5.4.9 Modellkísérleti program az alapszolgáltatások funkcionális összekapcsolására	Helyi önkormányzat (KSH 321) Többcélú kistérségi társulás (KSH 326) Helyi önkormányzatok jogi személyiségű társulása (KSH 327) Területfejlesztési önkormányzati társulás (KSH 328) Önkormányzatok jogi személyiség nélküli társulása (KSH 951)	

Támogatható tevékenységek	Kiíró szervezet	Intézkedés	Intézkedés száma és címe	Lehetséges pályázók	Megjegyzés
Történelmi és kulturális örökség turisztikai hasznosítása; Természeti és környezeti értékek ökoturisztikai célú fejlesztése; Turisztikai célú kerékpárforgalmi létesítmények kialakítása és fejlesztése; Kerékpáros turisztikai szolgáltatások kialakítása és fejlesztése; Meglévő, gyógy- és termálfürdők, illetve egyéb gyógytényezőkön alapuló egészségturisztikai helyszínek technológiai és szolgáltatásfejlesztése; Meglévő állatkertek, vadasparkok turisztikai célú fejlesztése; Természetes fürdőhelyek turisztikai célú fejlesztése;	NFÜ	ÚSZT	Turisztikai attrakciók és szolgáltatások fejlesztése a konvergencia régiókban	gazdasági társaságok (KSH 11, 21,) szövetkezetek (KSH 124, 129) SZJA hatálya alá tartozó egyéni vállalkozók (KSH 231, 232) Költségvetési szervek és költségvetési rend szerint gazdálkodó szervek Non-profit szervezetek	
Információs technológia-fejlesztés, tanácsadás igénybevétele	NFÜ	ÚSZT	Vállalati folyamatmenedzsment és elektronikus kereskedelem támogatása	kettős könyvvitelt vezető jogi személyiségű gazdasági társaságok, kettős könyvvitelt vezető jogi személyiség nélküli gazdasági társaságok, kereskedelmi-szakmai szervezetek, szövetségek és kamarák, jogi személyiségű nonprofit szervezet	
Regionális beruházási támogatásként: eszközbeszerzés, infrastrukturális és ingatlan beruházás, információs technológia fejlesztés, az eszközbeszerzéshez kapcsolódó gyártási licenc, gyártási know-how beszerzések. Csekély összegű támogatásként: piacra jutás, vállalati HR fejlesztés, minőség-, környezet- és egyéb irányítási, vezetési, hitelesítési rendszerek, szabványok bevezetése és tanúsíttatása. KKV-k részére tanácsadáshoz nyújtott támogatás	NFÜ	ÚSZT	Komplex vállalati technológia-fejlesztés mikro-, kis- és középvállalkozások számára	kettős könyvvitelt vezető jogi személyiségű gazdasági társaságok, kettős könyvvitelt vezető jogi személyiség nélküli gazdasági társaságok, SZJA hatálya alá tartozó egyéni vállalkozók, szövetkezetek.	
Regionális logisztikai központok fejlesztése Regionális beruházási támogatásként: eszközbeszerzés, infrastrukturális és ingatlan beruházás, információs technológia fejlesztés, az eszközbeszerzéshez kapcsolódó gyártási licenc, gyártási know-how beszerzések. Csekély összegű támogatásként: piacra jutás, vállalati HR fejlesztés,	NFÜ	ÚSZT	Logisztikai központok és szolgáltatások fejlesztése (KHG)	kettős könyvvitelt vezető jogi személyiségű gazdasági társaságok, kettős könyvvitelt vezető jogi személyiség nélküli gazdasági társaságok, szövetkezetek.	

Támogatható tevékenységek	Kiíró szervezet	Intézkedés	Intézkedés száma és címe	Lehetséges pályázók	Megjegyzés
minőség-, környezet- és egyéb irányítási, vezetési, hitelesítési rendszerek, szabványok bevezetése és tanúsíttatása. KKV-k részére tanácsadáshoz nyújtott támogatás					
Eszközbeszerzés; Információs technológia-fejlesztés	NFÜ	ÚSZT	Mikro-, kis- és középvállalkozások technológiai fejlesztése	kettős könyvvitelt vezető jogi személyiségű gazdasági társaságok, kettős könyvvitelt vezető jogi személyiség nélküli gazdasági társaságok, SZJA hatálya alá tartozó egyéni vállalkozók, szövetkezetek.	
Eszközbeszerzés, Infrastrukturális és ingatlan beruházás, Információs technológia fejlesztés (egyedi fejlesztésű szoftverek kivételével)	NFÜ	ÚSZT	Mikrovállalkozások fejlesztése	kettős könyvvitelt vezető jogi személyiségű gazdasági társaságok, kettős könyvvitelt vezető jogi személyiség nélküli gazdasági társaságok, SZJA hatálya alá tartozó egyéni vállalkozók, szövetkezetek.	
A termelő és szolgáltató tevékenységekhez kapcsolódó új épület építése, létesítése; A termelő és szolgáltató tevékenységekhez kapcsolódó meglévő épületek átalakítása, bővítése, korszerűsítése, helyreállítása, felújítása; Alapinfrastruktúra kiépítése, bővítése, korszerűsítése, helyreállítása, felújítása;	NFÜ	ÚSZT	Üzleti infrastruktúra és befektetési környezet fejlesztése a régiókban	Jogi személyiséggel rendelkező vállalkozás Jogi személyiség nélküli vállalkozás Jogi személyiséggel rendelkező nonprofit szervezetek Egyéb vállalat Alapítvány	

Támogatható tevékenységek	Kiíró szervezet	Intézkedés	Intézkedés száma és címe	Lehetséges pályázók	Megjegyzés
Foglalkoztatás szakmai megvalósítók számára (Családi napközi, családi napközi hálózat); Munkahelyre való eljutás megszervezése; Képzés szakmai megvalósítók számára; Eszközbeszerzés; Gyermek napközbeni ellátását biztosító helyiség gyermekellátás céljára való átalakítása, felújítása; Gyermek napközbeni ellátását biztosító helyiség bérlete; Kommunikációs tevékenység; jogi, pénzügyi szolgáltatás igénybevétele; Gyermekfelügyelettel kapcsolatos szolgáltatások igénybevétele; Közbeszerzések lebonyolításához kapcsolódó tevékenységek; Kötelező engedélyek beszerzése; Projektmenedzsment feladatok; Tájékoztatás, nyilvánosság biztosítása	NFÜ	ÚSZT	Alternatív nappali gyermekellátási szolgáltatások létrehozásának támogatása	Nonprofit és egyéb nem nyereségérdekelt szervezet Vállalkozások Költségvetési szervek és költségvetési rend szerint gazdálkodó szervek	
A projekt szakmai megvalósítását végrehajtók foglalkoztatása; Képzés szakmai megvalósítók számára; Képzés szakmai megvalósítók számára; Projekt megvalósításához kapcsolódó eszközbeszerzés; Gyermek napközbeni ellátását biztosító helyiség (bérelt is) gyermekellátás céljára való átalakítása, felújítása; Gyermek napközbeni ellátását biztosító helyiség bérlete; Kommunikációs tevékenység; jogi, pénzügyi szolgáltatás igénybevétele; Gyermekfelügyelettel kapcsolatos szolgáltatások igénybevétele; Közbeszerzések lebonyolításához kapcsolódó tevékenységek; Kötelező engedélyek beszerzése; Projektmenedzsment feladatok; Tájékoztatás, nyilvánosság biztosítása	NFÜ	ÚSZT	Vállalati és intézményi napközbeni kisgyermek-ellátási szolgáltatások létrehozása	Vállalkozások (jogi személyiséggel rendelkező és nem rendelkező vállalkozások) Költségvetési szervek és költségvetési rend szerint gazdálkodó szervek Nonprofit és egyéb nem nyereségérdekelt szervezet	
A pályázat célja újszerű technológiák, szolgáltatások, eljárások alkalmazásának bevezetése a termelés/szolgáltatás folyamataiba, az elért innovációs eredmények iparjogvédelme. Pályázni lehet eszközbeszerzésre, iparjogvédelemmel kapcsolatos tevékenységre, munkatársak alkalmazásának támogatására.	NFÜ	ÚSZT	Innovációs eredmények hasznosításának támogatása KKV-k részére	kettős könyvvitelt vezető jogi személyiségű gazdasági társaságok, kettős könyvvitelt vezető jogi személyiség nélküli gazdasági társaságok, SZJA hatálya alá tartozó egyéni vállalkozók, szövetkezetek.	

Támogatható tevékenységek	Kiíró szervezet	Intézkedés	Intézkedés száma és címe	Lehetséges pályázók	Megjegyzés
A jelen pályázati kiírás célja olyan vállalkozások (beleértve az innovatív beszállítókat) technológiai innovációs tevékenységeinek támogatása, amelyek meglévő, piacképes termékek (beleértve az alkatrészt és/vagy részegységet), szolgáltatások, technológiák továbbfejlesztését vállalják. A jelen kiírás GOP-2011-1.3.1/B komponense keretében kizárólag az akkreditált klaszterek tagvállalkozásai által megvalósított projektekhez igényelhető támogatás.	NFÜ	ÚSZT	Vállalatok komplex technológiai innovációjának támogatása	jogi személyiségű gazdasági társaságok, jogi személyiség nélküli gazdasági társaságok, szövetkezetek feltéve, hogy kettős könyvvitelt vezetnek, és nem tartoznak az EVA hatálya alá, és valamelyakkreditált klaszter tagvállalatai.	
A jelen pályázati kiírás célja olyan vállalkozások (beleértve az innovatív beszállítókat) technológiai innovációs tevékenységeinek támogatása, amelyek meglévő, piacképes termékek (beleértve az alkatrészt és/vagy részegységet), szolgáltatások, technológiák továbbfejlesztését vállalják. A jelen kiírás GOP-2011-1.3.1/B komponense keretében kizárólag az akkreditált klaszterek tagvállalkozásai által megvalósított projektekhez igényelhető támogatás.	NFÜ	ÚSZT	Akkreditált klaszter tagvállalatok komplex technológiai innovációjának támogatása	jogi személyiségű gazdasági társaságok, jogi személyiség nélküli gazdasági társaságok, szövetkezetek feltéve, hogy kettős könyvvitelt vezetnek, és nem tartoznak az EVA hatálya alá, és valamely akkreditált klaszter tagvállalatai.	
Képzések; képzési anyagok előállítás; Nyilvánosság megteremtése; Nemzetközi együttműködés, tapasztalatcsere ERFA típusú támogatható tevékenységek: Eszköz és informatikai fejlesztések	NFÜ	TÁMOP	5.3.4 A nők elleni erőszak áldozatait segítő szolgáltatások fejlesztése	non-profit szervezet államháztartáson kívül	
A pályázó önkormányzat bemutatja a helyi időügyi tevékenységek rendszerét, és a fentiekben meghatározott általános, és az értékelésnél előnyt jelentő szempontok teljesülését. A pályázatban kerüljön bemutatásra a helyi önkormányzat kötelező feladatain felül végzett időügyi tevékenysége, kiemelt figyelmet fordítva az aktív időződés és nemzedékek közötti szolidaritás témájára.	Belügyminiszterium; Nemzeti Erőforrás Minisztérium		Idősbarát Önkormányzat Díj	Bármely helyi (települési, megyei, kerületi, fővárosi) önkormányzat, amennyiben eleget tesz a jogszabályokban előírt ellátási kötelezettségeinek.	

Támogatható tevékenységek	Kiíró szervezet	Intézkedés	Intézkedés száma és címe	Lehetséges pályázók	Megjegyzés
A támogatási rendelet alapján támogatás vehető igénybe az illetékes LEADER HACS területén, a LEADER HACS HPME katalógusában foglaltaknak megfelelően az alábbi jogcímek keretében kihirdetett célterületeken megvalósuló fejlesztésekre:	Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal		Vidékfejlesztési akciók, LEADER	Természetes személy (vállalkozási alapú fejlesztés, képzés, térségen belüli együttműködés jogcímei esetén), - mikro-, kis-, és középvállalkozás, - nonprofit szervezet (bíráskodón bejegyzett), - egyházi jogi személy, - települési önkormányzat, települési kisebbségi önkormányzat, illetve önálló jogi személyiséggel rendelkező önkormányzati társulás, valamint a többcélú kistérségi társulás,	
A pályázat célja a nevelés és oktatás, képességfejlesztés, gyermek- és ifjúsági érdekképviselet, gyermek- és ifjúságvédelem, egészségmegőrzés, betegségmegelőzés, gyógyító, egészségügyi rehabilitációs tevékenység, kábítószer-megelőzés, természet- és környezetvédelem területén működő civil szervezetek szakmai programjának támogatása, amely az alábbi célok közül legalább egyet valósít meg	Wekerle Sándor Alapkezelő		Civil szervezetek szakmai programjának támogatása - Új nemzedékek jövőjéért kollégium / NEA-UN-12-SZ	szövetség, alapítvány, illetve egyesület (ide nem értve a szövetséget)	

Támogatható tevékenységek	Kiíró szervezet	Intézkedés	Intézkedés száma és címe	Lehetséges pályázók	Megjegyzés
Szociális tevékenység és hátrányos helyzetű rétegek segítése: a) önellátást, öfenntartást biztosító programok támogatása; b) a foglalkoztathatóság, munkavállalás elősegítése, munkaközvetítési tevékenység végzése; c) tanulási és mobilitási készségek javítása, oktatási, nevelési intézményhez való hozzájárulás segítése, tehetséggondozás; d) adósságkezeléssel kapcsolatos tanácsadás; e) szociális és egészségügyi szolgáltatásokhoz, ellátásokhoz és egyéb humán szolgáltatásokhoz való hozzájárulás segítése	Wekerle Sándor Alapkezelő		Szociális tevékenység, hátrányos helyzetű rétegek segítése, rehabilitációs foglalkoztatás, civil együttműködések, közösségi kezdeményezések, valamint civil szervezeteket érintő évfordulók, fesztiválok, hazai és határon túli rendezvények / NEA-TF-12-SZ	alapítvány, illetve egyesület	
A projekt céljának megvalósítását szolgáló személyi közreműködés biztosítása, felmérések készítése, szakértői tanácsadás igénybevétele	NFÜ	ÁROP	1.1.14 „Partnerség erősítése”	Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium által kiírt civil információs centrum címpályázaton nyertes civil szervezetek vehetnek részt.	2012. június 17-ig társadalmi egyeztetésen van a konstrukció

EGÉSZSÉG

Támogatható tevékenységek	Intézkedés	Intézkedés száma és címe	benyújtási határidő	Lehetséges pályázók
Előkészítéssel kapcsolatos kötelezően megvalósítandó támogatható tevékenységek: Egészségfejlesztési programterv elkészítése, EFI helyi működési leírásának kidolgozása	TÁMOP	6.1.2./LHH/11/B Egészségre nevelő és szemléletformáló életmódprogramok a leghátrányosabb helyzetű kistérségekben	2012.05.31	Helyi önkormányzat (KSH 321); Helyi önkormányzati költségvetési szerv (KSH 322); Többcélú kistérségi társulás (KSH 366); Nonprofit korlátolt felelősségű társaság (KSH 572); Nonprofit részvénytársaság (KSH 573);
Dohányzás megelőzés és dohányzásról való leszokást támogató programok, Drog- és túlzott alkoholfogyasztást megelőző tudományosan megalapozott módszereket és eszközöket alkalmazó programok megvalósítása, Stresszkezelő, lelki egészség megőrzésére irányuló egészségfejlesztési programok megvalósítása, Az egészséges táplálkozás, illetve energiaegyensúly megtartása, és/vagy visszaállítása érdekében kidolgozott programok megvalósítása	TÁMOP	6.1.2./11/1 - Egészségre nevelő és szemléletformáló életmódprogramok - lokális szintek RSS	A komponens 2012. 09.14. B komponens 2012.06.29	A komponens: TELEPÜLÉS SZÍNTÉR - 10 ezer fő alatti települések önkormányzatai; 10 ezer fő alatti települések kisebbségi önkormányzatai MUNKAHELY SZÍNTÉR (A és B komponens) - Önkormányzat és intézménye B komponens: Gazdasági társaságok, Nonprofit gazdasági társaságok
„A” komponens esetében támogatható tevékenységnek minősülnek: informatikai adatbázis környezet fejlesztése, és portál kialakítása, adatgyűjtés és adatelemzés, egészségfejlesztő szabadidősport fejlesztésével összefüggő szakmai háttéranyagok fejlesztése, innovatív technológiákat is alkalmazó disszemináció, kiadványok, segédletek, jó gyakorlatok, „B” komponens esetében támogatható tevékenységnek minősülnek: informatikai adatbázis környezet fejlesztése, sportrendezvény sorozatok, sportbörzék szervezése, érzékenyítést, szemléletformálást szolgáló workshopok, rendezvények szervezése.	TÁMOP	6.1.2/11/2 A lakosság egészségfejlesztését szolgáló fizikai aktivitás szakmai támogatása és a szabadidő-sportolói közösségek bővítése	A komponens 2012. 02.29. B komponens 2012.10.30	Sportegyesület, sportszövetség, országos sportági szakszövetség (KSH 521); Egyéb egyesület (KSH 529); Egyéb alapítvány (KSH 569); Nonprofit korlátolt felelősségű társaság (KSH 572); Nonprofit részvénytársaság (KSH 573);

Támogatható tevékenységek	Intézkedés	Intézkedés száma és címe	benyújtási határidő	Lehetséges pályázók
I ütem: Hiányszakmának való megfelelés esetén ráépített, vagy második alap szakorvosi, szakfogorvosi, szakgyógyszerési és klinikai szakpszichológusi és ráépített szakdolgozói képzésben történő részvétel támogatása és a képzés ideje alatt motivációs ösztöndíj folyósítása hallgatók képzési ösztöndíjának folyósítása és ösztöndíjas koordinátor foglalkoztatása; szakorvos jelöltek képzési ösztöndíjának folyósítása; menedzsment jellegű továbbképzések támogatása II. ütem: Szakorvos valamint szakdolgozói ráépített, illetve kompetenciabővítő képzési programok támogatása; menedzsment jellegű képzések, továbbképzések támogatása	TÁMOP	6.2.2/A/11/1 Képzési programok az egészségügyi ágazat szolgáltatásfejlesztése érdekében	I. ütem: 2012.05.14 II. ütem: 2012.12.31.	1) Költségvetési szervek: - Központi költségvetési szerv (312); - Helyi önkormányzati költségvetési szerv (322); 2) Nonprofit szervezetek: - Egyéb egyesület (529); - Önálló egyházi intézmény (552); - Egyéb egyházi szervezet (559); - Közalapítvány (561); - Egyéb alapítvány (569); - Nonprofit korlátolt felelősségű társaság (572); - Nonprofit részvénytársaság (573); - Egyéb, jogi személyiségű nonprofit szervezet (599); - Nonprofit betéti társaság (622); 3) Vállalkozások:
A) KOMPONENS: Támogatható fejlesztési területek a szakdolgozói területen: Mentor ápoló képzési program kifejlesztése; Kompetenciabővítő licenc képzésfejlesztés; B) KOMPONENS: támogatható fejlesztési területek a szakorvosi, szakfogorvos, szakgyógyszerész és klinikai szakpszichológus területen: Kompetenciabővítő licenc képzés-fejlesztés,	TÁMOP	6.2.2/B/12/1 Képzés- és módszertani fejlesztés	I. ütem: 2012.06.22 II. ütem: 2012.11.15.	közfinanszírozott egészségügyi ellátást nyújtó egészségügyi szolgáltatók; orvos- és egészségtudományi képzést folytató egyetemek; az iskolai rendszerű egészségügyi szakképzésre akkreditált, iskolai rendszerű egészségügyi szakképzést folytató intézmények; szakmai kamarák; szakmai szervezetek

Támogatható tevékenységek	Intézkedés	Intézkedés száma és címe	benyújtási határidő	Lehetséges pályázók
1. Egységes külső felülvizsgálati rendszer bevezetésére történő felkészülés támogatása pilot jelleggel járó- és fekvőbeteg szakellátó intézményekben 2. Intézményen belüli felkészítő workshopok, tanácsadás, képzés és képzési díjtámogatás, eljárás- és protokollfejlesztés 3. Háttér tanulmányok, felmérések, elemzések készítése	TÁMOP	6.2.5 Szervezeti hatékonyság fejlesztése az egészségügyi ellátórendszerben - Standardokon alapuló egységes külső felülvizsgálati rendszer bevezetésére történő felkészülés támogatása - pilot projekt		2 - mikrovállalkozás 3 - kisvállalkozás 4 - közép vállalkozás 5 - támogatási szempontból kedvezményezett és az 1-4. kategóriákba nem tartozó vállalkozás 6- non-profit szervezet államháztartáson belül 7 - non-profit szervezet államháztartáson kívül (állami intézmények vagy azok költségvetési szervei; közfinanszírozott egészségügyi szakellátást végző fekvő- és járóbeteg szakellátó intézmények)
1. Regionálisan integrált intézményközi kórházi információs rendszerek fejlesztése 2. Az integrálandó tartalmak és technológiai protokollok meghatározása, kifejlesztése 3. Hardver és szoftver beszerzés, fejlesztés 4. Projektmenedzsment 5. Minőségbiztosítás 6. Biztonságmenedzsment 7 Nyilvánosság biztosítása ESZA típusú tevékenységek: nem támogatható	TIOP	2.3.3 Nemzeti Egészségügyi Informatikai (eHealth) Rendszer - Térségi, funkcionálisan integrált intézményközi információs rendszerek kiépítése		non-profit szervezet államháztartáson belül (közfinanszírozott egészségügyi szolgáltatók konzorciuma)

ADOMÁNYOZÓ SZERVEZETEK

Szervezet neve	Célja	Elérhetősége
Magyar Élelmiszerbank Egyesület	A Magyar Élelmiszerbank Egyesület egy non-profit szervezet, melynek célja, hogy az információgyűjtés és publicitás eszközeivel kapcsolatot teremtsen az országunkban felhalmozódó élelmiszerfeleslegek és az arra rászorulóknak között,	http://www.elelmiszerbank.hu/kik.html
„ADHAT” Nonprofit Információs Központ	adományozó szervezetekről gyűjt és továbbít információt	http://adhat.hu/?q=cimk%C3%A9k/adom%C3%A1nyoz%C3%A1s
Magyar Vöröskereszt	Karitatív segítségnyújtás, intézmények, szolgáltatások működtetése	www.vorokereszt.hu
Magyar Máltai Szeretetszolgálat	Karitatív segítségnyújtás, intézmények, szolgáltatások működtetése	www.maltai.hu
Gyermekétkeztetési Alapítvány	Karitatív segítségnyújtás, intézmények, szolgáltatások működtetése	www.gyea.hu
Magyar Ökumenikus Segélyszervezet	A bajba jutott családok és gyermekek támogatása, valamint a társadalmi szolidaritásra való ösztönzés.	http://www.segelyszervezet.hu/
Baptista Szeretetszolgálat	Karitatív segítségnyújtás, intézmények, szolgáltatások működtetése	http://baptistasegely.hu/
Magyar Református Szeretetszolgálat	Karitatív segítségnyújtás, intézmények, szolgáltatások működtetése	http://www.jobbadni.hu/
Magyar Karitás	Szociális-karitatív feladatok; a rászorulóknak támogatása, ingyenes szolgáltatásokkal és adományok nyújtásával.	http://www.karitasz.hu/
DORCAS Segélyszervezet - Magyarország Közhasznú Alapítvány egy keresztyén értékeket valló ökumenikus segélyszervezet.	Holland segélyszervezet, családok, idősek, romák támogatása	http://dah.dorcas.net/
United Way Magyarország Erőforrás Alapítvány	Az Alapítvány célja, hogy a magyarországi helyi közösségek szükségleteinek megfelelően hozzájáruljon az életminőség és a szociális ellátás javításához	http://www.unitedway.hu/hu/

EGYÉB ELÉRHEŐ TÁMOGATÁSOK A KISTÉRSÉG ERŐFORRÁSAINAK NÖVELÉSÉRE

A FOGLALKOZTATÁS BŐVÍTÉSÉT, AZ ANYAGI HELYZET JAVÍTÁSÁT SZOLGÁLÓ TÁMOGATÁSOK

Támogatás célja	Pályázati kód	Támogatás megnevezése	Benyújtási határidő	Lehetséges pályázók	Megjegyzés
Kiemelt iparágakban (feldolgozóipar) fejleszteni kívánó hazai KKV-k termelési kapacitásainak bővítése	GINOP-1.2.1-15	Mikro-, kis- és középvállalkozások termelési kapacitásainak bővítése	2017.07.10.	Mikro-, kis- és középvállalkozások	
Hazai KKV-k termelési és szolgáltatási kapacitásainak bővítése	GINOP-1.2.2-15	Mikro-, kis- és középvállalkozások kapacitásbővítő beruházásainak támogatása	2017.07.10.	Mikro-, kis- és középvállalkozások	
A vállalkozások külföldi piacokra kijutását elősegítő Felhívás célja mikro-, kis- és középvállalkozások támogatása külföldi kiállításokon és vásárokon való megjelenésben, árubemutatók és üzletember találkozók megszervezésében. Mindezen célok eredményeként megvalósulhat a mikro-, kis- és középvállalkozások exportképességének és versenyképességének növekedése, a helyi, nemzeti és nemzetközi hálózatokba történő bekapcsolódása, a szomszédos országokkal való együttműködések fejlődése, valamint a régióval folytatott külkereskedelmi tevékenységek fejlődése is. A projektek által teremtetett új munkahelyek révén nőhet a foglalkoztatás is.	GINOP-1.3.1-15	Mikro-, kis- és középvállalkozások piaci megjelenésének támogatása	2017.06.22.	Jelen Felhívásra támogatási kérelmet nyújthatnak be: mikro-, kis- és középvállalkozások jogi forma szerint: a) kettős könyvvitelt vezető jogi személyiségű gazdasági társaságok, b) egyéni vállalkozók, egyéni cégek, c) szövetkezet.	

Támogatás célja	Pályázati kód	Támogatás megnevezése	Benyújtási határidő	Lehetséges pályázók	Megjegyzés
A GINOP-5.2.2-14 felhívás keretében felkészített, jóváhagyott üzleti tervvel rendelkező fiatal által alapított egyéni vagy társas vállalkozás indulási költségeinek támogatása, az önfoglalkoztatóvá válás támogatása	GINOP-5.2.3	Fiatalok vállalkozóvá válása - Vállalkozás indítási költségeinek támogatása	2018.10.04.	A GINOP-5.2.2-14 felhívás keretében felkészített, jóváhagyott üzleti tervvel rendelkező fiatal által alapított egyéni vagy társas vállalkozás	
A jelen felhívás célja a kertészeti ágazatok versenyképességének, hozzáadott érték termelésének növelése az új, innovatív és környezetbarát kertészeti technológiák és termesztési módok elterjesztésének támogatása révén. Új üvegházak, foliák létesítése, meglévők felújítása energetikai fejlesztése geotermikus energia felhasználásával.	VP-2-4.1.3.1.-16	Kertészet korszerűsítése-üveg- és fóliaházak létesítése, energiahatékonyságának növelése geotermikus energia felhasználásának lehetőségével	2018.03.06.	Mezőgazdasági termelő.	
A Felhívás célja, hogy lehetőséget biztosítson a gazdálkodók számára olyan fejlesztések végrehajtására, amelyek hozzásegítik őket tevékenységük gazdaságos folytatásához, továbbá a saját, illetve az alkalmazotti foglalkoztatás fenntartásához A Felhívás keretében csak olyan fejlesztések támogatására van lehetőség, melyek összhangban vannak Magyarország közép- és hosszú távú élelmiszeripari fejlesztési stratégiájával, valamint az egyes szakágazati stratégiákkal.	VP-3-4.2.1-15	Mezőgazdasági termékek értéknövelése és erőforrás-hatékonyságának elősegítése a feldolgozásban	2018.02.15.	Mezőgazdasági termelő és mezőgazdasági termelőnek nem minősülő kisvállalkozás és nagyvállalkozás	

A KÖRNYEZETVÉDELME, INFRASTRUKTÚRA FEJLESZTÉSÉT SZOLGÁLÓ TÁMOGATÁSOK

Támogatás célja	Pályázati kód	Támogatás megnevezése	Benyújtási határidő	Lehetséges pályázók	Megjegyzés
A konstrukció célja a mindennapos testnevelésre, a sport tehetséggondozásra és a fizikai aktivitás növelésére alkalmas színterek kialakítása, fejlesztése.	EFOP-4.1.4-15	Testmozgást javító infrastrukturális fejlesztések (standard)	2018.03.16.	Köznevelési intézményt fenntartó egyházi és nonprofit szervezetek, országos nemzetiségi önkormányzatok	
A beruházás keretében az érintett 2000 lakosegyenérték terhelést meghaladó kibocsátású szennyvízelvezetési agglomeráció megfelelő szennyvízkezelésének feltételei teljesülnek, annak érdekében, hogy a szennyvízközművel való lefedettség megközelítse a közműves ivóvízzel ellátott fogyasztók csaknem 100%-át.	KEHOP-2.2.1	Felhívás szennyvízelvezetés és -tisztítás, szennyvízkezelés megvalósítására	2017.08.14.	A Környezeti és Energhatékonsági Operatív Program 2015. évre szóló éves fejlesztési keretének megállapításáról szóló 1318/2015. (V. 21.) Korm. Határozat szerint.	
A települések belterületi csapadékvíz elvezetési, -gazdálkodási rendszerének kialakítása, fejlesztése, környezetbiztonságának növelése, környezeti állapotának javítása, az ár-, belvíz- és helyi vízkár veszélyeztetettségének csökkentése, a felszíni vizeink minőségének javítása, a további környezeti káresemények megelőzése, települések belterületének védelme a külterületeken keletkezett vizek káros hatásaitól.	TOP-2.1.3-15	Települési környezetvédelmi infrastruktúra-fejlesztések	2016.09.30.	Helyi önkormányzatok (GFO 321) Helyi önkormányzatok társulásai (GFO 327)	

EGYÉB ELÉRHETŐ TÁMOGATÁSOK A JÁRÁS ERŐFORRÁSAINAK NÖVELÉSÉRE

Támogatás célja	Pályázati kód	Támogatás megnevezése	Benyújtási határidő	Lehetséges pályázók	Megjegyzés
A kevésbé fejlett régiókban élő fiatalok számára megfelelő alternatívákat kínálva, bevonni őket aktív közreműködésüket igénylő közösségi programokba, önkéntes tevékenységekbe, hogy ezáltal segítsék elő sikeres társadalmi integrációjukat képességeik kibontakoztatásával, együttműködő társadalmi, családi környezet biztosításával, közösségi aktivitásuk erősítésével.	EFOP-1.2.2-15	Ifjúsági programok támogatása	2018.03.07.	Civil szervezetek, egyházi szervezetek.	
Jelen felhívás célja ösztönözni az energiahatékonysági fejlesztések megvalósítását és elősegíteni a decentralizált, környezetbarát megújuló energiaforrást hasznosító rendszerek elterjedését.	KEHOP-5.2.10	Költségvetési szervek pályázatos épületenergetikai fejlesztései	2018.07.31.	Lásd felhívás 4.1 pontja	
Jelen támogatási konstrukció a vállalkozói környezet és az üzleti infrastruktúra fejlesztése érdekében az önkormányzati tulajdonú iparterületek, ipari parkok, tudományos és technológiai parkok fejlesztésére, iparterületek kialakítására, alapinfrastruktúra kiépítésére, bővítésére, vonalas infrastruktúrák fejlesztésére fókuszál.	TOP-6.1.1-15	Ipari parkok, iparterületek fejlesztése	2016.11.15.	Helyi önkormányzati költségvetési irányító és költségvetési szervek (GFO 321) • Helyi önkormányzati költségvetési szerv (GFO 322), Önkormányzati hivatal (költségvetési szerv) (GFO 325), Helyi önkormányzatok társulása (GFO 327), Területfejlesztési önkormányzati társulás (GFO 328)	

Melléklet:**Az adatok forrása, az adatgyűjtés módszere**

A járási tükör elkészítésekor többféle információforrásra támaszkodtunk. Részben felhasználtuk a rendelkezésre álló statisztikai adatbázisok / KSH, TeIR, REMEK, MTA adatbázis / adatait, részben pedig feldolgoztuk azokat az adatlapokat, amelyeket előzetesen a Hegyháti járás különböző intézményeinek küldtük ki, s amelyekben adatszolgáltatásra kértük fel őket. Kérést kapott: a járás 25 településének jegyzője, valamint Bikal és Oroszló települések, a járási központban működő bölcsőde, középiskola, 9 óvoda, 5 általános iskola. Ezen kívül a különböző szakmai csoportok, köztük 10 védőnő, 4 család,- és gyermekjóléti szolgálat, pedagógiai szakszolgálat és a komlói munkaügyi kirendeltség.